منداڵ فێرمەکە، هەلی بۆ بڕەخسێنە.

"ژان بیاژێ"

هەل ڕەخساندن بەشێکە لە پڕۆسەی پەروەردەو فێرکردن، لەوێوە هەنگاوەکانی فێرکردنی منداڵ دەست پێدەکات، وەك پڕۆسەیەکی پەروەردەیی درێژخایەنی بەردەوام. بۆیە تا هەل بۆ منداڵەکە نەڕەخسێنرێت ناتوانرێت پڕۆسەی پەروەردەو فێرکردنیش دەستپێبکەین.

سەرپەرشتی زانستی : سالار جەلال ئەحمەد
سەرپەرشتی هونەری : عوسمان پیرداود کواز
خالد سلیم محمود
تایپکردن : شڤان سابیر عولا
نەخشەسازی بەرگ : عوسمان پیرداود کواز
نەخشەسازی ناوەرۆك: شڤان سابیر عولا

پەروەردەی هونەر

بۆ پۆلی دووەمی بنەڕەت

ڕێبەری مامۆستا

ئامادەکردنی

م. خەلیل عەلی عەبدولا

پێداچوونەوەی زمانەوانی

پ.ی.د. عەباس مستەفا عەباس

پ.ی.د. عەتا ڕەشید حسێن

د. شێروان حسێن خۆشناو

پێداچونەوەی زانستی

د. قادر حسێن سالح

ناوەرۆك

لاپەڕە	بابەت
٦	پێشەکی
٧	پێشکار
٨	ئامانجەکانی پەروەردەی هونەر
١٣	ئەنجام
١٤	فێرگەو وانەی پەروەردەی هونەر وەك دوو لایەنی کۆمەڵایەتی
١٥	پەروەردەی هونەرو گەشەپێدانی زانیاری لە کۆمەڵگەدا
١٧	گرنگی ئەنجامدانی چالاکی لەم قۆناخەدا
١٨	پرۆگرامی چالاکییە هونەرییەکان لە ڕوانگەی چەمکە هاوچەرخەکانەوە
١٩	ئەو بنەما گشتییانەی پێویستە لەبەرچاو بگیرێن لەکاتی چالاکییە هونەرییەکاندا
٢١	فێربوونی چالاك
٢٥	بنەما سەرەکییەکانی فێربوونی کارامەیی لای منداڵ
٢٨	یاسای ئاسایش و خۆپارێزی لە چالاکییە هونەرییەکاندا
٣٣	قۆناخەکانی دابەشبوونی هونەری منداڵ لای (ڤیکتۆر لۆنفیلد)
	کلێشەی پلانی مامۆستا
٣٦	کلێشەی پێشنیارکراوی پلاندانان بۆ مامۆستا
	تەوەری یەکەم
	وانەی یەکەم
	گوزارشتی هونەری بە هێڵکاری
٣٩	هێڵکاری ئازاد
٤٠	گوزارشتی هونەری بە هێڵکاری
٤١	بابەت: سروشت
٥٢	هەڵسەنگاندن
	وانەی دووەم
٥٦	پەیوەندی نێوان ڕەنگەکان

ڕەنگ کوێری	٥٨
چالاکی کرداری	٦٠
هەڵسەنگاندن	٦٤
پلان	٦٤
وانەی سێیەم	
کێشانی شێوەو پانتایی جیاواز	٦٧
ئامانجی فێربوون و فێربوونی کراوە	٧٠
چالاکی کردارەکی	٧٣
تەوەری دووەم	
کاردەستی	
وانەی یەکەم	
لکاندن	٧٨
وانەی دووەم	
هەویرکاری	٨٥
وانەی سێیەم	
بەکارهێنانەوە	٩٣
وانەی چوارەم	
خوری، دەزوو، داوکاری	١٠٣
تەوەری سێیەم	
ڕەنگکردن	
ڕەنگکردن بە کەرەستە جیاوازەکان	١٠٧
تەوەری چوارەم	
کردنەوەی پێشانگە	
جۆرەکانی پێشانگە	١١٤
بنچینەکانی کردنەوەی پێشانگە	١١٧
فەرهەنگۆك	١٢١
سەرچاوەکان	١٣٩

پێشەکی

مامۆستای بەڕێز، ئەم پڕۆگرامە گرنگی بە چەندین بوار دەدات، وەك (پەروەردە، هونەر، فێرکاری...)، لەگەڵ ئەوەشدا هەوڵدراوە چەندین تەوەری تریش لەخۆبگرێت، تا مامۆستای وانەی هونەر بەرچاوی ڕوونبێت، تا بتوانێت ئەو ئامانجە بهێنێتە دی، کە وانەی پەروەردەی هونەر بۆی تێدەکۆشێت. لەم پڕۆگرامەدا چەندین ڕێنوێنی دراوە بە مامۆستا، تا بتوانێت بە سەرکەوتوویی کارەکەی لە پۆلدا جێبەجێ بکات و مامەڵەیەکی ڕاست و دروست لەگەڵ قوتابییەکاندا بکات.

پێویستە بۆ ئەو هەنگاوانەی بۆت دانراوە زیادەڕەوی نەکەیت، چونکە قوتابییەکان سنوری کارکردنیان دیاریکراوە لە ڕووی گەشەی لەشەکی و ئەقڵییەوە. کەواتە تۆش دەتوانی کارزانی خۆت بەکاربهێنیت و لەگەڵ قوتابییەکاندا پڕۆگرامەکە بخەیتە بواری جێبەجێکردنەوە، بەڵام پێویستە لەکاتی جێبەجێکرنیشدا ڕێز لە ویست و خواستی قوتابییەکان بگریت و کاری خۆسەپێنی ئەنجام نەدەیت، چونکە لەم قۆناخەدا قوتابییەکان ئاستی تێگەیشتن و بیرکردنەوەو تێڕامانیان لە بواری گەشەو کۆکردنەوەی زانیاری نوێ دایەو دەبێت ئاگاداربیت و هەڵەی کوشندە نەکەیت لەکاتی جێبەجێکردندا.

کەرەستەکانی بەکارهێنان سادەن و تەنها پێویستییان بە کەمێك خۆماندووکردن و خۆئامادەکردنی پێشوەختەی مامۆستا هەیە، بۆیە پێویستە پڕۆگرامەکە بخوێنیتەوە، تا لە تواناو کارامەیی قوتابییەکان تێبگەیت، چونکە ئەوە بزانە مەبەست لەم وانەیە فێرکردنی قوتابییەکان نییە بەکاری هونەری، هێندەی مەبەستمانە کارە هونەرییەکە بخەینە خزمەتی پەروەردەکردن و ڕاهێزانی قوتابییەکان لە بواری گەشەپێدانی ((زمانەوانی، کۆمەڵایەتی، فەرهەنگی، زانستیدا، ئینجا دوای هەمووان ئاشنابوونیانە بەکاری هونەری))، کەواتە دەمانەوێت قوتابییەکان لەڕێگەی هونەرەکەوە پەروەردە بکەین، پاشان خۆیان فێر دەبن. دواتر قوتابییەکان هەست بە چێژوەرگرتن دەکەن و تام لە وانەکە وەردەگرن، ئەمەش پڕۆسەیەکی بەردەوامی کارکردنە لە کاتی ئەو ماوەیەی، کە قوتابییەکە لە قوتابخانەیە. لە ڕاستیدا بۆ هەموو ئەم کارانەش قوتابییەکان پێویستییان بە هەل ڕەخساندنە، تا بوارییان پێبدرێت لە کاتی کارکردندا، بتوانن گوزارشت لە خۆیان بکەن و هەست و نەستی خۆیانمان لەڕێگەی کارە هونەرییەکانەوە پیشان بدەن. لە کۆتاییدا، ئەرکی تۆشە پلانی تۆکمە بۆ وانەکە دابنێیت و پاشان لە پۆلدا جێبەجێی بکەیت.

م. خەلیل عەلی

پێشکار:

ئەم پڕۆگرامە گرنگی بە قۆناخێکی دیاریکراوی تەمەنی منداڵ دەدات و هەوڵدەدات کێشەو حەزەکانی منداڵ بەردیدە بگرێت و گرنگی بە ئارەزووەکانی منداڵ بدات. ئەوەی لێرەدا بۆ مامۆستا زۆر بەسوودە ئەو منداڵانەن، کە لە زارۆخانەکانەوە هاتوون و لە مەبەستی کارەکە تێدەگەن و دەزانن مامۆستا داوای چییان لێدەکات؟ ئەگەر نا، ئەوا پێویستە مامۆستا ((پڕۆگرامی پەروەردەی هونەر بۆ باخچەی منداڵان – ڕێنیشاندەری مامۆستا)) بخوێنێتەوەو بزانێت ئەو منداڵانەی بە زارۆخانەدا ڕەت نەبوون، پێویستیان بە چییەو دەبێت چیان بۆ بکەین؟ ئەمەش وەك تێکەڵاوکردن و پێکگرتن و لێکبەستنی هەردوو پڕۆگرامەکە (باخچەی منداڵان و قۆناخی دووەم)ە، بۆیە پێویستە مامۆستا هەوڵبدات هەردووك پڕۆگرامەکە بخوێنێتەوەو بەرچاو ڕوونییەکی لا دروستبێت، پاشان لەسەر ئەو پلانە بەرنامەی تەواو بۆ خۆی دابنێت. لە سەرەتادا ئەم پڕۆگرامە لە جێبەجێکردنی هەنگاوی یەکەمی مامۆستادا کەمێك سەختی پێوە دیار دەبێت، بەڵام دوای ڕاهاتن و تێگەیشتن لە مەبەستی داواکراو، ئەوا هێدی هێدی مامۆستا دەست لەگەڵ بابەتەکان نەرم دەکات و زۆر ئاسان دەتوانێت بیگەیەنێتە منداڵەکان و چێژ بەخشبێت. منداڵ بەدوای کاری تازەو ناوازەدا دەگەڕێت، ئەم پڕۆگرامەش پڕییەتی لەکاری تازەو لەگەڵ توانستی منداڵدا دێتەوە، چونکە هەڵسەنگاندن بۆ هەرسێ لایەنی گەشە کراوە (لەشەکی، ئەقڵی، کۆمەڵایەتی) چالاکییەکان لە ئاست توانای گەشەی لەشەکی و ئەقڵی منداڵەکەدایەو بواری گەشەی کۆمەڵایەتی منداڵەکانیش فەرامۆش نەکراوە.

مامۆستا سەرەتا پڕۆگرامەکە دەخوێنێتەوە، تا لە ئاستی تواناکانی ئەم تەمەنەی منداڵ تێبگات و ڕێنیشاندەری دەکرێت بۆ گەیشتن بەو ئامانجەی بۆی دیاریکراوە. هەنگاو بە هەنگاو پێهەڵدەگرێ لەگەڵ منداڵەکانداو ئاڕاستەیان دەکات و گوێبیستی بیرو بۆچوونەکانی منداڵەکان دەبێت، پاشان لەگەڵ تێگەیشتن لە ئاست و ویستی منداڵەکان، مامۆستا تێدەگات و دەزانێت چی دەکات؟ چۆن دەکات؟ بە چی دەیان کات؟ کات و شوێنی گونجاو هەڵدەبژێرێت بۆ سازکردنی چالاکییەکانی و گەیاندنی پەیامە هونەرییەکەی بە شێوەیەکی ڕاست و دروست.

ئامانجەکانی پەروەردەی هونەر

وانەی پەروەردەی هونەر گەلێك ئامانج بەدیدێنێت، وەك:

١. گەشەپێدانی هەست و سۆزو ویژدانی منداڵ:

کاتێك منداڵان تێکەڵی کاری هونەری دەبن و کار دەکەن لەو بوارەدا یارمەتی گەشەکردنی هەست و نەستیان دەدات بە جۆرێك دەڵێین هەستیارو هەست ناسك نهێنیەکەی لەوەدایە، کە کرداری درووستکردنی بەرهەمی هونەری لەپێش هەمووشتێکدا، بریتییە لە هەست و نەست گوزارشتی حاڵەتێکی ویژدانی. لێرەدا منداڵان دوور لە دووبەرەکی و گۆشەگیری فێری یەکبوون و هاوبەشی ویژدانی یەکترو بابەتەکانی ژیان و تێکەڵبوون لەگەڵ یەکتری و خۆشەویستی دەبن، کە ئەمەش وێنەیەکی لایەنی هاوبەشی ویژدانی و هاوسۆزی کۆمەڵە. هەروەها ئەوەش دروست دەبێت لە ناو منداڵاندا، کە لە ڕێگەی نێوان بەرهەمی هونەری و چێژلێوەرگرتندا، هیچ لەوە خۆشتر نییە منداڵێك کارە هونەریەکەی تەواو دەکات و تابلۆکە بەرزدەکاتەوە بۆ مامۆستاکەی و پێی دەڵێت مامۆستا کارەکەم تەواو کرد، ئەمەش وا لە منداڵەکە دەکات هەست بە بوونی خۆی بکات و دڵشاد بێت.

٢. مەشق پێکردنی ئەندامەکانی مرۆڤ و چۆنیەتی بەکارهێنانی بە شێوەیەکی بێسنور:

پەروەردەی هونەر، وا لە منداڵ دەکات کێشەی لەشەکی نەمێنێ، چونکە (پەنجەکانی، چاوەکانی، هۆشی، بیرو هەستی) و هەموو ئەندامەکانی جەستەی بەکاردەهێنێت بۆ ئەنجامدان و بەرهەمهێنانی کارێکی هونەری جوان. منداڵ لە زارۆخانە، هەتا قۆناخی دووی بنەڕەتی چەند کێشەیەکی هەیە وەك:

أ- بارگرژی لەشەکی:

واتە لەشی منداڵەکە گرژەو ناتوانێ قەڵەم بەدەستەوە بگرێت و کاتێکیش قەڵەم دەگرێت بەدەستەوە نووکی قەڵەمەکەی زوو زوو دەشکێنێت، یان پەڕەکە دەدڕێنێت و پیسی دەکات. ئەمە نیشانەی ئەوەیە، کە منداڵەکە ئەزموونی بەکارهێنانی نییە، بۆیە زۆر گرنگە بۆ مامۆستا بە هۆی کێشانی وێنەو کاردەستییەوە، هێدی هێدی ئەم بارگرژیە لەشەکییە بڕەوێنێتەوە لە جەستەی منداڵەکەدا. هەر بۆیە ئەو منداڵانەی لە زارۆخانە دەردەچن و دەچنە قۆناخەکانی تری خوێندن

باشترو چەلەنگترن لەو منداڵانەی قۆناخی باخچەی منداڵانیان نەبڕیوە. چونکە ماسوولکەکانیان باشتر گەشەی کردووە و ڕاهێزانی زۆرتریان پێکراوە.

ب- بارگرژییە بیرو هزرو هەستییەکان:

واتە منداڵەکە توانای بیرکردنەوەی قەتیس بووە، دەزانێت، بەڵام ناتوانێت دەریبڕێت، جا یان لە ڕووی گوزارشتی زمانەوانییەوە تەواو نییە، یان شەرم دەکات، یان بارگرژی لەسەر مێشکی دروست بووەو ناتوانێت لە شوێن و کاتی پێویستدا بەگۆ بکەوێت، یان حەز بە کارکردنی هونەری ناکات، یان توانستی گەشەی مێشکی سستە (پەیوەندی بە لایەنی بۆماوەییەوە هەیە). بۆیە لە کاتی دوواندن و گفتوگۆ کردندا لە سەر مامۆستا پێویستە نەرمی بنوێنێت و پەلەپەل نەکات لەگەڵ منداڵەکان و هەلی گفتوگۆ بۆ ئەو جۆرە منداڵانە بڕەخسێنێت. بۆ نموونە: کاتێك لە منداڵەکە دەپرسین ئەوە چییە دروستت کردووە؟ منداڵەکە لە وەڵامدا دەڵێت نازانم! لەهەمان کاتیشدا دەزانێت چی دروست کردووە، بەڵام توانای گوزارشتی باش نییە، تا بتوانێت لە سەر بابەتەکە بدوێت. لەم کاتەدا منداڵەکە پێویستی بە هەل ڕەخساندن و دروستکردنی متمانە هەیە لە نێوان مامۆستاو منداڵەکەدا. بۆیە پێویستە مامۆستا هەوڵبدات بۆ گۆڕینی (نازانم) بۆ (دەزانم) – (ناتوانم) بۆ (دەتوانم). بێگومان، ئەم کارەش پێویستی بە خۆماندووکردن و هەوڵدانی مامۆستا هەیە و دەبێت ئەوە بزانێت، کە هیچ کارێك بێماندوبوون بەرهەمدار نابێت. لەم قۆناخەدا منداڵ زۆر پێویستی بە سەرپەرشت و چاودێرو ئاڕاستەکەر هەیە، چونکە منداڵ ئەزموونی نییە.(بەتایبەت ئەو منداڵانەی بە قۆناخی زارۆخانەدا ڕەتنەبوون).

٣. مەشق کردن لە کاتی کارکردن لە سەر تێکەڵبوون و هاوکاریکردن لە نێوان منداڵەکاندا:

لەوانەی پەروەردەی هونەردا منداڵ حەز دەکات ئازادبێت لە پۆلداو بە دڵی خۆی لەم ریز بۆ ئەم ڕیز بڕوات. کاتێك یەکێك لە منداڵەکان کەرەستەی پێویستی کارکردنی پێ نییە، ئەوا پێویستە لە سەر مامۆستا منداڵەکان فێر بکات بە کەرەستەی خۆیان هاوکاری ئەو منداڵانە بکەن، کە کەرەستەی پێویستیان بۆ کارکردن پێ نییە، جا ئەم کەرەستەیە قەڵەم بێت، یان هەر پێداویستیەکی تر. ئەم جۆرە تێکەڵبوونە بە تایبەت لەناو پۆلدا گیانی هاوکاری لەناو منداڵەکاندا دەڕوێنێت و هاوڕێیەتی توندوتۆڵ دروست دەکات لە نێوانیاندا، بە تایبەت لەنێوان هەردوو ڕەگەزی نێرو مێ لە ناوپۆلدا.

٤. کارکردن لە پێناو کاردا:

منداڵ ڕادەهێنرێت چۆن کاربکات و دواتر چۆن کارە هونەریەکانی ئەنجام بدات، ئەم بەرهەمانەش زادەی بیری منداڵەکەیەو کەسانی تر خاوەنی نین، بەڵکو خاوەندارێتی دەگەڕێتەوە بۆ بیرو هزرو هەستی منداڵەکە. بەرهەمی هەبێت بەو مانایە نا، کە زۆری بەرهەم ببێتە سەرلێشێواندنی منداڵەکە، بەڵکو بەرهەمێکی پوخت و تەواو گوزارشت لەهەست و نەستی منداڵەکە بکات.

٥. حەسانەوەی منداڵ لە هەندێ تاوگیری:

کاری هونەری وا لە منداڵ دەکات هەستەکانی پەرش و بڵاونەبن و هۆشی لەسەر کارەکەی بێت، ئەوەش دەبێتە هۆی جوڵاندنی هەموو هەستەوەرەکانی منداڵ لە یەك کاتدا. هەروەها وا لە منداڵەکە دەکات هۆشی لەسەر کارە هونەریەکە بێت و بەوەش چەند سوودێك بە منداڵەکە دەگەیەنێت، وەك: ((تاوگیرییە دەروونییەکانی خامۆش دەکات و بارگرژی لەشەکی ناهێڵێت و بیری منداڵەکە ئاسوودە دەکات و توانای بیرکردنەوەی فراوان دەکات و ئارامی بە منداڵەکە دەبەخشێت و لە بێئارامی دووری دەخاتەوە...))، لە ئەنجامدا منداڵێکی هێمن و بیرتیژو چەلەنگ بەرهەم دەهێنێت و بەرچاوی ڕوون دەبێت بۆ ژیان و ئەو ژینگەیەی، کە تێیدا دەژێت.

٦. دڵنیابوونی خۆیی:

واتە دەبێت لە ڕێگەی چالاکییە هونەرییەکانەوە وا لە منداڵ بکرێت متمانە بە خۆی بکات، بەتایبەتیش کاتێك دەیەوێت کارێك ئەنجام بدات، یان بابەتێك دەربڕێت. پەروەردەی هونەر متمانە بۆ مرۆڤ دەگێڕێتەوەو وا لە منداڵ دەکات باوەڕی تەواوی بەخۆی هەبێت لە گوزارشتەکانیدا، جا ئەم گوزارشتە لە ڕێگەی گفتوگۆوە بێت، یان نیگارکێشان، یان گۆرانی، یان میوزیك، یان ئەنجامدانی هەرکارێکی تری هونەری. هێزی باوەڕبوون بەخۆ لای منداڵ دروست دەکات و شانازی بەخۆیەوە دەکات، کاتێك بەرهەمێکی هونەری بەرهەم دەهێنێت، بەڵام پێویستە لەژێر چاودێری مامۆستادا بێت. مامۆستا هاوکارو پشتیوانی منداڵانەو ڕێنوێنیەکانی دەگەیەنێتە منداڵەکان بە مەرجێك لە ئازادی منداڵەکان کەم نەکاتەوەو دەست نەخاتە کاروبارەیانەوەو هزروهەست و بیریان نەشێوێنێ.

٧. پەیوەندیە کۆمەڵایەتییەکان و یەکگرتنەوەی هەست و نەستی خەڵك:

واتە وا لە منداڵ بکرێت هەست بە ناخۆشی و خۆشیەکانی دەوروبەری بکات و لێیان تێبگات و هاوکاری و پشتیوان بێت بۆ هاوڕێکانی و هاوسۆزی و خۆشەویستی لە نێوان خۆیی و

بەرانبەرەکەشیدا بگۆڕێتەوە. یەکێك لە بنەما سەرەکیەکانی پەروەردەی هونەر، گەشەپێدانی پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکانە بە شێوەیەکی ڕاست و دروست و هەست کردن بە بەرپرسیارێتییە بەرانبەر ئەوانی تر. لە وانەی پەروەردەی هونەردا ئەوە فێری منداڵ دەکرێت، یان منداڵ ڕادەهێنرێت لەسەر ئەوەی چی بۆخۆی پێخۆشبێت دەبێت بۆ هاوڕێ و دەوروبەرەکەشی پێی خۆشبێت، واتە چیم بۆخۆم دەوێت ئەوەشم بۆ هاوڕێکانم دەوێت. هەربۆیە هەستکردن بە خۆشی و ناخۆشیەکانی یەکتر وا لە منداڵەکان دەکات ڕێز لە ویستی یەکتر بگرن. لە ئەنجامدا وا لە منداڵەکان دەکات ببنە ئەندامێکی چالاکی ناو کۆمەڵگەو دەوروبەریان خۆش بوێت.

٨. مەشقکردن لەسەر چۆنیەتی بەکارهێنانی کەرەستەو ئامرازو ئامێر:

لە وانەی پەروەردەی هونەردا، پێویستە مامۆستا منداڵەکان ڕابهێنێت لەسەر بەکارهێنانی کەرەستەکان، نەك خستنە بەردەمیان و ئازادکردنیان لە بەکارهێنانیدا. هەروەها پێویستە زانیاری و تێبینی پێویست لە سەر کەرەستەکان بدات بە منداڵەکان، چونکە منداڵان زانیاریان لەسەر کەرەستەکان نییە. ئەمەش وا لە منداڵەکان دەکات ڕێز لە کەرەستەکان بگرن و بە هەدەریان نەدەن بۆنموونە: چۆنییەتی بەکارهێنانی (مقەست، چەقۆ، قەڵەم ڕەنگ و چۆنیەتی دادانی و چۆنیەتی هەڵگرتن و پاراستنیان...) بەهەدەرنەدانی ئەم کەرەستانەو ڕێزلێگرتنیان و بەکارهێنانەوەیان لە کاتی پێویستدا.

٩. سەرنجڕاکێشان و فێرکردنیان بۆ ناسین و لێدوان دەربارەی گەلێك زاراوەی پیشەیی و پیشەسازی:

یەکێك لە ئامانجە گرنگەکانی وانەی پەروەردەی هونەر، ناسین و ناساندنی دەوروبەرو کۆمەڵگەو ژینگەیە بە منداڵ. هەروەها ڕاهێنان و ڕاهێزانیان لە سەر بەکارهێنانی زمان بەشێوەیەکی پاراوو بێگەرد لە کاتی گفتوگۆکردندا. هەروەها زانین و ناساندنی چەندین زاراوەی تازەو پێدانی زانیاری پێویست لەسەر پیشەکەیان بە منداڵان لە ڕێگەی پەروەردەی هونەر بۆ نموونە (کاری ئەندازیار بۆ گرنگە؟ کاری پزیشك بۆ گرنکە؟...) وەك: کاری (دارتاش، ئاسنگەر، پینەچی، خومچی، کارگەر، نیگارکێش، هونەرمەند، شانۆکارو چەندین زاراوەی تازە، کە منداڵ لە دەرەوە دەیان ناسێت و دەیانبیستێت) هەروەها ناساندنی کەرەستەی کارکردن بە منداڵەکان وەك: (پاستیل، بۆیەی

ئاوی، بۆیەی زەیتی، تابلۆو چەندین کەرەستەی تر، کە منداڵ پێی ئاشنا نەبووە، یان بەکاری نەهێناوە...).

١٠. زانیاری دەربارەی گەلێك ئامێرو کەرەستەو سەرچاوەکانیان و چۆنیەتی کڕین و پەیداکردنیان:

پێویستە مامۆستا وا لە منداڵەکان بکات هەموو کەرەستەیەك نەکڕن، بەڵکو دەبێت منداڵەکان ڕابهێنرێن لە سەر بەکارهێنانی کەرەستەی بەکارهاتوو. هەروەها دووبارە بە دەستهێنانەوەیان (لە ماڵەوە، لەدوکان، لەبازاڕ) و دووبارە بەکارهێنانەوەیان لە کاری هونەریدا وەك: (قوتوی بەتاڵ، پاشماوەی قوماشی بێکەڵك، کاغەزی بەکارهاتوو، تەختەی شکاو، ڕۆژنامەی بەسەرچوو و چەندین یاری لەکارکەوتوو)). کەواتە، مامۆستا دەتوانێ وا لە منداڵ بکات ئەم کەرەستانە جارێکی تر بەکاربهێنێتەوە لە بۆتەیەکی هونەری جوان و سەرنج ڕاکێشدا ودواتر نمایشی بکەنەوە لە نمایشێکی هونەریدا. بەمەش منداڵ فێردەبێت چۆن بیربکاتەوە؟ چۆن داهێنان بکات؟ چۆن دووبارە سوود لە کەرەستە بەکارهاتووەکان وەربگرێتەوە؟ بێگومان، بەوەش توانای بیرو هزری منداڵەکان فرەوان دەبێت و هەمیشە بیر لە داهێنانی نوێ دەکەنەوەو ڕێز لە هەموو کەرەستەیەك دەگرن جا ئەم شمەکانە بەکەڵك بن، یان بێکەڵك، چونکە لێرەوە منداڵ فێردەبێت بەها بۆ هەموو شتێك دابنێن و بیڕێزییان پێنەکەن (**ئەمە مەبەستە سەرەکییەکەیە**).

١١. بەسەربردنی کاتی بێکاری بە شێوەیەکی بەکەڵك و بەرهەمدار:

یەکێك لە ئامانجە گرنگەکانی پەروەردەی هونەر ئەوەیە، کە منداڵان ڕابهێنێت چۆن لەکاتی بێکاریدا سوود لەو دەرفەتە وەربگرن بۆ ئەنجامدانی کارێکی باش و واتادار. بۆیە ئەگەر منداڵ ڕاهات کاتەکانی دابەش بکات و سوود لە کات وەربگرێت و کات بە فیڕۆ نەدات، ئەوا ئەندامێکی زرنگی لێدروست دەبێت و دەتوانێ لە هەرکاتێکدابێت دەرفەت وەربگرێت بۆ ئەنجامدانی کاری بە کەڵك و سوودی هەبێت بۆ خۆی و دەوروبەرەکەی، جا ئەو کارە هونەری بێت، یان کۆمەڵایەتی. مخابن، یەکێك لە خاڵە لاوازەکانی تاکی کوردی ئەوەیە، بەها بۆ کات دانانێت و هۆکارەکەشی ڕانەهاتن و فێرنەکردنییەتی لەوکاتەی بە پرۆسەی پەروەردەو فێرکردندا دەڕوات (زارۆخانەو قوتابخانەو

خوێندنگە)، پێویستە مامۆستای (زارۆخانە یان قوتابخانە یان خوێندنگە) منداڵ فێربکات ڕێز لەکات بگرێت و ژیانی ڕۆژانەی دابەش بکات بەسەر کاتەکاندا. لێرەوە منداڵ فێردەبێت و تێدەگات کات چەند گرنگە بۆ ڕایی کردنی کاری ڕۆژانە، پاشان ئەو منداڵە فێردەبێت، کە گەورەش بوو بەڕێزەوە مامەڵە لەگەڵ کاتدا بکات.

١٢. ڕێزگرتنی پیشەی کاری دەست و ئەوانەشی پێیهەڵدەستن:

ئامانجەکانی پەروەردەی هونەرە وا لە منداڵ دەکات ڕێز لە پیشەوەرو پیشەگەر بگرێت، وەك: (هونەرمەند، ئاسنگەر، کرێکار، پینەچی، پزیشك، ئەندازیار، شۆفێر، مامۆستا...) جا ئەو کارە هەرچییەك بێت، کە مرۆڤ ئەنجامی دەدات؟ دەبێت منداڵ ڕێزی لێبگرێت و لەسەر ئەم ڕەفتارە منداڵەکان ڕابهێنرێن بۆ نموونە: وا لە منداڵەکان بگەیەنرێت، کە ئەگەر پینەچی نەبێت ناتوانین پێڵاوە دڕاوەکانمان چاك بکەینەوە. ئەگەر میکانیکی نەبێت ناتوانین ئۆتۆمبێلە لەکارکەوتووەکانمان چاك بکەینەوە. بۆیە هەر پیشەگەرەو ئەرکێکی لەسەرشانەو کۆمەڵگە پێویستی پێیانە، چۆن پزیشکێك گرنگە بۆ کۆمەڵگە بەقەد ئەوە کرێکارێك و هونەرمەندێك گرنگە بۆ کۆمەڵگە.

ئەنجام

ئەم چەند خاڵەی، کە لە ئامانجەکاندا خستمانە ڕوو ئەوەمان بۆ دەردەخات، کە ئامانجی پەروەردەی هونەر بریتییە لە پەروەردەکردن و بە هێزکردنی کەسایەتی منداڵ و فرەوانکردنی جیهانبینی و چێژی جوانناسییە بۆ گەیاندنی پەیامە ڕاستەقینەکەی پەروەردەی هونەر بە منداڵ. بۆیە پێویستە لێکۆڵینەوەی ووردو دروست لەم بارەیەوە بکەین، تا بەشێوەیەکی زانستی و ئەکادیمی پەروەردەی هونەر لە فێرگەو زارۆخانەکان بگوترێتەوەو بە لاڕێدا نەبرێت، چونکە هەندێکجار لە لایەن هەندێك لە مامۆستایانەوە منداڵ فێری وێنەکێشان دەکرێت، مامۆستا چەند وێنەیەك لە سەر تەختەڕەش دروست دەکاتەوەو فەرمان بە منداڵەکان دەکات، تا وێنەکە بکێشنەوە، ئەمەش گەورەترین هەڵەیە لە گوتنەوەی وانەی هونەردا، چونکە ئێمە نامانەوێت منداڵ فێری وێنەکێشان بکەین، چونکە ئەمە ئامانجی پەروەردەی هونەر نییە لەم تەمەنەدا، بەڵکو دەمانەوێت لە ڕێگەی گوزارشتەکانی خۆیەوە منداڵ پەرە بە بیرکردنەوەو تێڕوانینەکانی خۆی بدات، تا بزانین چی بینیوە و چی دەوێت؟ وەدیەوێت چی بڵێت؟ ئەوەشمان بیرنەچێت هەندێ جار منداڵ ئەوەی بە

گفتوگۆ ناتوانێت دەریبڕێت ئەوا بە هۆی وێنەکێشانەوە بە ئاسانی لە ڕێگەی ئەو هێماو نیشانانەوە گوزارشتەکەی ڕوون دەکاتەوە. ئەمەش ئامانجی ڕاستەقینەی هونەرە لەم قۆناخەدا. پێویستە مامۆستای وانەی هونەر ئەوە بزانێت، کە قۆناخی فێرکردن بۆ کاری هونەری لە دوای پۆلی (٧) ەوە دەستپێدەکات، نەك لە زارۆخانەو سەرەتای خوێندنی بنەڕەتی. دواتر قۆناخی پەیمانگەی هونەرە جوانەکان و کۆلیجی هونەر دێتە بەردەم خوێندکارەکە.

داهێنان و خەیاڵ کردن لای منداڵ یەکێکی ترە لەو ئامانجانەی پەروەردەی هونەرو منداڵ بیرفرەوان دەکات و وا دەکات منداڵەکە بیر لە ئایندەو داهاتووی خۆی بکاتەوەو بەرچاوی ڕوون بێت و بتوانێت ئایندەی خۆی وێنا بکات. ئەمەش بە ڕەخساندنی کەشێکی لە بار دەبێت بۆ منداڵ و هەروا بە ئاسانی ناتوانین کۆمەڵگە بە بێ پەروەردە بەجێبهێڵین، چونکە منداڵ دەگەیەنێتە کەنارەکانی پێگەیشتن و باڵق بوون. هەرچەندە هەموو منداڵێکیش ناتوانێت هەموو تەمەنی منداڵی خۆی، وەك منداڵێکی تەواو بەڕێ بکات، بەڵام لە سەرمان پێویستە کەشێکی لە بارو گونجاویان بۆ بڕەخسێنین و لە خەونەکانیان تێبگەین و ڕووبەڕوویان نەبینەوە و ئاستەنگیان بۆ دروست نەکەین.

فێرگەو وانەی پەروەردەی هونەر وەك دوو لایەنی کۆمەڵایەتی

تا ئاستێکی باش توانراوە لە ڕێگەی دەرچوونی چەندین خوێندکار لە ناوەندە هونەرییەکان و پێشکەشکردنی خزمەت لەم بوارەدا، شێوازی گوتنەوەی وانەی هونەر بگۆڕن لە گوتنەوەیەکی فێرکاری ڕووتەوە بۆ فێرکردنێکی ئازاد (فێرکردنی ناڕاستەخۆ). لێرەدا منداڵ لە بە ئالەتبوون (مەکینەبوون) ڕزگار دەکات. ((منداڵ وەك بووکەڵەیەك بە دەست مامۆستاوە دەناڵێنێ))، بەڵکو دەیکات بە بونەوەرێکی ئازاد، تا بتوانێت بە ئازادی وێنە بکێشێت و هەستەکانی خۆی دەربڕێت. لە کۆتاییدا ئەوەمان بۆ دەردەکەوێت گوتنەوەی وانەی نیگارکێشان وا لە منداڵ دەکات گوزارشت لە ناخی ڕاستەقینەی خۆی بکات. ((**منداڵ ئەوە دەکێشێت، کە دەیزانێت، نەك دەیبینێت**))، ئەمەش یەکێکە لە فەلسەفەکانی هونەری منداڵ. منداڵ دەتوانێ ئەوەی دەیبینێت بە سادەیی و جوانی لە ڕێگەی نیگارکێشانەوە دەریان بڕێت و کارەکتەرو کەرەستەکان لێکجیابکاتەوە. لێرەدا کەسایەتی منداڵمان بۆ دەردەکەوێت لە کۆمەڵگەکەیدا، کە چۆن دەژێت و لەگەڵ دەوروبەرەکەیدا چۆن هەڵدەکات؟ هەندێك پێیان وایە پەروەردەکردن تەنها چاودێریکردنی گەشەی مرۆڤەو بەس، ئەمەش

هەڵەیەکەی گەورەیە، چونکە ئەرکی پەروەردە گونجاندنی هەستە ناوەکی و دەرەکییەکانی مرۆڤە. واتە مرۆڤ ئاڕاستە دەکەین و پاشان خۆی ئاڕاساتە دەکات و پێویستی بە پەروەردکار نامێنیّ و خۆی دەبێتە پەروەردکاری خۆی.

پەروەردەی هونەرو گەشەپێدانی زانیاری له کۆمەڵگەدا:

پەروەردەی هونەر کاریگەریەکی گەورەی هەیە لە گەشەپێدانی زانیاری لای کۆمەڵگە و ئەمەش لەم چەند خاڵەدا دەخەینەڕوو:

یەکەم: زانیاری و لایەنی ویژدانی:

کارکردن لە پڕۆسەی پەروەردەی هونەردا سەرەتا بۆ دەستخستنی ڕۆشنبیری گشتییە، پاشان بۆ دەستخستنی ڕۆشنبیری هونەرییە. هەروەها ئەم جۆرە ڕۆشنبیرییە جیاوازە لەو زانیاریەی، کە لە زانست خۆیەوە وەریدەگرین، بۆنموونە وەرگرتنی زانیاری لە وانەکانی جوگرافیا، یان مێژوو، یان زانستە گشتییەکان، یان وێنەکێشان، یان پەیکەرسازی، یان بە هەر کەرەستەیەکی خاوی جۆراوجۆری تری هونەری. شێوازی بەدەستهێنانی زانیاری پێویستی بە ئەزموونێکی هەستی زۆر هەیە بۆ دۆزینەوەی (خۆیی) لە ناو زانیارییە جوانناسییەکانی تردا، چونکە هەموو مرۆڤێك ئەگەر پاشخانی ڕۆشنبیری باش نەبێت ناتوانێت ئاستی جوانناسیشی پێش بخات، هەروەها مەرجیش نییە هەموو خوێندەوارێك ئاستی جوانناسی بەرزبێت. کەواتە مامۆستای هونەرمەند، یان کارسازی هونەری پێویستە پێشینەیەکی جوانی ڕۆشنبیری و کاری هونەری هەبێت، یان باوەڕ بەوە بهێنێت، کە پڕۆسەی پەروەردەی هونەر لە ناوەندەکانی خوێندندا نەخش و کاری خۆی هەیەو پێویستە وەك وانەیەکی پڕبایەخ و بە بەها تەماشا بکرێت و گرنگی پێبدرێت. پێویستە مامۆستا ئەم هەستە جوانناسییەی خۆی بۆ منداڵەکان دەربخات، تا هەرنەبێت منداڵەکان لاسایی ئەم هەستە جوانەی مامۆستاکەیان بکەنەوە، چونکە بیرت بێت ((**منداڵ لاسایی کەرەوەیەکی زۆر باشە**)). بۆیە هەستی جوانناسی زۆر نایابە و ناتوانین هەر بەو ئاسانییە بیخەینە ژێر دەستی یاساو ڕێساکان و ڕێژەو دووریە زانراوەکان، ئەوە پەیوەندی ڕاستەوخۆی بەو شێوازو کەسایەتییە داهێنەرانەوە هەیە، کە هەنگاوی گەورەیان لەوبوارەدا ناوە، ئەوەش بریتییە لە مامۆستای ئاست بەرزی کارامەی هەست جوان.

دووەم: زانیاری زانستی:

هێما هونەرییەکان هەڵگری کۆمەڵێك واتاو نیشانەو مانان، کە خاوەنەکەی، یان بینەر زۆر بەئاسانی دەتوانن شیانبکەنەوەو لە ئامارژەو دەستەواژەکانییان تێبگەن بەومەرجەی بینەرەکە خاوەن پێشینەیەکی زانیاری هونەری دەوڵەمەند بێت. کەواتە ئەم هێما زانستیانەی مرۆڤ دەریان دەبڕێت لەڕێگەی وێنەکێشانەوە دەتوانین شیکاریان بۆ بکەین و ئەم زانیارییە هونەرییانە لەڕێگەی شێوەکاریەوە دەگوازرێتەوە بۆ لای بینەرو کۆمەڵێك بابەت و هەستی کەسێتی تێدا هەڵگیراوەو زانیاریەکانیش لە جۆری هێمان و دەگوازرێنەوە لە ڕێگەی ئەو بابەتانەی خراونەتە ڕوو لە ڕێگەی وێنەکێشراوەکانەوەو دەتوانین بەئاسانی لێیان تێبگەین و شیکارو شرۆڤەیان بۆ بکەین.

سێیەم: زانیاری کەلەپوری (ڕۆشنبیری کەلەپوری و کەلتوری):

پەیوەندی نێوان هونەری شێوەکاری و کەلەپور لەو بابەتە بەربڵاوانەن، کە زانایان ڕای جیاوازیان لەسەر هەیە. هەروەك دەڵێن ((هونەر بە بێ کەلەپور، جگە لە هاتووهاوارێکی بێسەروبەر هیچی تر نییە، یان بوونی هەندێ هێما لەسەر قوماش، یان کاغەز هیچ لە بیرو هەستەکان ناگوازێتەوە لە نەوەیەکەوە بۆ نەوەیەکی تر)). هەندێکی تر دەڵێن ((ئەو هونەرەی پشت بە کەلەپور دەبەستێت، ئەوا خۆی تەرخان دەکات بۆ ڕابردوو، نەك بۆ داهاتوو. هەرلەبەر ئەوەشە داهاتوو بە چاوی ڕابردوو دەبینێت و ئەمەش وا دەکات دای دەبڕێت لە داهێنان و خستنەسەری زیاتر)). وەك دەبینین هەندێ بۆچوون دەردەکەون لەسەر ئەو ململانێیەی، کە هەیە لەسەر بیرو بۆچونەکان و بۆیە لێرەدا دەمانەوێت لە خۆمان بپرسین، ئایا کەلەپور چی دەگەیەنێ بە مانا ڕاستەقینەکەی؟ چونکە لێرەدا مەبەستمان ئەو پاشماوە بە جێماوانەیە، کە لە مۆزەخانە، یان گۆڕستانەکان، یان شوێن کارو دەستنووسەکان، کە تا ئێستاش کاریگەریان هەر ماوە لەم سەردەمەدا، یان ئەنتیکەخانەکان. بۆیە کەلەپور ئەو تێبینی و بیرکردنەوە دەوڵەمەندانەیە، کە داهێنەران لە ڕێگەی هونەرەوە بۆیان بەجێهێشتوین لە سەردەمانی ڕابردوودا، تا ئەمڕۆ جێ پەنجەی جوان و هەستکردنی خۆیانمان بۆ دەگێڕنەوە لە ڕێگەی ئەم پاشماوەو نووسراوانەوە. کەواتە کەلەپور یانی مرۆڤ تاکوێ گەیشتۆتە ئەو هەستە هونەرییانەی، کە بەدەستی هێناوە لە سەردەمە جیاجیاکاندا. لەو کاتەوەی مرۆڤ وێنەی لە سەر دیواری ئەشکەوتەکان کێشاوەو چیرۆکی ژیانی خۆیمان بۆ دەگێڕێتەوە لە ڕێگەی ئەم

وێنانەوە، چی ڕاوکردووە؟ چی خواردووە؟ چۆن ژیاوە؟ ئەمانە گێڕانەوەیەکی جوانی مرۆڤە لە ڕێگەی هێماو وێنەکانەوە.

کەواتە منداڵیش بەهەمان شێواز دەیەوێت چیرۆکی ژیانی ڕاستەقینەی خۆیمان بۆ بگێڕێتەوە لە ڕێگەی ئەو وێنانەی دەیانکێشێت و زانایی مامۆستاش لەوەدایە چۆن پەی بەو هێمایانە دەبات؟

گرنگی ئەنجامدانی چالاکی لەم قۆناخەدا (پۆلی دووەم)

پرۆگرامی چالاکییە هونەرییەکان:

ئەم پرۆگرامە بریتییە لەو پلانەی، کە لە کاتێکی دیاریکراودا دادەڕێژرێت لە لایەن یەکەی بەڕێوەبەری فێرگەوە بۆ ساڵی نوێی خوێندن. پرۆگرامەکەش کاتێکی دیاریکراوو دەستنیشان دەکات بۆ تەواو کردنی چالاکییەکان و ئاستی توانست و ئاستە فێرکارییەکان دیاریدەکات، کە پێویستە منداڵ لەم ماوەیەدا ئەنجامی بدات و پێویستە چی فێرببێت؟ ئەم فێربوونەش هاوتەریب دەکات لەگەڵ گەشە لەشەکی و ئەقڵییەکانی منداڵەکەو بۆ سەرخستنی پرۆگرامەکەو گەیاندن و گەیشتن بە ئامانجە دیاریکراوەکە، ئەوا یەکەی سەرپەرشتیاری هونەری و بەڕێوەبەر و مامۆستای وانەی هونەر، چالاکییە هونەرییەکان هەڵدەبژێرن بۆ ڕێکخستن و گەشەپێدان و پەروەردەکردن و ڕاهێزانی منداڵەکان لەم قۆناخەی گەشەی منداڵدا، چونکە چالاکییە جووڵەییەکان، وا لە منداڵ دەکات هەست بە خۆشی زیاتر بکات و باشتر پەیامە پەروەردەییەکەی پێبگات. هەموو ئەم چالاکییە هونەریانەش لە مامۆستایەکەوە بۆ مامۆستایەکی تر گۆڕانکارییان بەسەردادێت، چونکە ڕێگەو شێوازی جێبەجێکردن لە کەسێکەوە بۆ کەسێکی تر دەگۆڕێت. ئەوەی لێرەدا بۆ مامۆستای پەروەردەی هونەر گرنگە ئەوەیە، کە پێویستە هەموو ئەم چالاکییانە لە زنجیرە وانەیەکدا ڕێکبخاتەوەو پلانی باش و بەرنامە بۆ داڕێژراویان بۆ دابنێت، تا بزانێت چی دەکات؟ و چۆن دەکات؟ و بە چی دەیکات؟ پێویستە مامۆستا وەڵامی ئەم سێ پرسیارە لە پلانەکەیدا بداتەوەو کاتی پشووەکان بۆ منداڵەکان دیاریبکات.

پرۆگرامی چالاکییەکانی وانەی هونەر لەسەر بنەمای پێداویستی منداڵەکان دادەڕێژرێت و ئەم پرۆگرامەش هەمان ئەم پێداویستییانەی منداڵی لەبەرچاو گرتووە، بەڵام پێویستە مامۆستا پلانەکەی دابەش بکات بەسەر (مانگ و هەفتەو ڕۆژەکاندا) تا هاوسەنگی لە دەستنەدات لەکاتی جێبەجێکردندا. سەیری پرۆگرامی (پەروەردەی هونەر بۆ منداڵی زارۆخانە) بکە.

پرۆگرامی چالاکییە هونەرییەکان لە ڕوانگەی چەمکە هاوچەرخەکانەوە:

پرۆگرامی چالاکییە هونەرییەکان بریتییە لە کۆمەڵێك کارزانی پەروەردەیی، کە لە ڕێگەی چالاکییە هونەرییەکانەوە لە دەرەوەو ناوەوەی فێرگە هاوکاری منداڵ دەکات بۆ گەشەیەکی هاوسەنگی (لەشەکی، ئەقڵی، کۆمەڵایەتی، دەروونی، هونەری و تاوگیری)، بەمەبەستی ڕێکخستنەوەو چاککردنی ڕەفتارەکان و کارکردن لەسەر بەدەستهێنانی ئامانجە دیاریکراوەکەی، کە لە پلانی وانەکەدا بۆی دیاریکراوە.

لە ڕێگەی ئەم پێناسەکردنەوە ئەم خاڵانەمان بۆ ڕووندەبێتەوە:

١- زۆر گرنگە منداڵ کارزانی پەروەردەیی بەدەستبهێنێت لە ڕێگەی چالاکییە هونەرییەکانەوە بەمەبەستی خۆڕێکخستنەوەو بەدەستهێنانی کارامەیی نوێ، تا بتوانێت ژیانی ڕۆژانەی خۆی پێ ڕێکبخات و سوودی لێوەربگرێت بۆ بە هێزکردن و بنیاتنانی کەسایەتی تایبەتی خۆی.

٢- منداڵ ئەم شارەزایی و کارزانی و کارامەییانە لە ژێر چاودێری فێرگەدا بە دەستدەهێنێت، جا لەناوخۆدابێت (پۆل، هۆڵی فرەمەبەست، یاریگا، کتێبخانە، کارگەی کاردەستی...)، یان لە دەرەوەی فێرگە (گەشت، سەردانی مەیدانی، دیدەوانی...). بۆیە لێرەدا ئەم پرۆگرامە توانای کارامەیی زیاتر بە منداڵ دەدات لە دەرەوەو ناوەوەی قوتابخانەدا.

٣- ئامانجی گشتی بە دەستهێنانی شارەزایی پەروەردەییە بۆ گەشەپێدانی منداڵەکە لە هەموو بوارەکانی گەشەو ڕێکخستنەوەی ڕەفتارە خواروخێچەکانی بەرەو باشترو باشترین. هەروەها وا لە منداڵ دەکات هاوسەنگی خۆی بپارێزێت و هاوکاریدەکات بۆ ئەوەی لە هەموو لایەکدا گەشە بکات بە پێی سروشتی (لەشەکی و ئەقڵی) خۆی. دواتر توانا کارامەییەکانی ڕێکدەخاتەوە بە پێی ئەو ژینگە کۆمەڵایەتییەی تێیدا دەژێت.

لێرەدا بۆمان ڕوون بۆوە، کە بە پێی چەمکی تازەی پەروەردەی هونەر لە جیهاندا بە شێوەیەکی هاوسەنگ و گشتگیر بریتییە لە گەشەپێدانی توانا کارامەییەکانی منداڵ لە هەموو بوارەکاندا، بەو مەرجەی بتوانێت هاوکاری منداڵ بکات بۆ خۆڕێکخستنەوەو گەشەپێدانی کەسایەتی و جارێکی دی ڕەفتارەکانی ڕێکبکاتەوە.

ئەو بنەما گشتییانەی پێویستە لەبەرچاو بگیرێت لەکاتی چالاکییە هونەرییەکاندا:

١- ئامادەکاری پێش فێربوون (Prelearning Preparation):

پێویستە مامۆستای وانەی هونەر پێشوەختە هەموو پێداویستییە تیۆری و کردارییەکانی چالاکییە هونەرییەکەی ئامادەکردبێت. دواتر هەردوو بوارە زارەکی و کردارییەکە پێکەوە ببەستێتەوە، تا منداڵەکە بە باشی لە داخوازییەکان تێبگات. چونکە ئەوە بزانە منداڵ بە قسە زانیاریت لێوەرناگرێت، ئەگەر بە کردەوە چالاکییەکە ئەنجام نەدات. کەواتە لێکبەستنی (زارەکی و کرداری) وا دەکات لە شێوازی وانەگوتنەوەیەکی وشك و بێکەڵك دوور بکەوینەوەو منداڵیش هەراسان نەکەیت و پلانەکەت جێگەی خۆی بگرێت لە گەیاندنی ئامانجەکەدا. کەواتە پێویستە مامۆستا پێشوەخت خۆی ئامادە بکات بۆ وانەکە.

٢- پاڵنەری فێربوونی منداڵ (Child Learning Motivation):

پێویستە مامۆستای وانەی هونەر گرنگی بە پاڵنەر و ئارەزووەکانی منداڵ بدات و فەرامۆشیان نەکات. چونکە بێ هاندان و گەشەپێدانی حەزو ئارەزووەکانی منداڵ تۆ ناتوانیت، وەك مامۆستایەکی سەرکەوتوو ئامانجەکانت لەرێگەی وانە کردارییەکەوە بهێنیتەدی. ئەگەر مامۆستا گرنگی بەو بابەتانە بدات، کە منداڵەکان پێیان خۆشەو مەبەستیانە ئەنجامی بدەن، ئەوا لەسەر مامۆستایە سەرنجی منداڵەکان بۆ ئەم جۆرە چالاکییانە ڕابکێشێت و لە ئەنجامدا بوارە فێرکاری و پەروەردەییەکە ئاسانتر دەگاتە منداڵەکە. ئەگەر منداڵ بەم شێوەیە گرنگی پێبدرێت لە لایەن مامۆستاوە، ئەوا دواتر خۆی ڕێکدەخاتەوەو خۆی خۆی ئاڕاستە دەکات و پاڵنەرە خۆییەکانی گەشە پێدەدات و زانیارییە بەدەستهاتووەکانی لە کات و ساتی خۆیدا بەکاردێنێت.

٣- لەبەرچاوگرتنی جیاوازی تاکایەتی: (Individual Differences)

ئەوە بزانە هەموو منداڵەکان وەکو یەك بیرناکەنەوەو گەشەی لەشەکی و ئەقڵییان وەکو یەك نییە. کەواتە هەندێکییان زوو زانیارییەکان وەردەگرن و هەندێکی تریان درەنگتر. هەر بۆیە پێویستە مامۆستا تێبینی وردی ئەم لایەنە بکات و فەرامۆشییان نەکات، چونکە ئەو منداڵەی، کە درەنگ کارامەییە زانیارییەکان وەردەگرێت، پێویستە فشاری لەسەر دروست نەکەین و هەراسانی نەکەین، کە بۆ نازانێت؟ بە دروستکردنی دۆخێکی وەها لە لایەن مامۆستاوە، شڵەژانی دەروونی لای منداڵەکە دروست دەکات و ئاستی تێگەیشتن و

بەشداریکردنی لە چالاکییەکاندا هێندەی تر دادەبەزێنێت. ئەوە بزانە منداڵ تەنها لە ڕێگەی هەستی بیستنەوە فێرنابێت، بەڵکو پێویستە لە پرۆسەی پەروەردەو فێرکردندا هەر پێنج هەستەوەرەکە بەشداربن (بیستن، تامکردن، دەستلێدان، بۆنکردن، بینین). لە کۆتاییدا پێویستە مامۆستا شێوازو ڕێگەی جیاواز بەکاربهێنێت، تا لە گەڵ ئاست و توانستی هەموو منداڵەکاندا بێتەوەو لە کۆتاییشدا بوار بۆ هەموو منداڵەکان بە یەکسانی بڕەخسێنرێت.

٤- بەشداریکردنی دڵخوازانە لە کرداری فێربووندا:

پێویستە سەرەتا مامۆستا وا لە منداڵەکان بکات وانەکەیان خۆشبوێت و ئارەزووی بەشداریکردنییان لا دروست بکات، تا منداڵەکان وایان لێدێت بە شێوەیەکی دڵخوازانە بەشداری لە چالاکییەکاندا بکەن. نابێت مامۆستا بە زۆر منداڵ بەشداری پێبکات لە چالاکییدا، بەڵکو دەبێت ئاڕاستەیان بکات بۆ چالاکی و دواتر خۆیان هەڵسەنگاندن بۆ وانەکە بکەن و لە نزیکەوە چالاکییەکە ببینن، دواتر خۆیان ئارەزووی بەشداریکردنیان لا دروست دەبێت.(ئەمە پرۆسەیەکی دیمۆکراتییە).

٥- نوێکردنەوەی ئامانجەکانی فێرکاری:

لەسەر مامۆستا پێویستە گرنگی بە ئامانجی وانەکە بدات و نوێگەری تێدا بکات و بڕگەو بابەتەکانی پێشبخات و بیگونجێنێت لەگەڵ گۆڕانکارییە سەردەمییەکاندا. دوای ئەم گۆڕانکارییانەش پێویستە جۆری چالاکییەکانیش بگۆڕێت، تا هەستی بێزاربوون لای منداڵەکان دروست نەبێت.

٦- پێشکەشکردنی ئەو توانستە فێرکارییانەی پەیوەندیان بە ژیانەوە هەیە:

لەسەر مامۆستا پێویستە ئەو زانیارییانەی دەیدات بە منداڵ نزیکبێت لە ژینگەی منداڵەکە، تا وا لە منداڵ بکات هاوبەشی دروست بکات لە نێوان زانیارییە پێدراوەکان و ئەو ژینگەیەی تێیدا دەژیت. منداڵ فێردەبێت زانیارییەکان لە ژیانی ڕۆژانەیدا ڕەنگپێبداتەوە.

٧- فێرکردن بگونجێت لەگەڵ تواناکانی منداڵ:

پێویستە ئەو زانیارییە فێرکارییانەی مامۆستا دەیدات بە منداڵ، لە ئاست توانا ئەقڵییەکانی منداڵەکەدابێت، هەروەك زانیمان توانای فێربوونی منداڵ سنووردارەو نابێت هەرچی ویستمان بیڵێین و بیکەین، چونکە توانا (لەشەکی و ئەقڵییەکانی) منداڵ، وەك گەورەکان نییە، هەربۆیە، پێویستە لە سەر مامۆستا ئەو شارەزاییانە بەکاربهێنێت، کە منداڵ

تێردەکات و هانی دەدات بۆ فێربوونی زیاتر، تا وا لەمنداڵ دەکات خۆی بە دوای زانیاری نوێدا بگەڕێت.

٨- هەڵسەنگاندن و دووبارەکردنەوەی (خۆراکە زانیارییەکان)(*):

بۆ ئەوەی هانی منداڵ بدەین بۆ فێربوونی زیاتر، پێویستە لەسەر مامۆستا لەگەڵ منداڵەکاندا پێداچوونەوە بە زانیارییەکاندا بکات، لە ڕێگەی گفتوگۆو هەڵسەنگاندنی زارەکی و بەشدارییەکانی منداڵەکان لە چالاکییەکاندا. دەرئەنجامیش ئەم شێوازی هەڵسەنگاندنە، وا لە منداڵ دەکات زانیارییە وەرگیراوەکانی باشتر بچەسپێنێ لە یادەوەرییەکانیداو دەبێتە پاڵپشتییەکی بەهێزیش بۆ زانیارییە فێرکارییە وەرگیراوەکان.

٩- ڕاهێنان و شارەزایی:

بوار بۆ منداڵ بڕەخسێنرێت، تا بتوانێت زانیاری و کارامەییەکانی لە ژیانی ڕۆژانەیدا بەکاربهێنێت، بە ئەنجامدانی ئەم کارەش دەتوانێت کاریگەری لەسەر ئاڕاستەکانی منداڵ جێبهێڵێت و گۆڕانکاری گەورە لە بواری فێرکاری منداڵەکەدا دروست بکات.

فێربوونی چالاك

ئەو ڕێگایانەی، کە منداڵ زانیارییەکانی لەسەر هەڵدەچنێ:

Active Learning:
Ways Children Construct Their Knowledge

تێڕوانینی زانای بە ناوبانگی سویسری (ژان بیاژە) (Jann piejt) ئەوەمان بۆ ڕووندەکاتەوە، کە پەیوەندی هەیە لە نێوان توانای زۆری هونەری لای منداڵ و خۆگونجاندنیان لە کاتی ئەنجامدانی کاری هونەریدا. بە بڕوای (بیاژە) پەیوەندیەکی بە هێز هەیە لە نێوان بیرو باوەڕە تازەکاندا، چونکە گەشەکردن لە هەڵوێستەکاندا بە هۆی ئەم کردارانەوە ڕوودەدەن وەك:

نواندن (Representation) و فرەوانکردن (Expansion)، نواندنی هونەری، کاری هونەری ئەنجام دەدات بە هۆی کرداری لێکبەستن (Incorporation)، بە بۆچونی منداڵەکە ئەمە

(*) خۆراکە زانیارییەکان: مەبەست لێی ئەوەیە، کە زانیاری، وەك خۆراك پێویستە بۆ مرۆڤ، چونکە مرۆڤ بێ زانیاری و زانیار ناتوانێت بەشێوەیەکی شیاو بەردەوامبێت لە ژیان.

هونەرێکی سەرنج ڕاکێشی نوێیە بۆ ئەو جیهانەی دەورەی منداڵەکەی داوە. بەڵام فرەوانکردن، کردارێکی گۆڕانکارییە (Changing). بۆیە هەمیشە بێئارامی لای پەروەدکار دروست دەبێت بە هۆی تێکەڵبوونی بیرو بۆچونە کۆن و نوێکانەوەو پەروەردکار سەری لێدەشێوێ لە نێوان ئەو زانیارییەی هەیەتی و ئەو ڕەفتارەی پێویستە بینوێنێ. کاتێك ئەم گۆڕانکارییە نوێیەی (بیاژە) دەیخوازێت و بۆی ڕوونکردوینەتەوە، کە لای پەروەردکار هەمیشە بێئارامی بەردەوام ڕوودەدات لە نێوان نواندن لەلایەك و بیروباوەڕە کۆن و نوێکان لەلایەکی تر. بەهۆی گۆڕینی بیروباوەڕی کۆن بە بیروبۆچونی نوێخوازو هاوچەرخانەوە، ئەم بێئارامیەش دەمانگەیەنێتە گەشەی هزری و هەستییەکان، چونکە (بیاژە) پێی وایە گەشەی هونەری منداڵەکە پەیوەستە بە گەشەی هزرو هەستی منداڵ، کە پەیوەستە بە توانای داهێنانە یەك لە دوا یەکەکان، کە هەنگاو بە هەنگاو پێیدا تێدەپەڕێت و بریتین لە:

• قۆناخی پێش بە کردارکردن: (Pre-operation Stage)

ئەم قۆناخە لە دووساڵیەوە دەست پێدەکات، تا حەوت ساڵی. منداڵ لەم قۆناخەدا هێما دیارەکانی خۆی بەکاردێنێ لە نیگارکێشانداو ئەوەی خۆی مەبەستیەتی و توانا هزریەکانی دەیخوازێت و هەستیان پێدەکات، بە پێی هەڵکشانی تەمەن وردە وردە توانستە هزریەکانی گەشە دەکات. پەیوەندی دروست دەکات لە نێوان هێماو هەست و ماناکاندا. لە تەمەنی چوارساڵی ماناکان ڕوونتر دەبن و هەستەکانی جوانترو ڕوونتر دەردەخات. منداڵ لەم قۆناخەدا گوزارشتەکانی ڕوونتر دەبێت (تێگەیشتنی ئاشکرا – بەڵگەنەویست) Open Understanding منداڵ پێش تەمەنی حەوت ساڵی نازانێت، کە پێگەیشتنە هەستییەکانی هاوشانی قەبارەی شتەکانیەتی.

• قۆناخی چالاکییە هەستییەکان: (Conscious Activities Stage)

ئەم قۆناخە لە تەمەنی حەوت ساڵییەوە دەست پێدەکات، تا تەمەنی یازدە ساڵی. منداڵ لەم قۆناخەدا هەندێ یاسای تایبەت بەخۆی هەیە، تا بتوانێت لەگەڵ ژینگەکەی خۆی بگونجێنێت وتێیدا هەڵبکات. منداڵ فێردەبێت چۆن تواناکانی بەکاربێنێت بۆ بەکارهێنانی: (یەکەکان، پەیوەندیەکان، یان سیستەم، یان تێگەیشتن، یان شێوە، یان بەشێوەیەکی گشتی چۆن زمانی بەکاربێنێت بۆ گەیاندنی داواکاریەکانی بەپێی تێگەیشتنەکانی Concepts و پۆلێنکردنیان (Categories).

• قۆناخی چالاکییە شێوەییەکان: (Formal Activities)

ئەم قۆناخە لە تەمەنی دە ساڵیەوە دەستپێدەکات، تا تەمەنی یازدە ساڵی. لەم قۆناخەدا منداڵ لە هۆکارەکان تێدەگات و هەست دەکات و پێشبینی ئەم ڕووداوانە دەکات، کە لە وانەیە ڕوویدات. هەڵوێست وەردەگرێت و کار بۆ تێگەیشتنیان دەکات و منداڵ بیردەکاتەوە، تا خەیاڵفرکە بکات دەبینین بیرکردنەوەی منداڵەکە پەیوەستە بە هزرو هەستییەوە، ئەمەش جۆرێك لە هەستی خۆیی (Self Conscious) و پەرۆشی بۆ بیرکردنەوە تایبەتییەکانی لە بواری هونەر زۆرترو گەرمتر دەکات.

(ژان بیاژە) پێی وایە فێربوون بە دەست دێت لە ڕێگەی سەرچاوەی دەرەکیەوەو تێڕوانینەکانی وابەستەیە بە تێڕوانینە فێرکارییە بنیاتنەرەکانەوە، کە لەڕێگەی خۆگونجاندنەوە بەدەستدێت. بۆ هاوسەنگی دروستکردن لە نێوان دەوروبەرو خۆیدا بە مەبەستی دەستبەسەرداگرتنی تاوگیری و تاوگیرییە ناڕێکەکان. تیۆرەکانی (بیاژە) گرنگی بە سروشت و گەشەی زیرەکی مرۆڤ دەدات و ئەو پێی وایە هەڵسەنگاندنی زیرەکی منداڵ پێوەر نییە بۆ توانای زیرەکییەتی، بەڵکو ئامانج لێرەدا ئەوەیە، کە ئەگەر بمانەوێت چاومان لەسەر وەڵامە هەڵەکانی منداڵ بێت، دەبێت ئەوە لە بەرچاو بگرین، کە وەڵامە هەڵەکانی منداڵ توانای هزری و هەستی منداڵەکە دیاری ناکات، چونکە توانا هزرییەکانی منداڵ کەمترن لە توانای هزری گەورەکان. بۆیە شێوازی بیرکردنەوەی منداڵ زۆر جیاوازە لەو شێوازە بیرکردنەوەیەی، کە گەورەکان بیری پێدەکەنەوە. چونکە تێڕوانینیان بۆ جیهانی دەورووبەریان جیاوازە لەو تێڕوانینەی، کە گەورەکان هەیانە بۆ هەمان دەورووبەر. لە ئەنجامدا (بیاژە) گەیشتە ئەو ڕایەی، کە نابێت گرنگی بە چەند بدەین، واتە بەو ژمارانەی منداڵ دەیانزانێ، یان توانیویەتی چەند کێشە چارەسەر بکات، یان چارەسەری بۆ چەند کێشە دۆزیوەتەوە، بەڵکو پێویستە گرنگی بە شێوازی بیرکردنەوەی منداڵ بدەین و بزانین بە چ شێوازێك چارەسەری کێشەکانی دەکات. منداڵیش بەپێی تەمەنەکەی شێوازی چارەسەری کێشەکانی دەگۆڕێت و ڕێگای تایبەت بەخۆی بەکاردێنێت بۆ چارەسەرکردنی کێشەکانی.

(بیاژە) پێی وایە زانین لای منداڵ لە ڕێگەی شتەکانەوە بە دەست نایەت، بەڵکو لەڕێگەی دەستلێدان و تاقیکردنەوەوە بە دەستدێت، کاتێك ڕاستەوخۆ منداڵەکە کاریان پێدەکات.

بۆیە وەك مامۆستای وانەی پەروەردەی هونەر دەبێت ئەوە بزانیت، کە (فێربوونی چالاك کردارێکی لەشەکی و ئەقڵی زۆر ئاڵۆزەو پێویستە بە وریاییەوە مامەڵەی لەگەڵدا بکەیت، چونکە

کرداری فێربوون، بریتییە لە ((کارلێککردنی نێوان کارێکی ئامانجدارە، کە منداڵ پێی هەڵدەستێت و ژینگەکەشی کاریگەری بەسەر کارەکەیەوە هەیە)). بۆیە منداڵ ئەو شێوانە دروست دەکات، کە لە ژیانی ڕاستەقینەی خۆیدا بەریان دەکەوێت، یان خەیاڵیان دەکات. لەگەڵ تێپەڕبوونی کات شێوەو زانیارییەکانی پێدەگەن و ئەزموونی زۆرترو کارامەیی باشتر بە دەستدێنێت و ڕووبەڕووی بیرو بۆچوونی جیاواز دەبێتەوە، کە جیاوازن لەگەڵ بۆچوونەکانی خۆی. کەواتە فێربوون پەرەسەندنی کۆمەڵێك گۆڕانکارییە. بە کورتی ((فێربوونی چالاك بریتییە لەو فێربوونەی، کە منداڵ تێگەیشتنی نوێی لا دروست دەبێت لە ڕێگەی چالاکییە جۆراوجۆرەکانەوەو ئاوێتەی خەڵك و بیروبۆچوونە جیاوازەکان دەبێت لە ڕێگەی وانە کردارییەکەوە)). کەواتە هیچ کەسێك ناتوانێت لە بری منداڵ بیربکاتەوەو خەیاڵ بکات، ئەوە تەنها منداڵە دەتوانێت ئەو کارانە ئەنجام بدات، کە حەزی پێدەکات و ئارەزووی دەجووڵێنێت.

(فێربوونی چالاك) ئەم چوار پێکهاتە سەرەکییە لەخۆ دەگرێت:

١- ڕاستەوخۆ کار لە سەر کەرەستەکان بکە:

پێویستە منداڵ ڕاستەوخۆ دەستی بەر کەرەستەکان بکەوێت، تا باشتر بیانناسێت و لێیانەوە فێربێت و زانیارییان لەبارەوە بزانێت. گەمەکردن و دەستلێدان بەشێکە لە پرۆسەی فێربوون.

٢- سەرنجدان لەکاتی کارکردندا:

تەنها کارکردن بەس نییە بۆ فێربوون، بۆیە پێویستە منداڵەکان لەکاتی کارکردندا تێبینی و سەرنج بدەنە ئەو کەرەستەو پێداویستییانەی لەبەر دەستیاندایە. بۆ ئەوەی باشتر بیربکەنەوەو تێبگەن و دواتر پێداویستییەکانی خۆیانی پێ پڕبکەنەوەو پاشان ئاستی خەیاڵکردنی پێ فرەوان دەبێت.

٣- پاڵنەری خۆیی و داهێنان و بەرهەمهێنان:

پێویستە ئەم پاڵنەرە فێرکارییە لە ناخی منداڵەکەوە هەڵقوڵابێت. پرسیارکردن لە منداڵ و وروژانی هەست و بیری وا دەکات، منداڵ بەدوای دۆزینەوەی نوێ و ئەزموونکردنی تازە و زانیاری نوێ هەڵچنێ و باشتر لە دەورووبەری تێبگات.

٤- چارەسەری کێشە:

هەموو ئەو شارەزاییەی منداڵ لەرێگەی ئەزموونکردنەوە بە دەستی دەهێنێت، بەرهەمێکی گەورە لەدوای خۆی بەجێدەهێڵێت، کە بریتییە لە (چارەسەری کێشەکان)، منداڵ بیر دەکاتەوە و پێشبینی دەکات، یان پێشبینی ناکات بۆ ڕووداوەکانی داهاتوو، بۆیە منداڵ دەگاتە ئەو ئاستەی، کە (ئەزموون فێرمان دەکات). دوای ئەوەی منداڵ فێردەبێت خۆی ئاڕاستەبکات و تێگەیشتنی بۆ شتەکانی دەوروبەری باشتربێت، لە کۆتاییدا دەگەڕێت بۆ چارەسەرکردنی کێشەکانی بەو شێوەیەی خۆی دەیخوازێت. لە کۆتاییدا ئەمە هەنگاوێکی زۆر باشی پەروەردەییە، کە مامۆستای پەروەردەی هونەر لە کۆتایی پلانەکەی پێی دەگات و یەکێکیشە لە ئامانجە دیاریکراوەکەی لە پلانەکەیدا.

بنەما سەرەکییەکانی فێربوونی کارامەیی لای منداڵ

بنەما سەرەکییەکانی فێربوونی کارامەیی لای منداڵ لەم قۆناخەدا، لە ڕێگەی وانەی پەروەردەی هونەرەوە ئەنجام دەدرێت و لەم ڕێگەیەوە ئەم هەنگاوانە کاریگەری لەسەر گەشە کارامەییەکانی منداڵ بە جێدەهێڵێت:

١. نواندنی داهێنەرانە (Creative Represntation)

- جیاکردنەوەی شتەکان لەرێگەی (بینین، دەستلێدان، بیستن، تامکردن، بۆنکردن).
- لاساییکردنەوەی دەنگ و کردارەکان.
- لێکبەستنی شێوەو وێنەکان. (دانانی وێنەکە لە بۆشاییە دیاریکراوەکەدا).
- دروستکردنی شێوەی جیاواز بە هەویرو قوڕ.
- نیگارکێشان و ڕەنگکردن بە بۆیە.

٢. گەشەی زمان و فێربونی خوێندنەوەو نوسین (Development & Literacy)

- گفتوگۆ لەگەڵ هاوڕێکانی دەکات و زانیاری دەگۆڕنەوە.
- بە شتەکانی خۆیاندا هەڵدەڵێن و ڕووداوەکان باس دەکەن.
- چێژ لە گفتوگۆی یەکتر وەردەگرن و باسوخواسی نوێ دێننە گۆڕێ.

- چیرۆك بۆ وێنەکانی دەهۆنێتەوەو بابەتی نوێ دادەتاشێ.

٣. دەستپێشخەری و پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکان (Initiative & Social Relations)

- بڕاردە و پلان و بڕیاری نوێ دروستدەکات و گوزارشتیان لێدەکات.
- ئەو کێشانە چارەسەر دەکات، کە لە کاتی نیگارکێشاندا دێنە ڕێگەی.
- گرنگی بە پێداویستییە خۆییەکانی دەدات.
- لە ڕێگەی وشەو نوسین و وێنەوە گوزارشت لە هەستەکانی دەکات.
- بەشداری لە چالاکییە ئاساییەکاندا دەکات.
- گرنگی بە هەست وسۆزو پێداویستییەکانی ئەوانی تر دەدات.
- پەیوەندی دەگرێت لەگەڵ منداڵی لە خۆی گەورەتر.
- خۆی ڕادێنێت لەگەڵ ناکۆکییە کۆمەڵایەتییەکاندا.

٤. جوڵە (Movement)

- جوڵەی چەسپاو دەکات، واتە هەر لە جێگەی خۆیەوە خۆی لار دەکاتەوەو دەچەمێتەوە.
- جوڵەی نا چەسپاو ئەنجام دەدات، وەك (ڕاکردن، بازدان، خۆهەڵواسین و هەنگاونان).
- لە گەڵ شتەکان دەجوڵێت.
- ئاڕاستەی جوڵەکان دیاری دەکات.
- لە ڕێگەی جوڵەوە گوزارشتخوازی دەکات.
- جوڵەکان پێناسە دەکات و ناوییان لێدەنێت.
- هەست بە ڕیتمی جوڵە ڕێکەکان دەکات و گوزارشتیان لێدەکات.

٥. میوزیك (Music)

- هەستی میوزیکی دەجوڵێت.
- دەنگی نوێ دەدۆزێتەوەو شوێنەکەی دیاریدەکات.
- دەنگی گۆرانی نوێ دەدوزێتەوە (مینگە مینگ دەکات لە بەر خۆیەوە) (بۆڵەبۆڵ دەکات).
- گەشە بە ئاوازەکان دەدات. (بە پێی ویستی خۆی ئاوازەکان پێشدەخات).
- بۆ خۆی گۆرانی دادەنێت.

- هەندێکجار بۆخۆی ئامێری سادەی میوزیکی دروست دەکات.

٦. پۆلێنکردن (Classification)

- دۆزینەوەو ناسینەوەو لێکجیاکردنەوەی شێوە جیاوازو لێکچووەکان.
- پێکگرتنی شێوە لێکچووەکان.
- جیاوازیکردن لە نێوان شێوەکاندا.
- لە یەك کاتدا چەندین شێوەی جیاواز لە هۆشیدا هەڵدەگرێت.
- جیاکاری لە نێوان کەم و زۆردا دەکات.

٧. ڕیزکردن (Arrangement)

- بەراوردی هێماکان دەکات.(درێژ – کورت، گەورە – بچووك).
- شتەکان یەك لە دوای یەك ڕیز دەکات، بەو شێوازەی، کە پەیوەندییان بەیەکەوە هەبێت.(گەورە– گەورەتر– گەورەترین، سور – شین – سور – شین).
- شێوە هاووبەشەکان لە لای یەکتر جێگیر دەکات. (کوپێکی بچووك – قاپێکی بچووك، کوپێکی گەورە – قاپێکی گەورە).

٨. ژمارە (Number)

- بەراوردکاری دەکات لە نێوان ژمارەو شتە بەرچاوەکان، یان بەردەستەکان بە تایبەت کۆمەڵە جووتەکان بۆ دیاریکردنی (زۆر و کەم).
- ڕێکخستن و سازکردنی دوو کۆمەڵە پێکەوە، کە هاوشێوەن لەگەڵ یەکتر.
- ژماردنی شتەکان.

٩. بۆشایی (Space)

- پڕیدەکاتەوەو دایدەپۆشێ.
- پڕیدەکات و بەتاڵیدەکاتەوە.
- شتەکان لێکدەبەستێت و ڕێکیاندەخات و دواتر لێکیان جیادەکاتەوە.
- شێوەکان دەگۆڕێت و دواتر ئاڵوگۆڕیان پێدەکات.(لولیان دەدات، دەیپێچێتەوە، لێکی دەکشێنێ، پانی دەکاتەوە، کەڵەکەیان دەکات).

- تێبینی خەڵك و شوێنەکانیان و شتەکانیان دەکات، دواتر پێکیان دەبەستێتەوە.
- بەپێی ئەزموونی خۆی شوێن و ئاڕاستەو دوورییەکانیان دیاریدەکات.
- جیاکارییان دەکات بۆ وێنەی فۆتۆگراف و کێشراوەکان و وێنە ڕاستەقینەکان.

١٠. کات (Time)

- تەنها بە ئاماژەیەك کار دەکات و لە کارکردن ڕادەوەستێت.
- بە پێی ئەزموونی خۆی ڕێژەی جوڵە دیاریدەکات.
- بە پێی ئەزموونی خۆی کاتەکان پێکدەگرێت و لێکیان جیا دەکاتەوە.(شەو، ڕۆژ).
- کات و ساتی ڕووداوەکان دەزانێت و فەرامۆشیان ناکات.

یاسای ئاسایش و خۆپارێزی لە چالاکییە هونەریەکاندا

یاسا بنەڕەتییەکانی ئەنجامدانی چالاکی هونەری:

مامۆستای بەڕێز... نووسراوەکانی ناو ئەم کتێبە هیچ بەهایەکییان نییە، ئەگەر پەرۆشی و دڵسۆزی و کارامەیی و لێهاتوویی بەڕێزتانی لەگەڵدا نەبێت. کەواتە بۆ جێبەجێکردنی چالاکییەکانی ناو ئەم کتێبە پێویستمان بە کۆمەڵێك یاسای بنەڕەتی هەیە، تا چالاکییەکانی پێ ڕێکبخەین و کەرەستەکانی پێبخەینە بەردەستی منداڵەکان (پێش کارکردن، لە کاتی کارکردن، دوای کارکردن). پێویستە خۆپارێزی و تەندروستی منداڵەکان لە بەرچاو بگیرێت و فەرامۆشی نەنوێنرێت لە کاتی کاردا، بۆیە یاسای بنەڕەتی ئەنجامدانی چالاکی هونەری، ئەم ڕێنماییانە دەگرێتەوە:

١- پێویستە مامۆستای وانەی هونەر وابەستەی یاساکانی ئاسایش و خۆپارێزی بێت و فەرامۆشیان نەکات.

٢- ئەم چالاکییانەی لەم کتێبەدا ئامادە کراوە بۆ منداڵ ڕێنیشاندەرێکی باشە بۆ مامۆستای هونەر، تا پێداویستییەکانی منداڵی پێ تێر بکات و چالاکییەکان بیگونجێنێت لەگەڵ حەزو ویستی منداڵەکان، لەگەڵ ئەو کەرەستە بەردەستانەی ئامادەکراوە بۆ کارکردن.

٣- لە کاتی کارکردن لەگەڵ منداڵدا، پێویستە مامۆستای وانەی هونەر ڕەچاوی یاساکانی ئاسایش و خۆپارێزی بکات و لێرەدا هەندێکیان دەخەینە ڕوو:

أ- ئەگەر پێویستی کرد (نەشتەر یان چەقۆی تیژ بەکاربهێنرێت لە کارە هونەرییەکەدا، نابێت بدرێتە دەست منداڵ و پێویستە مامۆستا خۆی بەکاری بهێنێت.

ب- له کاتی بەکارهێنانی فڕنی غاز، یان ئاگر بۆ سورکردنەوە، پێویستە منداڵەکان بە تەنیا جێنەهێڵدرێن و لە ژێر چاودێری مامۆستادا بمێننەوە.

ت- مقەستی دەندووك پان بەکاربهێنرێت.

پ- پێویستە ئاگاداری ڕەنگ و کەرەستەکان بیت و مادەی ژەهراوی و زیانبەخشییان تێدا نەبێت.

ج- نابێت بە هیچ جۆرێك منداڵ بێ ئاڕاستەکردن و ڕێنمایی کردن بەجێ بهێڵێت.

ح- کاتێك منداڵ مقەست بەکار دەهێنێت، دەبێت ئاگاداری ئەم ڕێنماییانە بێت:

- پێویستە مقەستەکان تەنها لە سەر مێز، یان لە کاتی کارکردندا بەکاربهێنرێن.
- منداڵ دەتوانێت لە کاتی ڕۆیشتندا مقەستی بەدەستەوەبێت، بەڵام نابێت کاتێك مقەستی لە دەست دابوو ڕابکات. ئەگەر منداڵەکە لە کاتی پشوودابوو پێویستە دەمی مقەستەکە ڕووی لە زەوی بکات.
- کاتێك یەکێك لە منداڵەکان مقەستەکە دەداتە هاوڕێکەی، پێویستە دەمەکەی بگرێت و لای دەسکەکەی بۆ هاوڕێکەی ڕابگرێت.
- نابێت بە مقەست ئاماژە بۆ شتێك بکەین.
- مقەست تەنها بۆ ئەو کارانە بەکاردەهێنرێت، کە مامۆستا ئاماژەیان پێدەدات وەك: (بڕینی کاغەزو شتی تر...) نابێت بۆ قژبڕین، یان ئازاردانی یەکتر بەکاربهێنرێت.
- پێویستە بە نەرمونیانی مقەستەکان دوای تەواو بوونی کارەکەمان بیخەینەوە جێگەی خۆی، نەك لە دوورەوە فڕێی بدەینە ناو سەبەتەکە.

٤- پێویستە منداڵەکان لەکاتی چالاکییە هونەرییەکاندا جلوبەرگی تایبەت، یان بەروانکەی تایبەت بپۆشن.

٥- لەم چالاکییانەدا ئەنجامی کارکردن گرنگ نییە، هێندەی ئەو ڕەفتارانە گرنگن کە لەکاتی ئەنجامدانی چالاکییەکەدا ڕوو دەدەن و منداڵەکان، تا چەند کارامەیی نوێ بەدەست دەهێنن و ڕەفتاری باش فێردەبن. دەبێت مامۆستا ئەوە باش بزانێت، کە نابێت زۆر بەشداری بکات لەگەڵ منداڵەکان و دەبێت بەشداریکردنەکەی زۆر سنورداربێت، تا منداڵەکان تواناو لێهاتوویی خۆیان بەکاربهێنن و هێزوو بازوو و توانستە ژیرییەکانیان تاقیبکەنەوە. ئەو کاتە

یارمەتی منداڵەکە بدە کاتێك خۆی داوات لێدەکات، تۆش هەوڵبدە پێشنیاری بۆ بکەیت، ئەگەر زۆری لێکردی لێکردی پاشان بەشداری بکە.

٦- منداڵ زۆر حەز دەکات شتەکان هی ئەوبن (خۆی خاوەندارییەتیان بکات)، لەسەر تۆ پێویستە پێی بڵێی ئەم کارە هی تۆیە بۆ ئەوەی دڵی بەکارکردنەکە خۆشبێت.

٧- ڕێز لە کاری منداڵ بگرە. کاتێك منداڵ کارێك ئەنجام دەدات زۆر شانازی بەخۆیەوە دەکات، تۆش دوای تەواو بوون کارەکەی بۆی نمایش بکە.(لە پێشانگەی پۆلدا) هانی بدەو دەستخۆشی لێبکە بۆ ئەنجامدانی ئەم کارە هونەرییە جوانە.

٨- هەندێك ڕێووشوێن هەیە پێویستە بە گوێی منداڵیدا بدەین، تا بتوانێت بە شێوەیەکی ڕێکوپێك لە بواری چالاکییەکاندا ڕەچاوی بکات و چێژ لە کارەکە وەربگرێت و گیانی نەخاتە بەر مەترسی وەك:

أ- پێویستە منداڵەکان بە نەرمونیانی مامەڵە لەگەڵ کەرەستەکاندا بکەن.

ب- منداڵەکان دەبێت ئەوە بزانن، کە ئەم کەرەستانە بۆ پێکداکێشان، یان لێکڕاکێشان بەکار ناهێنرێت.

ت- منداڵەکان دەبێت لەوە تێبگەن، کە ئەم کەرەستانە بۆ ئەنجامدانی کاری هونەرین، نەك گاڵتەپێکردن و بە هەدەردان و تێکوپێکدانیان.

پ- نابێت منداڵەکان ڕەنگ و کەتیرەو کاغەزو کەرەستەکانی تری کارکردن بۆ مەبەستی گاڵتەپێکردن و کاتبەسەربردن بەکاربهێنن، یان لەدەمیان وەربدەن.

ج- پێویستە منداڵەکان فێربکرێن دوای تەواو بوون کەرەستەکان بە پارێزراوی لە جێگەی خۆیاندا دابنێنەوە.

ح- نیگار تەنها لە سەر کاغەز دەکێشرێت، نەك لە سەر جل و بەرگ، یان لە سەر دیوار و شتی تر.

٩- کاتێك منداڵ وێنەکەیت پیشان دەدات، چۆن گفتوگۆی لەگەڵدا دەکەیت؟ کاتێك گفتوگۆ لەگەڵ منداڵەکەدا دەکەیت، ئەوا کۆمەڵێك کارامەیی زمانەوانی نوێ فێردەبێت وەك:(ڕوون، تاریك...) هەروەها کۆمەڵێك دەستەواژەی هونەری نوێ فێردەبێت وەك:(شێوەکان، ڕەنگەکان...) مامۆستا هەڵە دەکات کاتێك بە زمانی گشتی گفتوگۆ لەگەڵ منداڵدا بکات وەك:

(وێنەکەت زۆر جوانە)، یان (ئەم وێنەیە چەند جوانە). شێوازی جیاوازو تایبەت هەیە بۆ دوواندن و گفتوگۆ کردن لە سەر کارە هونەرییەکانی منداڵ، وەك:

أ- خۆت لە ڕەخنەگرتن و بەراوردکاری و ڕاستکردنەوەی کاری هونەری منداڵ بپارێزە بۆ نموونە: کارەکەت زۆر باشە، بەڵام لە وێنەی داهاتوودا هێڵێکی ڕەش بە لەشی ئاژەڵەکەدابهێنە، یان لێی بپرسە کوا ملی ئاژەڵەکە؟ چونکە ئەوە بزانە منداڵ شتە بینراوەکان کتومت وەکو خۆی ناکێشێتەوە. خۆت بپارێزە لەو هێمایانەی منداڵ کێشاویەتی و بۆ منداڵەکەی شی مەکەوە، یان بۆی ڕوون مەکەوە گرنگ پەی پێبردنی تۆیە بە تابلۆکە.

ب- چاوت لەسەر پێکهاتە هونەری و نەخشەسازی تابلۆکە بێت و هانی منداڵەکە بدە، تا گەشە هەستییە هونەرییەکانی پێشبخات و ستاییشی ئاستی جوانناسی منداڵەکە بکە. دەتوانی پێکهاتە هونەرییەکان لەم دەستەواژانەدا کۆبکەیتەوە وەك: (ڕەنگ، هێڵ، شێوە، شێواز (Form)، پانتایی (Expansion)، قەبارە (Size)، پێکهاتە بنەڕەتییەکەی (Basic Structure). مامۆستا لە منداڵەکە دەپرسێت لەبارەی ڕەنگە بەکارهاتووەکان، یان ئاڕاستەی هێڵەکانی ناو وێنەکە، یان چەند ڕەنگی بەکارهێناوە؟ یان چەند جۆر هێڵی بەکارهێناوە؟ یان چەند پارچەی بڕیوە؟ یان لێی دەپرسێت لە بارەی کەرەستە بەکارهاتووەکان، یان پرسیاری ئەوە لە منداڵەکە دەکات هەستی بە چی کرد کاتێك کەرەستەیەکی نوێی بەکارهێنا؟

ت- پێویستە گفتوگۆی خەیاڵئامێز لە بارەی کارە هونەریەکەوە لەگەڵ منداڵەکەدا بکەیت وەك:(من لە ناو تابلۆکەتدا خانوێك و دارێك و گوڵ دەبینم، ئای تابلۆیەکی چەند جوان و گەشاوەت کێشاوە!). خۆت لە پرسیاری کراوە بپارێزە وەك: (ئەوە چییە؟ یان دەتەوێت چی لەبارەی تابلۆکەتەوە بڵێیت؟) (پرسیارکردنەکە کەمێك توندو لەناکاوە) بۆیە منداڵەکە لە وەڵامدا یەکسەر پێتدەڵێت: نازانم؟ ئەمەش وەڵامێکی زۆر خراپەو دواتر کاریگەری لەسەر باری دەروونی منداڵەکە بەجێدەهێڵێت.

پ- پێویستە دوای تەواوبوونی کارەکە گفتوگۆ لەگەڵ منداڵەکەدا بکەیت، چونکە منداڵ دوای تەواووبوونی کار باشتر ئامادەیە بۆ گفتوگۆکردن.

ج- پێویستە پێش ئەوەی پرسیار لە منداڵەکە بکەیت، ڕێگە بە منداڵەکە بدە یەکەمجار خۆی لەبارەی تابلۆکەوە بۆت بدوێ، تا ئاستی خەیاڵکردنی نەشێوێ بۆ گفتوگۆکردن.

ح- کاتێك گفتوگۆ لەگەڵ منداڵ دەکەیت بە تایبەت لە پۆلەکانی (یەك، دوو، سێ، چوار، پێنج)ی بنەڕەت، پێویستە زمانی گفتوگۆی هونەری بەکاربهێنیت وەك: من لە تابلۆکەتدا هێڵی باریك و پان دەبینم، یان تۆ ڕەنگی جیاوازت بەکارهێناوە لە تابلۆکەتدا! دواتر گفتوگۆ لە بارەی کاتی تەواوکردنی تابلۆکەی لێبکەو لێی بپرسە چۆن ئەم کەرەستانەت بەکارهێناوە؟ منداڵ بە گفتوگۆی هونەری ئاستی جوانناسی و ئاخاوتنی پێشدەکەوێت.

خ- دوای تەواو بوونی گفتوگۆکەت لەگەڵ منداڵەکە بە سەرسوڕمانەوە سەیرێکی تابلۆکە بکەو ستایشی خۆتی بۆ دەرببڕە.

د- کاتێك مامۆستا بە سەرسوڕمان و تێڕامانێکی هونەرییەوە لە تابلۆی منداڵەکە دەڕوانێت، ئەوا هەستێکی هونەری جوان لای منداڵەکە دروست دەکات وەك:

- مامۆستا بە تێڕامانێکی هونەرییەوە لە کارە هونەریەکەی دەڕوانێت.
- مامۆستا گرنگی بەو ماندووبونەی منداڵەکە دەدات، کە کێشاویەتی لە کارە هونەرییەکەدا.
- مامۆستا هانی منداڵەکە دەدات بە پەرۆشەوە لە کارەکەی بڕوانێت.
- وا لە منداڵ دەکات متمانەی زۆرتر بە خۆی بکات و توانستەکانی باشتر دەربخات.

بۆ تێگەیشتن لە هونەری منداڵ پێویستە سەرەتا بگەڕێینەوە بۆ پۆلێنکردنە بەناوبانگەکەی زانای سویسری (ڤیکتۆر لۆنفیلد)، گەشەی توانای وێنەکێشان لای منداڵ دابەش دەکات بۆ حەوت قۆناخ و ئەو قۆناخانەش بە پێی تەمەنی منداڵ دابەش دەکات. لەو ڕووەشەوە گەشەی لەشەکی و هزری، کاریگەری دەبێت لەسەر کارە هونەرییە بەرهەم هاتووەکەو بەپێی تەمەنەکەی گۆڕانکاری بەسەردا دێت، تا گەورەتربێت، وێنەکانی جوانترو باشتر دەبێ. ناسینەوەی هێمای ناو وێنەکان ساناترو ڕوونتر دەبێت بۆ بینەر.

قۆناخەکانی دابەشبوونی هونەری منداڵ لای (ڤیکتۆر لۆنفیلد):

١- قۆناخی ئامادەبوون بۆ هێڵکاری: لە تەمەنی دووای بوون تا ٢ ساڵی.

٢- قۆناخی هێڵکاری: لە تەمەنی (٢ تا ٤) ساڵی.

٣- قۆناخی ئامادەبوون بۆ هەستکردن بەشێوەکان: لە تەمەنی (٤ تا ٧) ساڵی.

٤- قۆناخی هەستکردن بە شێوەکان: لە تەمەنی (٧ بۆ ٩) ساڵی.

٥- قۆناخی هەوڵدان بۆ گوزارشت لە ڕاستی: لە تەمەنی (٩ بۆ ١١) ساڵی.

٦- قۆناخی گوزارشت لە ڕاستی: لە تەمەنی (١١ بۆ ١٣) ساڵی.

٧- قۆناخی باڵق (هەرزەکاری): لە تەمەنی (١٣ بۆ ١٨) ساڵی.

لەم هەنگاوەی ئێستادا، تەنها خاڵی سێیەم هەڵدەبژێرین، کە پەیوەستە بە منداڵی تەمەن (٤ بۆ٧) ساڵ. لەسەر جۆری چالاکی و شێوازی جێبەجێکردنیان دەوەستین و لەگەڵ حەز و ویستی منداڵەکان هەنگاو دەنێین و تۆی مامۆستاش پێویستە ڕەچاوی هەستیاری تەمەنی ئەم قۆناخەی منداڵ بکەیت و هەڵپە نەکەیت لەکاتی جێبجێکردنی وانە کردارییەکاندا.

سەرەتا زانیاری پەروەردەیی پێویست بۆ ئەم قۆناخە دەخەینە بەرچاوی مامۆستای وانەی هونەر:

قۆناخی ئامادەبوون بۆ هەست کردن بە شێوەکان: (٤ بۆ ٧) ساڵ

منداڵ لەم قۆناخەدا وەك (هەست و لەش) گەشەی زۆرتری کردووە، هەروەها باری کۆمەڵایەتی و شارەزا بوونی بۆ بەرانبەرو دەوروبەر زیاتر نەشونمای کردووە. لە زارۆخانەوە هەنگاو دەنێ بەرەو قوتابخانەو ئەندامی نوێ دەناسێ، ئەوە بەئاشکرا کاردەکاتە سەر گوزارشتە هونەرییەکانی. لەم ئاستەی تەمەنی منداڵدا هێماکان زۆرتر ماناو زانینی پێوە دیارەو وەك لە قۆناخی پێشوتردا (ناولێنان) دەرکەوت. دەتوانین شێوەکان باشتر بناسینەوە، کە لە قۆناخی ناولێناندا ساکار بووە، ئێستا بە ئاشکرا ئەو شێوانە دەناسینەوە، کە منداڵەکە دەیانکێشێ وەك: وێنەی (مرۆڤ، گیاندار) لەم قۆناخەدا هەر شتێك لە دەورووبەری منداڵەکەدا بێت، ئەوا بێ دوودڵی بە شێوەیەکی ڕاستییە ڕاستەقینە بینراوەکە گوزارشتیان لێدەکات. بەڵام بە دنیابینی و تێگەیشتنی منداڵانەی خۆی، نەك وەك ئەوەی ئێمەی گەورە دەیبینین و هەستی پێدەکەین، بۆیە بینینی ئێمە زۆر جیاوازە لەگەڵ ئەو بینینەی، کە منداڵەکان دەیبینن و هەستی پێدەکەن.

ئەرکی سەرشانی مامۆستا لەم قۆناخەدا: (٤ بۆ ٧ ساڵ

ئەو ڕێگاو بۆچوونانەی منداڵ لە تەمەنی (٤ تا ٧) ساڵی دەیگرێتە بەر گرنگترین شێوازەکانی ژیانییەتی. ئەرکی سەرشانی مامۆستا ئەوەیە بە هیچ جۆرێك بەرپەرچی گوزارشتی منداڵ نەداتەوەو بەهیچ جۆرێك گاڵتە بە شێوازی کارکردنی نەکات، بەڵکو هانی بدات بۆ بەردەوام بوون و تێکەڵبوون بە چالاکی هونەری، بۆ ئەوەی زەمینەیەکی گونجاوی بۆ بڕەخسێنی، تا کار بکات. بە ئامادەکردنی کەرەستەو کەلوپەلی بەکارهێنان وەك:(کاغەز، پاستیل، ماجیك، قەڵەمی ڕەنگاو ڕەنگ، هەروەها قوڕ، یان قوڕی دەستکرد، یان هەویر...) پێویستە لە کاتی هەست بزواندنی منداڵ بۆ گوزارشت بابەت دەستنیشان بکرێ، کە پەیوەستە بە توانای لەشەکی و ئەقڵی منداڵەکە بەتایبەت ئەو بابەتانە بن، کە بەسەر ژیانی منداڵەکەدا هاتووە، چونکە منداڵ لەم تەمەنەدا بە سروشتە بینراوەکەی خۆی سەرنج ڕاناکێشی هێندەی بە زانیاریەکانی سەرسامە... (هەر ئەمەیە وا دەکات منداڵ زۆر پرسیار بکات و بەدوای زانیاری نوێدا بگەڕێت و دەیەوێت وەڵامی ئەو پرسیارانە وەربگرێت، کە لەخەیاڵدانیدا بێ وەڵام ماون).

مەشق و لێکۆڵینەوە لە هونەری منداڵ لەم قۆناخەدا: (٤ بۆ ٧) ساڵ

١- کۆمەڵێ وێنەی منداڵ کۆبکەوەو پاشان هەوڵ بدە دەستنیشانی گۆڕانکاریەکان بکەی، کە ڕوودەدات لە هەر توخمێ، کە هەڵدەستێ بە گوزارشت دەربارەیان.

٢- ئەو شێوە ئەندازەیی و هێڵانەی منداڵ بەکاریان دەهێنێ لە وێنەکانیدا دەستنیشانیان بکە.

٣- تێبینی ئەوە بکە، تاچ ڕادەیەك گۆڕان ڕوودەدات لە هەر وێنەیەك، کە دەیانکێشێ.

٤- کاریگەری ئەو زانیاریانەی، کە نرخی هەیە لای منداڵەکە لە وێنەکانیدا.

٥- پەیوەندییە ژینگەیی و زەمینیەکانی بابەتەکان تێبینی بکە.

٦- سەرژمێری هێما جیاوازەکانی بکە، کە دەیان دۆزیتەوە.

٧- هەندێك جار یەك یەك بابەتیان بدەرێ جارێك بە بێ هەست جوڵاندن، جارێك بە هەست جوڵاندنێکی گونجاوەوە، پاشان بەراوردی هەردوو ئەنجامەکان بکە بە دەستنیشانکردنی کاریگەری زانیاریەکان و بزانە لە وێنەکانیدا زانیاریەکان لای منداڵەکە نرخیان هەیە؟

(ئەوەی لێرەدا زۆر گرنگە ئەوەیە، کە بزانە منداڵەکە بە زانیاریەکان سەرسامەو گۆڕان لە وێنەکەیدا دروست دەبێت، یان گۆڕانکاری دروست دەکات).

بۆ زیاتر شارەزابوون لەم قۆناخەی هونەری منداڵ واتە (٤ بۆ ٧) ساڵ دەڵێین:

لە وێنەکاندا شێوە ئەندازەییەکان زاڵ دەبێ بە سەر تابلۆکاندا، کە بە یەکەم شێوازی گوزارشتی هونەری منداڵ دادەنرێت. تێبینی هێڵ و نیمچە ئەندازەیی تێدا دەکەین بۆ نموونە: ئەگەر منداڵ وێنەی مرۆڤی کێشا دەبینین شێوەی سەری نیمچە بازنەیی دەکێشێ و باڵ و پەلەکانی بەشێوەی هێڵی ڕاست دروست دەکات. ئەوە دەگەڕێتەوە بۆ چالاکیيە جووڵەو ماسولکەییەکانی منداڵ لەم تەمەنەدا. هەروەها جۆراو جۆرکردنی وێنەی یەك شێوە لە کارەکانیدا هەیە. تێبینی دەکەین لەم قۆناخەدا منداڵ وێنەی یەك شێوە بە چەند جۆر ڕەنگ، یان شێوە بەکاردەهێنێ دڵخۆشی منداڵ وا دەکات ئارەزوو بە سروشتەکەی خۆی بکات و چێژی لێوەربگرێت. حەز دەکات جووڵەو بزواندنی جیاواز جیاواز بەکاربهێنێ. لە ئەنجامدا ئەوە هەست دەکەین، کە وێنەی جیاوازو جۆراوجۆر بۆ یەك شت، یان یەك شێوە بەکاردەهێنێ بۆ نموونە: ئەگەر بۆ چەند جارێك داوامان لێکرد وێنەی مرۆڤ بکێشێت لە هەموو جۆرەکانیدا وێنەیەکی جیاواز دەربارەی مرۆڤ دەکێشێت، هەروەك بیەوێ بەدوای هێمایەکی دیاریکراودا بگەڕێت، کە هێشتا نەی گەیشتۆتێ، یان نەی دۆزیوەتەوە. ئەم قۆناخە قۆناخی گەڕان و تاقیکردنەوەیە (ئەزموونکردنە) لە نیگارکێشاندا، لەبەر ئەوە شێوەکان تیایدا سیمایەکی جۆراوجۆرو جیاوازی هەیەو پەیوەندی بە (شوێنەوارو شتەکان)ە وە هەیە، کاتێك منداڵ دەیەوێ وێنەی شوێنێك بکێشێت بە شێوەیەکی خۆیی تەماشای دەکات، بۆ نموونە: کاتێك لەم تەمەنەیدا شەقامێك دەکێشێت بەلایەوە گرنگ نییە، کە دەبێ درەختەکان لە قەراخی شەقامەکەدابێت و ئۆتۆمبێل لە ناوەراست و خەڵکی لەسەر شۆستەکان ڕێ بکەن، بەڵکو ئەوەی بە لایەوە گرنگە لە سەر کاغەزەکە هەموو بابەتەکە بکێشێ و لە یەك ڕوودا کۆیان بکاتەوەو پیشانمان بدات بە پێی ئارەزووی خۆی و هەموو بابەتەکە لە بەردەمی خۆیدابن و گوێ بە پەیوەندییە بینراوەکان و شوێنی شتەکان نادات، گرنگ ئەوەیە ئەو بابەتانە دەکێشێت، کە بە پێی ئەو زانیاریانەی خۆی هەیەتی لە بارەی شتە بینراوەکانەوەو بۆیە دەردەکەوێت، کە ئەوانە هەست پێکردنێکی خۆییە، نەك بابەتی. هەروەها منداڵ لەم قۆناخەدا ڕەنگ بەکاردەهێنێ بۆ تام و چێژلێوەرگرتن لە بەر ئەوەی پشت بە چاوی نابەستێ، تا شتەکان وەك خۆی ڕەنگ بکات، بەڵکو بە حەزی خۆی ڕەنگ بەکاردەهێنێ لە جیاتی ڕەنگی سەوز بۆ گەڵای درەخت بەکاربهێنێ لەوانەیە ڕەنگی شین بەکاربهێنێ، هەروەها ئەمە ئەوە دەسەلمێنێ، کە منداڵ لەم قۆناخەی تەمەنیدا ڕەنگ بەکاردەهێنێ لەپێناو جیاکردنەوەی پێکهاتەکانی ناو وێنەکە. هەروەها لە پێناوی تام و چێژلێوەرگرتنی دەروونی خۆیی.

خشتەی پێشنیارکراوی پلانی ساڵانە

پۆل:　　　　　　　　　　وەرزی خوێندن:

تەوەرەکان	کاتی دەستپێکردن	کاتی کۆتایی	تێبینی

سەرنج:

مامۆستای وانە:

خشتەی پێشنیارکراوی پلانی ڕۆژانە

تەوەر:　　　　　　　　　　وەرزی خوێندن:

وانەی:

کاتی دەستپێکردن	بابەت	ئامانجی فێرکاری	سەرچاوەی فێرکاری	هەڵسەنگاندن	سەرنج

مامۆستای وانە:

تێبینی و سەرنجی مامۆستا لەسەر شێوازی خستنەڕووی وانەکە:

تەوەری یەکەم

دەربڕینی هونەری بە هێڵکاری

هێڵکاری ئازاد

لەم تەمەنەدا منداڵان ماسولکەکانیان گەشە دەکات و هەوڵدەدەن لەشیان ڕێکبەخەن لەگەڵ هۆش و بیریان و جووڵەیان زۆردەبێت و وزەی زۆر بەبا دەدەن. مامۆستا دەتوانێت سوود لەم وزە زۆرەی منداڵ وەربگرێت و لە کارێکی هونەریدا خاڵی بکاتەو کاری هونەری پێ بەرهەم بهێنێ و منداڵەکە بخاتە قۆناغێکی تری خۆشگوزەرانییەوە. منداڵەکان چێژ لە چالاکییەکە وەردەگرن و هەست بە ئاسوودەیی دەکەن و کاتێکی خۆش لەگەڵ هاوڕێکانیان بەسەر دەبەن.

ئاڕاستەکردن یەکێکە لە خاڵە بنەڕەتییەکانی ئەم قۆناغە. منداڵ سەرەتایەتی لە کارکردنی هونەریدا (ئەگەر بە زارۆخانەدا ڕەت نەبووبێت)، بۆیە ئاڕاستەکردن و ڕێنمایی پێدان خاڵێکی سەرەکییەو نابێت فەرامۆش بکرێت. پێویستە ئاڕاستەکردنەکە لە ئاست توانست و توانا لەشەکی و هەستییەکانی منداڵەکاندا بن. ئاڕاستەکردنی باش ئەنجامی باشی لێدەکەوێتەوە و ئاڕاستەکردنی خراپ لە دیدگاو دنیابینی منداڵەکاندا (بەرتەك)(*)ی باشی نابێت.

داواکاریەکان سادەن و پێویستە مامۆستا وا هەست نەکات، کە منداڵەکان وەك ئێمە بیردەکەنەوە. خەیاڵکردن و دنیابینی منداڵ زۆر لە گەورەکان جیاوازترە. چونکە منداڵ حەز دەکات هەموو شتەکان بۆ خۆی بێت و خاوەنداری هەموو شتێك بکات و جۆرێك لە ئیرەیی تێدا چەکەرە دەکات. بۆیە لەسەر مامۆستا پێویستە ئاگاداری سەرجەم ڕەفتارەکانی منداڵەکان بێت و فەرامۆشیان نەکات. هەر فەرامۆشکردنێك خاڵی لاواز و خراپی لێدەکەوێتەوە، ئەمەش بۆ ئایندەی منداڵەکان باش نابێت.

(*) بەرتەك: (وەڵامدانەوەی ئاماژەیی) ئەم وشەیە لەبەرانبەر وشەی (استجابە) ی عەرەبی و (Response) ئینگلیزی بەکار هاتووە.

گوزارشتی هونەری بە هێڵکاری

ئەم تەوەرە کۆمەڵێك دەستەواژەو یەکەی بنەڕەتی لەخۆدەگرێت، کە پێویستن بۆ جێبەجێکردن و دەربڕین بە هونەری نیگارکێشان بە هۆی ئەو وێنەیەی منداڵ دەیکێشێت لە پۆلداو توانا کارامەییە هونەرییەکان بە دەستدێنێت لە ڕێگەی چالاکییە کردارییەکان و چارەسەرکردن و دەوڵەمەندکردنی وانەکە لە ڕێگەی ئەم تەوەرەوە.

ئەم تەوەرە سێ بابەتی سەرەکی لەخۆ دەگرێت:

١- پەیوەندی لە نێوان هێڵەکاندا.
٢- پەیوەندی لە نێوان ڕەنگەکاندا.
٣-پەیوەندی لە نێوان شێوەکاندا.

پێشبینی دەکرێت قوتابییەکان دوای تەواو بوونی ئەم تەوەرە تواناکانیان پێشبکەوێت وەك:

- جووڵەی هێڵەکان ڕێکدەخات لە سروشتدا.
- ڕەنگەکان دەگونجێنێت لەگەڵ سروشتدا.
- وێنەی ئەو شێوانە دەکێشێت، کە لەگەڵ تواناکانی خۆیدا دەگونجێت.
- ڕەفتاری باش دەنوێنن، تا بەرەو خووە شیاوەکان هەنگاو بنێن.

وانەی یەکەم

تەوەر: دەربڕینی هونەری بە هێڵکاری.

بابەت: سروشت

کاتی دیاریکراو: ٦ وانە

ئەرکی مامۆستا:

مامۆستا لە پێشەکی وانەکەدا کورتە باسێك لەگەڵ منداڵەکان بە شەن و کەو دەکات لە بارەی (ژینگە، سروشت)، دوای ڕاڤەکردن و ئاڵوگۆڕی زانیاری لەبارەی ئەم پرسیارانەوە کەمێك لەگەڵ منداڵەکان بمێنەوە:

- ژینگە چییە؟
- سوودەکانی پاك ڕاگرتنی ژینگە چییە؟
- بۆچی گرنگە سروشتمان خۆشبوێت؟
- ژینگەی پڕ دارو درەخت و سەوزایی بۆ ئێمە چەند گرنگە؟
- بۆچی نابێت دارو درەختەکان بشکێنین و گوڵەکان لێنەکەینەوە؟
- سوودەکانی سروشت بۆ گیانداران چییە؟

ئەمەو چەندین پرسیار لە پۆلەکەدا بووروژێنەو لەگەڵ منداڵەکان پێکەوە گفتوگۆی بکەن، وەك خۆئامادەکردنێك بۆ نیگارکێشان.

لێکبەستن و پێکگرتن: وانەکە ببەستەوە بە وانەی کوردی بابەتی (گوند).

سوودی بە دەستهاتوو لەم وانەیەدا

سوودە زانیارییەکان:

هێڵکاری قوتابییەکان باش دەبێت و ئاڕاستەی هێڵ و ڕووەکان دیاریدەکەن. شێوە جیاوازەکان دەناسنەوەو جیاکاری دەکەن (درەخت، خانوو، شاخ، ئاو، ئاسمان...)، فێردەبێت بۆ هەر یەکێك لەم شێوانە هێڵکاری تایبەت بکێشێت و جیاوازییان دەکات. قوتابییەکان وێنە خەیاڵییە نەبینراوەکانیان لە لا دەبێتە وێنەی ڕاستەقینەی بینراو.

سوودە کارامەییەکان:

قوتابییەکان گەشەی لەشەکییان باش دەبێت و نووکی قەڵەمەکانیان ناشکێنن و ڕووپەڕی کاغەزەکە نادڕێنن و بە پاك و خاوێنی دەیهێڵنەوە. لەکاتی وێنەکێشاندا فێری هێڵکاری (چەماوە، ڕێك، خوار، کەوانە، درێژ، کورت...) دەبن و کارامەییان لە بەکارهێنانی کەرەستە جیاوازەکان زۆرتر دەبێت و تەنها پشت بە بەکارهێنانی یەك ڕەنگ نابەستن و چەندین ڕەنگی جیاواز بەکار دەهێنن بە پێی شێوە سروشتییە بینراوەکە. دەتوانێت پانتایی وێنەکە پڕبکاتەوە بەو شێوەیەی دەیان بینێت و هەستیان پێدەکات.

سوودە ویژدانییەکان:

قوتابییەکان لە سوودەکانی ژینگەو پاراستنی ژینگە تێدەگەن و دەزانن، کە پێویستە پارێزگاری لە دارو درەخت و سەوزایی بکەن. فێردەبن ئەگەر سروشت نەبێت ئێمە ناتوانین هەوای پاك هەڵمژین. هەروەها ناتوانین ئێمەو گیانداران و باڵندەکان بە ئاسوودەیی بژین.

کەرەستەی بەکارهێنان:

- کاغەزی سپی A4 یان کارتۆنی سپی A4.
- قەڵەم ڕەنگ، یان پاستیلی چەور، یان ماجیك.
- دەزوو، یان داو، دوای تەواو بوونی وانەکە پێشانگەی پۆل بۆ منداڵەکان بکەوە.

ڕاهێزان و توانستە پێشەکییەکان:

پێش ئەنجامدانی چالاکییە سەرەکییەکە، پێویستە مامۆستای وانەی هونەر چەند دەستەواژەو زانیارییەك بە بیر منداڵەکان بهێنێتەوە لە ڕێگەی ئەنجامدانی چەند چالاکییەك:

- وێنەی چەند شێوەیەك بکێشن و هێڵی ڕێکی کورت و درێژی تێدا بەکاربهێنن.
- وێنەی چەند شێوەیەك بکێشن هێڵی خواروخێچ و بەرزو نزمی تێدا بەکاربهێنن.
- لە کوێی پۆلەکەماندا ئەم جۆرە هێڵانە دەدۆزینەوەو هەستییان پێدەکەین؟

بڕگەی ئامادەکاری:

پێویستە مامۆستا تێبینی و زانیاری لە سەر هێڵ و شێوەکانی دەوروبەر بۆ قوتابییەکان شیبکاتەوەو لە بارەی (خانووەکان، دارەکان، شاخەکان، پێدەشت و شەپۆلی دەریاکان...) زانیاری تەواوییان پێبدات و بۆیان ڕوونبکاتەوە، کە هەر یەکێك لەم بابەتانە پێویستییان بە هێڵی جۆراو جۆر دەبێت وەك: (هێڵی باریك، پان، ئەستوور، تەنك، چەماوە...). پێویستە منداڵەکان کەرەستەی جیاواز بەکاربهێنن بۆ کێشان و ڕەنگکردنی شێوە جیاوازەکان (قەڵەم ڕەنگ، پاستیلی چەور، ماجیك، کاغەزی سپی)، لە ئەنجامدا منداڵەکان ترسیان دەشکێت و توانستی خۆیان تاقیدەکەنەوەو هەست بە ئارامی و دڵخۆشی دەکەن و چارەسەری ئەو کێشانەش دەکەن، کە لەکاتی نیگارکێشانەکەدا دێتە ڕێگەیان. لە کۆتاییدا توانای کارکردنیان باش دەبێت و کارامەیی نوێ بە دەست دێنن.

هاندانی قوتابییەکان:

مامۆستا هەندێك وێنەی ڕەنگاو ڕەنگ پیشانی منداڵەکان دەدات (وێنەی سروشت، تابلۆی هونەری، کاری قوتابییەکان، وێنەی ژینگەی دەوروبەری منداڵەکان)، کە کاریگەری ڕاستەوخۆ لەسەر بیرۆکەی منداڵەکان دروست دەکات.

ناساندنی یەکەی وانە کردارییەکە:

هێڵی ڕێك (توند و تیژ): هێڵێکی توندو جێگیرەو بە ڕێکی دەکێشرێت. وێنەی (١- ١)

هێڵی چەماوە (نەرم): هێڵێکی چەماوەی نەرمەو بە شێوەی لولپێچ دەردەکەوێت و نەرم و نیان و ڕێکپۆشە و لە کاتی سەیرکردنیدا چاو هەراسان ناکات. وێنەی (١- ٢)

هێڵی تەنك: مەبەست لە پانی هێڵەکەیە، جا ئەم هێڵە ڕێك، یان ناڕێك بێت.

وێنەی (١- ١) هێڵی ڕێك لە ڕووەکی کێویدا

وێنەی (١- ٢) هێڵی نەرم و چەماوە لە گوڵدا

هێڵ

هێزی دەربڕینەو هەڵگری کۆمەڵێك واتای جۆراوجۆرە، وەك هێڵی پان، یان باریك، یان ئەستوور وێنەی (١– ٣)، یان هێڵی ڕێك و چەماوە، هەر یەکێك لەم هێڵانە واتاو ناوەرۆکی تایبەت بە خۆیان هەیە. هێزو تواناکانی هێڵ سنووریان نییە، لە ناسکییەوە بۆ دژوارو لە نەرمییەوە بۆ ڕەق. لە وانەشە هێڵەکە نەرم و ئاڵۆزبێت، یان ڕێك و ڕەق بێت، یان بەهێزو شڵەژاوو تێك ئاڵاوبێت، هەر لەبەر ئەوەشە ڕەخنەگرانی هونەری پێیان وایە هێڵ بنچینەی کاری هونەرییە وەك وێنەی (١– ٤).

ئەو منداڵانەی بە زارۆخانەدا ڕەت بوون، دەزانن هێڵ چییە؟ چونکە خاڵ و ڕاستەهێڵ و شێوەیان خوێندنووە. بەڵام ئەو منداڵانەی بە زارۆخانەدا ڕەت نەبوون، پێویستە مامۆستا نەرمتر ڕەفتار بکات و ئەوە بزانێت، کە منداڵەکان پێشینەیەکی هونەرییان نییەو هاوکاری تەواو پێشکەش بە منداڵەکان بکات، تا ئاستێکی بەرزی خەیاڵکردن ئەنجام بدەن و توانا لەشەکی و عەقڵیەکانیان بەگەڕ بخەن لە ژێر چاودێری مامۆستادا.

وێنەی (١– ٣) هێڵی باریك و ئەستوور

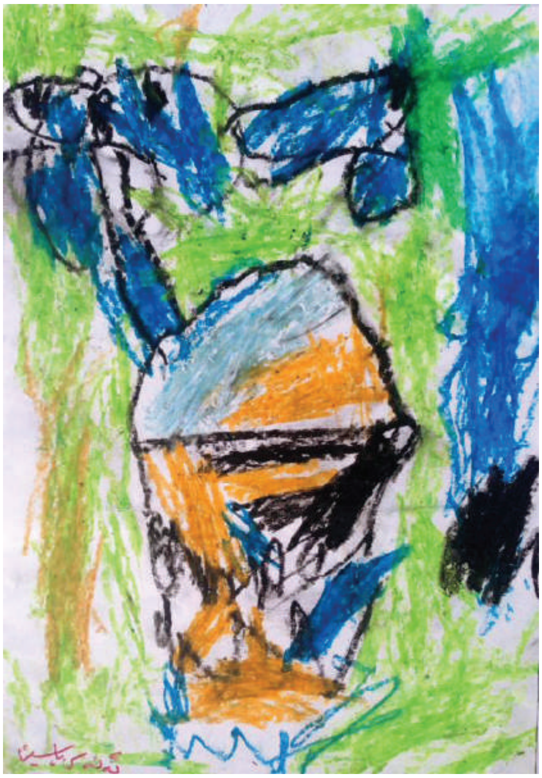

وێنەی (١– ٤) هێڵ بنەمای کاری هونەرییە

ئامانجی فێربوون و فێربوونی کراوە

١- وانە گووتنەوەی ڕاستەوخۆ

أ- مامۆستا لەپڕ چەند فلاش کارتێکی وێنەیی ڕادەکێشێت و پیشانی قوتابییەکانی دەدات، کە شێوە و جۆری هێڵەکانی لەسەر نەخشێنراوە (هێڵی ڕێك، پان، باریك، چەماوە، وێنەی سروشت و ژینگە).وێنەی (١- ٥)

ب- سەرەتا مامۆستا چەند وێنەیەکی شێوە جیاواز دەخاتە بەر چاوی قوتابییەکان و نمایشێکی وێنەدار لە شێوەی پانۆڕاما نمایش دەکات، تا هێڵ و شێوە جیاوازەکان باشتر بگاتە قوتابییەکان. وێنەی (١- ٦)

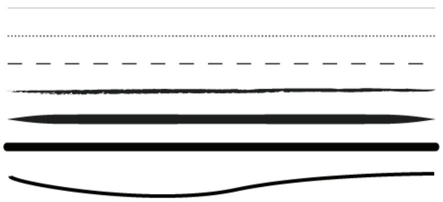

وێنەی (١- ٥) هەندێك لە جۆرەکانی هێڵ

وێنەی (١- ٦) ئاراستەکانی هێڵی باریك و ئەستوور

ت- چەند پرسیارێك بکە:

١- ئەگەر هێڵە ڕاست و چەماوەکان مرۆڤەکان بن، پێت خۆشە تۆ لە کامییان بیت؟ بۆچی؟

٢- ئەو هێڵە باریك و ئەستوورانەی دەیان بینیت لەسەر شەقام و کۆڵانەکان بیانهێنەوە بیرخۆت، چیت بینیووە؟ شێوەکانیان باس بکە.

پ- مامۆستا مندالەکان ئاڕاستە دەکات بۆ کێشانی چەندین شێوەی جۆراوجۆر، کە چەندین هێڵی پان و باریك و ئەستوورو چەماوەی تێدابێت.

٢- فێربوون لەڕێگەی چالاکییەوە

أ- قوتابییەکان لە گەڵ مامۆستاکەیان دەچنە دەرەوە بۆ ناو سروشت و ژینگەی دەوروبەرییان، تا درزو قڵیشانی زەوییە دیمەکارەکان وێنەی (١- ٧) تەماشا بکەن، کە چەندین هێڵی جۆراوجۆری دروست کردووەو چەندین شێوەی تر ببینن، کە لە ڕێگەی سەیرکردنی شێوەی (بەردو قەدو ڕەگی ڕووەکەکان، تەلارو شوێنە گشتییەکان، زیندەوەرەکان...)دا هەستی پێدەکەن و ئاستی جوانناسییان بەرز دەکاتەوەو شێوە جیاوازەکانیش لێکجیا دەکەنەوە. وێنەی (١- ٨)

وێنەی (١- ٧) هێڵکاری قڵیشانی زەوی

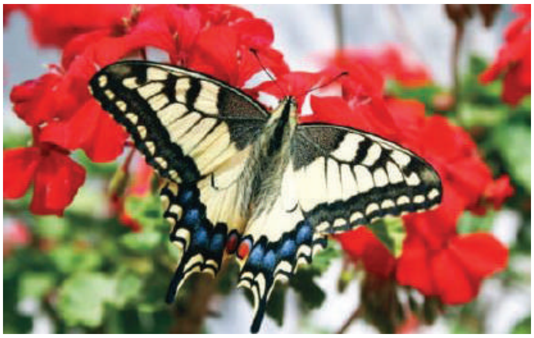

وێنەی (١- ٨) هێڵکاری باڵی پەپوولە

ب- مامۆستا گفتوگۆ لەگەڵ منداڵەکاندا دەکات لەبارەی ئەو هێڵکاری و شێوانەی لە سروشت و ژینگەدا دیتوونی.

ت- مامۆستا هەندێك پرسیار دەکات، لەوانە:

١- جۆرو شێوەی ئەو هێڵانە چۆنن، کە لە وێنەی (١- ٦) دا هەیە؟

٢- چەند هێڵێك بکێشن لە هەوادا، پاشان ئەگەر منداڵەکان لەدەرەوەی پۆل بوون، با لەسەر لم، یان لەسەر خۆڵ هێڵی ڕێك و ناڕێك و چەماوە بکێشن، جا ئەگەر بە پەنجە، یان بە ڕاستە، یان بە قەڵەمەکانیان بێت.

٣-فێربوون لەڕێگەی گروپکاری:

أ- مامۆستا قوتابییەکان دابەش دەکات بەسەر گروپی بچووکی (٤- ٦) قوتابی و هەر قوتابییەکیش ئازادە دەچێتە کام کۆمەڵەوە.

ب- ناو لە گروپی یەکەم دەنێت هێڵە ڕاستەکان و گروپی دووەم ناوی هێڵە چەماوەکان دەبێت و گروپی سێیەمیش ناوی هێڵە ئەستورەکان دەبێت و گروپی چوارەمیش ناوی هێڵە پانەکان دەبێت.

ت- هەر گروپێك لە گروپەکان، شێوەی گروپەکەی دروست دەکات لەڕێگەی (هەویری ڕەنگاو ڕەنگ) وێنەی (١- ٩)، پاشان هەر گروپێك گفتوگۆ لەبارەی شێوەو جۆری شێوەو ئەو هێڵانە دەکات، کە دروستی دەکەن و منداڵەکان سەرپشك دەکرێن لەسەر ئەو کەرەستە فێرکارییانەی بەکاری دەهێنن بۆ کێشانی هێڵەکان، وەك (ڕاستە، ڕۆڵە، تیرۆك...). پێویستە هەر گروپێك تایبەتمەندی شێوەکان بگۆڕێت، تا دەگاتە ئەو شێوەیەی، کە ناوی گروپەکەیەتی. پاشان مامۆستا ئەم پرسیارانە دەکات:

١- شێوەی هێڵی درەخت چۆنە؟ وێنەی (١- ١٠)
٢- هێڵە باریکەکان کەوتونەتە کوێی درەختەکە؟
٣- هێڵە پانەکان کەوتونەتە کوێی درەختەکە؟

وێنەی (١- ١٠) شێوەی درەخت

وێنەی (١- ٩) هەویری ڕەنگاو ڕەنگ

هۆکارەکانی فێرکردن

کەرەستەی خاو:

بۆ ئەنجامدانی ئەم چالاکییە پێویستمان بە هەندێ کەرەستەو پێداویستی دەبێت، وەك (هەویری ڕەنگاوڕەنگ، پاستیلی چەور، قەڵەم ڕەنگ، کاغەزی سپی، قەڵەم ڕەساس، ڕاستە).

هۆکاری ڕوونکاری:

تەلەفزیۆن، ڤیدیۆ، فیلم لەبارەی بابەتەکە، وایت بۆرد، وێنەی ڕوونکاری، تابلۆی فێرکاری، پڕۆگرامی فێرکاری، وێنەی جۆراوجۆر، کۆمپیوتەر، سەردانی پێشانگەو سازدانی گەشت.

چالاکییە جێبەجێکارییەکان:

چالاکی یەکەم: قوتابییەکان تایبەتمەندی هێڵەکان دەناسن (ڕێك، چەماوە، باریك، ئەستوور) و شێوەی ئاڕاستەکەیان لە سروشتدا دیاری دەکات.

١- مامۆستا گفتوگۆ دەکات لەگەڵ منداڵەکان لەبارەی تایبەتمەندییەکانی هێڵە ڕاست و چەماوەکان و دەستنیشانی جۆری ئاڕاستەکانیان لە سروشتدا دەکەین لە ڕێگەی: هەمەڕەنگی لە ئەستوریدا (ئەستور، ئەستورتر، ئەستورترین)، ئەم شێوازی کارکردنە دوبارە دەکەینەوەو بۆشاییە بە جێماوەکان ڕاڤە دەکەین و شێوەکان پێکدەگرین و لێکیان دەچوێنین لەگەڵ ئەو شێوانەی لە سروشتدا هەن: زیندەوەرەکان وەك وێنەی (١- ١١)، لەتە پرتەقاڵ، یان لیمۆ، تەونی جاڵجاڵۆکە، هێڵی شەمەندەفەر، ستوونی کارەبا... ئەم ناسین و کارە لەڕێگەی پیشاندانی هۆکارەکانی فێرکاری، یان سەردانیکردنی پێشانگەو گەلەرییە هونەری و ئەتنۆگرافییەکانەوە ئەنجام دەدرێت، تا قوتابییەکە بەباشی شێوەی هێڵەکان و تایبەتمەندییەکانیان بناسێتەوەو دنیابینی و ئاستی خەیاڵکردنی فرەوان بکات.

وێنەی (١- ١١)

٢- قوتابییەکان وێنەی ئەو شێوە جیاوازانە دەکێشنەوە، کە هێڵە ڕاست و چەماوەکانی تێدایە، وەك ئەو هێڵانەی لە ماسییە جۆراوجۆرەکاندا دەبینرێن. قوتابی قەڵەم ڕەنگ و کاغەزی سپی بەکار دەهێنێت.وێنەی (١- ١٢).

وێنەی (١- ١٢) (ئۆسا) وێنەی ماسی کێشاوە

لێکبەستن و پێکگرتن: پێویستە مامۆستا ئەم وانەیە ببەستێتەوە بە وانەی زانست٢ بابەتی (خۆگونجاندنی گیانەوەران).

چالاکی دووەم: کێشانی بازنە بە قەبارەی جیاواز، بە مەبەستی پێدایگری و متمانە بەخۆکردن و دانبەخۆداگردن.

- وێنەی بازنە، یان ماسی بکێشە بە قەبارەی جیاواز بەو مەرجەی بازنەکان، یان ماسییەکان بەریەك نەکەون، پاشان بازنە لەناو بازنەدا بکێشە، یان بازنەکان یەکتر بڕبن، یان بازنەی بچووك لەناو بازنەی گەورەدا بکێشەو بە دڵی خۆت ژمارەیان دیاریبکە. ئێستا لە بەرانبەر ئەو شێوانەی کێشاوتن هەست بە چی دەکەیت؟

- وای دابنێ ئەگەر بازنەکان مرۆڤ بێت، یان کۆمەڵە مرۆڤێك بن و بە پەرش و بڵاوی وەستابن، وێنەکە چۆن دەبینیت؟

- ئەگەر وای دابنێین بازنە بەیەکدا چووەکان، یان لەناو یەکەکان مرۆڤ بن، ئەم شێوەیە چۆن دەبینیت و پێت باشە تۆ لەکام جۆرە بازنانە بیت؟ بۆچی؟ وەك زانیاری بۆ مامۆستا (وەك ئەوەی دوو مرۆڤ باوەش بەیەکدا دەکەن).
- نزیکترین بازنە لە خۆت بەو کەسە بچووێنە، کە متمانەی پێدەکەیت.
- حەز دەکەیت دووری نێوان خۆت و ئەو کەسەی خۆشتدەوێت چەند بێت؟
- ئەو بازنەیەی بەخۆت چواندووە بەو ڕەنگەی پێت جوانە ڕەنگی بکە.
- لەگەڵ هاوڕێکەت بکەوە گفتوگۆ لەبارەی ئەو وێنەیەی کێشاوتە، یان ئەو مرۆڤانەی کێشاوتن، پێشی بڵێ بۆچی کێشاوتە؟
- هەستت چۆنە بەرانبەر ئەو مرۆڤانەی متمانەیان پێناکەیت؟ بۆچی؟
- چەند بازنەت کێشاوە؟ بۆچی ئەوەندەت کێشاوە؟ یان هەر خۆت حەزتکرد ژمارەیان ئەوەندەبن؟
- ژمارەی ئەو مرۆڤانەی متمانەیان پێدەکەیت چەندن؟
- ئایا نهێنییەکی گەورە، یان بچووك، یان نهێنییەکی سادە، یان مەترسیدار لە دڵتدا هەیە؟ ئایا ئەگەر ئەم نهێنییانەت هەبوو بە کێی دەڵێیت؟
- پێویستە کەی نهێنییەکانمان ئاشکرا بکەین؟ وا باشترە بە کێی بڵێین؟ ئایا هیچ هۆکارێك هەیە، تا نهێنی کەسانی تر ئاشکرا بکەین؟ کەی دەبێت ئەو کارە بکەین؟
- چی بەو کەسە دەڵێیت، کە لێت تورەبووە؟ لەسەر ئەو نهێنییە تایبەتییەی ئاشکرات کردووە؟ ئایا پێی دەڵێت لەبەر بەرژەوەندی ئەو ئەم کارەت کردووە؟ یان چی؟

گرنگترین ئەو گۆڕانکارییانە چین، کە لە وەرزی پاییزدا ڕوودەدات؟

- درەختەکان لە وەرزی پاییزدا چۆنن و چیان لێ بەسەردێت؟

١- مامۆستا لەگەڵ قوتابییەکان گفتوگۆی ئەو گۆڕانکارییانە دەکات، کە بەسەر درەختەکاندا هاتوون، بەهۆی هەڵوەرینی گەڵاکانییان، پاشان پێویستە ئەوە بۆ قوتابییەکان ڕوون بێتەوە، کە دوای وەرینی گەڵاکان لاسك و قەدو باریکی و ئەستووری دارەکان دەردەکەون و منداڵەکان جیاوازییان بکەن. لە هەمان

کاتدا پێویستە منداڵەکان هەست بەوە بکەن، کە هەندێك لە درەختەکان گەڵایان ناوەرێت لە وەرزی پاییزدا، وەك دار زەیتون و هەندێك لە درەختی جوانی.

٢- قوتابییەکان بە هێڵکاری وێنەی ئەو دارانە دەکێشن، کە گەڵاکانیان ناوەرێت لە وەرزی پاییزدا، پێویستە منداڵەکان بۆ جاری دووەم ئاگادار بکرێنەوە لە جۆری هێڵەکان (پان، باریك، تەنك، یان ئەستوور)، لێرەدا منداڵەکان بیریان دەکەوێتەوە، کە قەد لە لاسك ئەستورترە. قوتابییەکان قەڵەم ڕەنگ، یان پاستیلی چەور، یان ماجیك، یان بە کاغەزی ڕەنگاوڕەنگ (کۆلاج) بەکار دەهێنن.

چالاکی سێیەم: ڕێڕەوی ئەو هێلانەی لە ماڵەوە بۆ قوتابخانە دەچن.

١- مامۆستا قوتابییەکان لە شێوەی کۆمەڵەی (٤ یان ٦) کەسی ڕێکدەخات و قوتابی سەرپشك دەکرێت لەو کۆمەڵەیەی هەڵی دەبژێرێت.

٢- مامۆستا لە قوتابییەکان دەپرسێت:

- ئایا پانی هەموو جادەکان وەکو یەکن؟ بۆچی؟
- جیاوازی چییە لە نێوان جادە سەرەکییەکان و جادە لاوەکییەکان؟
- گرنکترین ئەو تایبەتمەندییانە چین، کە جادە سەرەکییەکان هەیانە؟
- چی دەکەین ئەگەر بمانەوێ لە ڕێگە بەستراوەکاندا بپەڕینەوە؟
- بۆچی دەبێت پێش ئەوەی بپەڕینەوە سەیری ڕاست و چەپی جادەکە بکەین؟
- سوودی نیشانەکانی پەڕینەوەو گڵۆپی پەڕینەوە چییە؟

٣- مامۆستا گفتوگۆ لەگەڵ قوتابییەکان دەکات، لەبارەی جادەو جۆرەکانی جادەوە، بۆ ئەوەی قوتابییەکان جیاوازی بکەن لە شێوەو جۆری ڕێگاندا، پاشان لە نێوان مامۆستاو قوتابییەکاندا پێکەوە ڕاڤەی بابەتەکە بکەن، بە تایبەت یاساکانی هاتووچۆو بەکارهێنانی شۆستەو شەقامەکان بە شێوەیەکی ڕاست و

دروست و ڕێنماییەکانی هاتووچۆ پەیڕەو بکەین و وەدوو کەسە گەورەکان بکەوین، تا لەکاتی پەڕینەوەدا تووشی پێکان و ئازارنەبین.

٤- پێویستە قوتابییەکانی کۆمەڵەکە هەموو پێکەوە وێنەیەك بکێشن، کە دەربڕی چوونەوەیان بکات لە قوتابخانەوە بۆماڵەوە، ڕێگەو شەقام و شۆستەکان بکێشن و نیشانەکانی سەر ڕێگە بە تەواوی پیشان بدەن و جیاوازی بکەن لە نێوان هێڵی شەقامە گشتییەکان و شەقامە لاوەکییەکان، لە ڕێگەی هێڵی پان و هێڵی باریك و جۆرەکانی تری هێڵەکان. قوتابییەکان وێنەکە بە یەکێك لەم کەرەستانە دەکێشن: ماجیك، یان پاستیلی چەور، قەڵەم ڕەنگ، و کاغەزی سپی لە جۆری (١٠٠×٧٠سم) بەکاردەهێنن.

هەڵسەنگاندن

ئامانجی هەڵسەنگاندن: هەڵسەنگاندنی بنەماکانی جێبەجێکردن.

ئەنجامی فێرکاری: ئاڕاستەی ڕێگاکان لە ماڵەوە بۆ قوتابخانە.

ئامرازەکانی هەڵسەنگاندن: پەیژەی هەڵسەنگاندن.

پەیژەی نرخاندن، بۆ هەڵسەنگاندنی بنەماکانی جێبەجێکردن

پێکهاتەکانی جێبەجێکردن	پەسند	باش	زۆر باش
هەستیان بە جیاوازی و پەیوەندی نێوان هێڵەکان کرد.			
وێنەی هێڵە جیاوازەکان وئاڕاستەکانیان کێشا.			
شێوازی ڕۆیشتن و ئاڕاستەکانیان لە وێنەکانیادا کێشا.			
بە پەرۆشەوە گوزارشتیان لە بابەتەکە دەکرد.			
هاوکارییان پێشکەشی یەکتر دەکرد لەکاتی کاردا.			

هەندێ چالاکی جۆراوجۆر:

ئەنجامدانی چەند چالاکییەك بەمەبەستی دەوڵەمەندکردنی بابەتەکە:

- قوتابییەکان، وێنەی ژینگەی دەوروبەریان بە بەکارهێنانی هێڵی جۆراوجۆر دەکێشن، بۆ نموونە:(قوتابخانەکەم، یان ڕیزبوونی بەیانییان)، بە بەکارهێنانی ڕەنگی پاستیل، یان ماجیك، لەگەڵ بەکارهێنانی کاغەزی سپی ئامادەکراو.

- قوتابییەکان، بە شێوەیەکی ئازاد وێنەی ژینگەی دەوروبەریان دەکێشن و هێڵی جۆراوجۆر بەکاردەهێنن بۆ نموونە: (کۆکردنەوەی قوتووی بەتاڵ بە مەبەستی پاراستنی ژینگە) بە بەکارهێنانی ڕەنگی پاستیل و کاغەزی ڕەنگاوڕەنگ.

ئەنجامدانی چەند چالاکییەك بە مەبستی چارەسەرکردنی کێشەیەك:

- قوتابییەکان وێنەی کۆلارە دەکێشن بەمەبەستی بیرهێنانەوەو کێشانی هێڵی ڕێك و چەماوە لە نیگارەکەدا. قوتابییەکان ڕەنگی ماجیك، یان پاستیل، یان قەڵەم ڕەنگ بەکاردەهێنن لەسەر کاغەزی سپی.وێنەی (١– ١٣)

وێنەی (١– ١٣) بەکارهێنانی هێڵی ڕێك و چەماوە لە کێشانی کۆلارەدا.

- قوتابییەکان وێنەی درەختی جۆراوجۆر دەکێشن و جیاوازی دەکەن لە نێوان درەختەکاندا. بۆ نموونە (درەختی گوێز، یان درەختی پڕتەقاڵ، یان هەرمێ) هەریەك لەم درەختانە شێوازی هێڵەکانی قەدوو لاسەکەکانیان جیاوازەو پێویستە منداڵەکان لە ڕێگەی هێڵەکانەوە قەدوو لاسکەکانیان لێکجیابکاتەوە، واتە دار گوێز وێنەی (١- ١٤) قەدەکەی زۆر گەورەترە لە قەدی دار پڕتەقاڵ. بەم شێوەیە قوتابییەکان جیاکاری دەکەن و جیاوازییەکان بە ئاسانی هەست پێدەکەن. بەم شێوەیە یەکێك لە ئامانجەکەمان دەهێنێتە دی، کە بەرز کردنەوەی ئاستی جوانناسی منداڵەکانەو پاشان دەتوانێت شێوەکان لێکجیابکاتەوە لە ڕێگەی کێشانی هێڵە جیاوازەکانەوە.وێنەی (١- ١٥).

وێنەی (١- ١٤) شێوەی دارگوێز

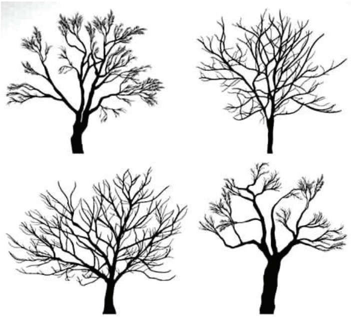

وێنەی (١- ١٥) درەختی جیاواز

پاشان قوتابییەکان جیاوازی دەکەن لە نێوان دارە بەرزو نزمەکان، گەڵادارو بێ گەڵاکان، قەدو لاسکەکان، لاسکە باریك و ئەستوورەکان. وێنەی (١- ١٦).

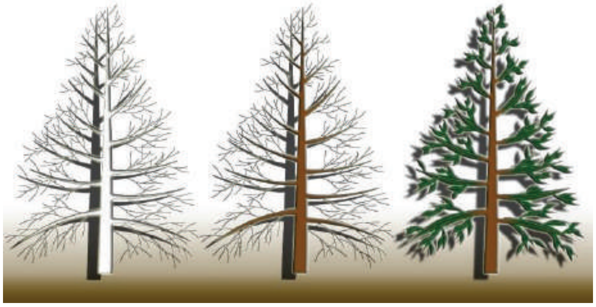

وێنەی (١- ١٦)

پێشانگەی پۆل

یەکێك لە چالاکییە زۆر گرنگەکانی ئەم وانەیە، بریتییە لە کردنەوەی پێشانگەی پۆل. دوای تەواو بوونی قوتابییەکان لە کاری هونەری، مامۆستای وانە تەنافێك بە داو لە ناوەڕاستی پۆلەکە هەڵدەخات و بە فاقە هەموو کارە هونەرییە بەرهەمهاتووەکانی ئەو ڕۆژە هەڵدەواسێت. وێنەی (١- ١٧)

گرنگی ئەم چالاکییە بۆ قوتابییەکان:

١- منداڵەکان هەست دەکەن مامۆستا فەرامۆشیان ناکات و گرنگییان پێدەدات.
٢- منداڵەکان کاتێکی خۆش بەسەر دەبەن.
٣- منداڵەکان کاری یەکتر دەبینن و هەست بە کارامەییەکانی خۆیان دەکەن.
٤- هەستی بەخۆزانی زۆردەبێت.

وێنەی (١- ١٧) پێشانگەی پۆل

وانەی دووەم

تەوەر: دەربڕینی هونەری بە هێڵکاری

بابەت: پەیوەندی نێوان ڕەنگەکان

وانەی: ڕەنگ لەناو سروشتدا

کاتی دیاریکراو: ٤ وانە

سوودی بە دەستهاتوو لەم وانەیەدا

سوودە زانیارییەکان

قوتابییەکان ڕەنگی ئەو کەرەستەو شتانە دەزانن، کە لەدەورووپشتیانەو لە ژینگەدا دەبینرێت، وەك: درەخت، شاخ، ئاو، دەشت، یان زیندەور، یان میوەو سەوزە...

سوودە کارامەییەکان

قوتابییەکان وێنەی سروشت، یان ئەو ژینگەیەدەکێشن، کە تێیدا دەژین و شتەکان وەك ئەو ڕەنگەی هەیانە ڕەنگی دەکەن بەپێی توانا لەشەکی و عەقڵیەکانیان، بە بەکارهێنانی ڕەنگی پاستیل، یان ماجیك، یان قەڵەم ڕەنگ.

سوودە ویژدانییەکان

قوتابییەکان چێژ لە سروشت و ژینگەی دەوروبەریان وەردەگرن.

ئەو چەمك و دەستەواژە لەپێشینانەی قوتابی بە دەستی دەهێنێت

قوتابی دەتوانێت لەم قۆناغەدا، وەڵامی کۆمەڵێك پرسیار بداتەوە لە بارەی:

- جیاوازی نێوان ڕەنگەکان بکات لە ڕێگەی پیشاندانی قەڵەم ڕەنگەکانی خۆی و لێکجیاکردنەوەو پێکگرتنیان، واتە ئەو ڕەنگانەی لێکنزیکن، یان پێکدەچن.
- جیاوازی نێوان ڕەنگی (کاڵ و تۆخ) لە میوەو سەوزەدا. وێنەی (٢– ١) (٢– ٢)

وێنەی (٢– ١) کاڵی و تۆخی پرتەقاڵەکان

وێنەی (٢– ٢) ڕەنگی سوور

ئامادەکاری سەرەتایی

سەرەتا مامۆستا کۆمەڵێك بابەتی زیندوو دەخاتە بەردەستی منداڵەکان، یان پیشانیان دەدات، وەك نمایشکردنی فیلمێك لە بارەی سروشت و ژینگە، یان پیشاندانی چەند وێنەیەك، یان چەند تابلۆیەکی هونەری، کە دەربڕی وەرزەکانی ساڵ بێت. وێنەی (٢– ٣) و (٢– ٤). کەرەستەی بەکارهاتوو: ڕەنگی پاستیل، ماجیك، قەڵەم ڕەنگ. پاشان قوتابییەکان گفتوگۆ دەکەن لەبارەی تایبەتمەندییەکانی ڕەنگی کاڵ و تۆخ و لێکجیاکردنەوەیان. بەڵام وریابە، لە وانەیە چەند منداڵێك ڕەنگ کوێریان هەبێت، پێویستە زانیاری لەبارەی کێشەکەیان بزانیت.

وێنەی (٢– ٣) وەرزی پاییز

وێنەی (٢– ٤) وەرزی بەهار

ڕەنگ کوێری

هەندێك لە قوتابییەکان، یان چەند قوتابییەك کێشەی لێکجیانەکردنەوەی ڕەنگەکانیان هەیە، واتە ڕەنگی پرتەقاڵی بە ڕەنگی سوور دەناسێنێت، یان ڕەنگی شین بە ڕەنگی سەوز دەبینێت. لێرەدا پێویستە مامۆستا بزانێت هۆکاری ئەم کێشەیە چییە؟ لەوانە:

١- هۆکاری بۆماوەیی: هەر لە بنەڕەتدا وەك کێشەیەکی خۆڕسك قوتابییەکە، ئەم کێشەیەی لە باوانەوە بۆ گواستراوەتەوە.

٢- هۆکاری زانیاری: قوتابییەکە زانیاری لەسەر ڕەنگەکان نییەو پێویستە ئەزموونی زیاتر بکات و زانیاری زۆرتری لەلایەن مامۆستاوە پێبدرێت، واتە ڕاهێزانی پێبکرێت بە شێوەی کرداری.

٣- هۆکاری تەندروستی: قوتابییەکە بەهۆی نەخۆشییەوە تۆڕەکانی چاوی تێکدەچێت و ڕەنگەکان بە باشی لێکجیاناکاتەوە.

بەسەربردنی کاتێکی خۆش

مامۆستا پرسیار لە قوتابییەکان دەکات: کام ڕەنگەتان خۆشدەوێت؟ بۆچی؟ مامۆستا لەسەر ئەو بابەتە گفتوگۆ لەگەڵ قوتابییەکان دەکات.

وێنەی (٢- ٥) ڕەنگی شێوە جۆراوجۆرەکان

دەستەواژەکانی ئەم وانەیە:

ڕەنگ: ڕەنگ بەرتەکی ڕووناکییەو لەڕێگەی چاوەوە هەستی پێدەکین و پاشان لە ڕێگەی مێشکەوە هەستیان پێدەکەین و جۆرەکانی لێکجیادەکەینەوە، پاشان هەست بەو شێوەیە دەکەین، کە ڕەنگەکە دەینوێنێ. وێنەی (٢- ٥).

ناسینی ڕەنگ لەسەر کۆمەڵێك زانیاری بەندە وەك:

١- تایبەتمەندییەکانی ڕەنگ (ڕەنگی چۆنە؟) وەك: سور، شین، زەرد...

٢- کاڵی و تۆخی ڕەنگ (تۆنی ڕەنگ)، بۆ نموونە: ڕەنگی زەرد کاڵترە لە سوور.

٣- بەهای ڕەنگ: تا چەند توانای تێکەڵبوونی هەیە. بۆ نموونە: ڕەنگی سپی لەگەڵ ڕەنگەکانی تر تێکەڵ دەکرێت و بەهایان پێدەبەخشێت و تۆنی ڕەنگەکان دەگۆڕێت.

ئامانجی فێرکردن و وانەی پێشنیارکراو

١–فێربوونی ڕاستەوخۆ

أ– مامۆستا داوا لە قوتابییەکان دەکات فودانە (میزڵدان) لەگەڵ خۆیان بهێنن و لە پۆلدا فویان تێبکەن. پێویستە هەر قوتابییەك ناوی لەسەر میزڵدانەکەی خۆی بنوسێت، لەگەڵ جۆری ڕەنگەکەی، پاشان هەموو میزڵدانەکە لێك ببەستن و بیکەن بە یەك چەپك. پاشان مامۆستا گفتوگۆ لەگەڵ منداڵەکان دەکات لەبارەی تایبەتمەندی و بەهای ڕەنگەکان.

ب– مامۆستا فلاش کارت بەکاردەهێنێت و لە پڕ ڕایدەکێشێت، تا قوتابییەکە جۆری ڕەنگ و شێوەکەی بڵێت. بۆ نموونە هەرمێ: زەرد، سوور...

٢–فێربوون لەڕێگەی ئەنجامدانی چالاکییەوە

أ– قوتابییەکان لەگەڵ مامۆستاکەیان دەچنە دەرەوەی (پۆل، یان قوتابخانە) بەمەبەستی ئاشنابوون و ناسینی شێوەی جیاوازو ناسینەوەی ڕەنگەکانیان.

ب– قوتابییەکان جیاوازی دەکەن لەگەڵ ڕەنگی ناو سروشت و بەراوردکردنی بە جلوبەرگەکانییان.

ت– مامۆستا گفتوگۆ لەگەڵ منداڵەکاندا دەکات لەبارەی کاڵی و تۆخی ڕەنگەکان. مامۆستا بە کردەوە ئەم تایبەتمەندییانە بۆ منداڵەکان شیدەکاتەوە، واتە کەرەستەو نموونە زیندووەکان بەکاردەهێنێت و دەیانخاتە بەرچاوی منداڵەکان، تا پەیوەندی نێوان ڕەنگەکان هەست پێبکەن.

٣– فێربوون لە ڕێگەی گروپکاری

أ– مامۆستا قوتابییەکان دابەش دەکات بەسەر گروپی (٤ بۆ ٦) کەسی.

ب– مامۆستا بابەتێك لەسەر وێنەی کۆمەڵێك پەپوولەی ڕەنگاو ڕەنگ پێشکەش دەکات و یەکێك لە سەرپەرشتیارانی گروپەکە هەڵدەستێت و لەبارەی ڕەنگی پەپوولەکان سەرنج و تێبینی خۆی دەڵێت.

ت– هەر گروپێك بە تەنیا بیروڕای خۆیان لەبارەی سەرنجەکانیان دەخەنە ڕوو.

سەرچاوەی فێرکاری

کەرستەو پێداویستی: ڕەنگی پاستیل، قەڵەم ڕەنگ، ماجیك، کاغەزی سپی، قەڵەم ڕەساس.

هۆکارە ڕوونکارییەکان

ئەو تابلۆیەی مامۆستا لەوانە کرداریيەکەدا کاری لەسەر کردووە، وێنەی فۆتۆگرافی، میزڵدان، سەوزەو میوە، تابلۆ، نمایشی فیلم، هەگبەی فێرکاری، پڕۆگرامی فێرکاری.

چالاکی کردارەکی

چالاکی یەکەم: پەپوولە.

١- مامۆستا لە قوتابییەکان دەپرسێت:

- ئایا پەپوولەتان دیتووە؟ لەکوێ؟
- لە کام وەرزەی ساڵدا پەپوولە زاوزێ دەکات و زۆر دەبێت؟
- پەپوولە لەسەر چی دەژیت؟ و سوودی چییە؟
- وەك شێوەی پەپوولە ڕیزبن.
- ڕەنگی باڵەکانی چۆنە؟ لەچی دەچێت؟

٢- مامۆستا کۆمەڵێك وێنەو تابلۆی ڕەنگاو ڕەنگ پیشانی منداڵەکان دەدات، کە تایبەتە بە وانەکەو بابەتەکە دەوڵەمەند دەکات و ڕەنگی زۆرتروجیاوازو بەهای ڕەنگی بە منداڵەکان ئاشنا دەکات.

٣- مامۆستا گفتوگۆ لەگەڵ منداڵەکان دەکات، لە بارەی فرەجۆری و هەمەڕەنگی و زۆری تایبەتمەندیە فرەڕەنگییەکانی پەپوولە.

٤- قوتابییەکان وێنەی پەپوولەی فرەجۆرو هەمەڕەنگ دەکێشن، بە بەکارهێنانی پاستیل، ماجیك، قەڵەم ڕەنگ، کاغەزی سپی.

لێکبەستن و پێکگرتن: پێویستە مامۆستای وانەی هونەر، وانەکە ببەستێتەوە بە وانەی زانست٢، بەندی یەکەم بابەتی (گیانەوەرەکان و ڕووەکەکان گەشە دەکەن و دەگۆڕێن).

چالاکی دووەم: وەرزی بەهار

١- مامۆستا لە قوتابییەکان دەپرسێت:

- له ساڵێکدا چەند وەرزمان هەیە؟ بیانژمێرە؟
- وەرزی بەهار بەچی له وەرزەکانی تر جیادەکرێتەوە؟
- ئایا له وەرزی بەهاردا لەگەڵ قوتابخانه، یان لەگەڵ ماڵەوەتان هیچ گەشتێکتان سازکردووە؟
- لەوەرزی بەهاردا زەوی و کێوەکان چیان لێدێن؟
- باسی ئەو گژوگیاو درەختانه بکەن، که لەکاتی گەشتەکەتاندا بینیوتانه؟
- ئایا له کاتی گەشتەکەتاندا هیچ گوڵ و گوڵزارتان بینی؟ ڕەنگیان چۆن بوو؟

٢- مامۆستا گفتوگۆ لەگەڵ منداڵەکان دەکات له بارەی ئەو بەها ڕەنگیانەی، که له وەرزی بەهاردا هەیەو، پاشان لەسەر ڕەنگەکان دەدوێ، که لەوەرزی بەهاردا دەردەکەون، به تایبەت درەخت و گژوگیاو گوڵە هەمەجۆرو هەمەڕەنگەکان. لەگەڵ قوتابییەکان گفتوگۆی (کاڵی و تۆخی) ڕەنگەکان بکەن، به تایبەت ڕەنگی سەوزو سورو زەرد، دواتر لەبارەی ڕەنگە بینراوەکانی ترەوە بدوێن.

٣- مامۆستا هەندێك وێنەو تابلۆ پیشانی قوتابییەکانی دەدات، بەتایبەت ئەو تابلۆو وێنانەی پڕن له ڕەنگی ئاڵ و واڵا. بەم کارە قوتابییەکان هێندەی تر له بەهای ڕەنگەکان تێدەگەن و چێژی لێوەردەگرن.

٤- منداڵەکان وێنەی وەرزی بەهار دەکێشن بەڕەچاوکردنی بەها جوانەکانی ڕەنگ لەم وەرزەدا، له ڕێگەی کێشان و پیشاندانی (کاڵی و تۆخی) ڕەنگەکان به کەرەستەی پاستیل، ماجیك، قەڵەم ڕەنگ و کاغەز.

چالاکی سێیەم: جەژنی نەورۆز

١- مامۆستا له قوتابییەکان دەپرسێت:

- واتای نەورۆز چییە؟ کەی ئەم ڕۆژە دێت؟
- له جەژنی نەورۆزدا چی دەکەین؟ چی دەپۆشین؟
- ڕەنگی جلەکانت چۆنه؟ حەز به چ ڕەنگێك دەکەیت؟
- له جەژنی نەورۆزدا ئارەزووی چی دەکەیت؟
- بۆچی حەزدەکەیت له جەژنی نەورۆزدا بچیته دەرەوە؟
- چ شوێنێکت پێ خۆشه له نەورۆزدا بۆی بچیت؟ بۆچی؟

٢- مامۆستا چەند دیمەنێکی جوانی وەرزی بەهارو جەژنی نەورۆز لەڕێگەی وێنەو فیلمی دیکۆمینتارییەوە بۆ قوتابییەکان نمایش دەکات.

٣- مامۆستا گفتوگۆ لەگەڵ قوتابییەکان دەکات لەبارەی جەژنی نەورۆزو ئەو گۆڕانکارییە سروشتییانەی، کە بەسەر ژینگەدا دێت و سروشت بەرگێکی جوانی ئاڵ و والآی پڕ لە ڕەنگی جوان دەپۆشێت. مامۆستا لەگەڵ قوتابییەکان هەمان ئەو پرسیارانەی پێشوو ڕاڤە دەکات و بوار بە منداڵەکان دەدات، تا چیرۆکی گەشت و بەسەرهاتەکانی خۆیان بگێڕنەوە.وێنەی (٢- ٦) و (٢- ٧).

٤- قوتابییەکان وێنەی جەژنی نەورۆزو ئەو گەشتە خێزانییە دەکێشن، کە لە وەرزی بەهارو جەژنی نەورۆزدا سازیان کردووە، بە بەکارهێنانی ڕەنگی پاستیل، ماجیك، قەڵەم ڕەنگ و کاغەزی سپی.

وێنەی (٢- ٦) ڕۆژێکی نوێ

وێنەی (٢- ٧) منداڵان خۆشی دەنوێنن

چالاکی چوارەم: وێنەکێشانی بازاڕی میوەو سەوزە

١- مامۆستا لە قوتابییەکان دەپرسێت:

- ئایا ئێوە لەگەڵ دایك و باوکتان ڕۆژێك لە ڕۆژان چوون بۆ بازاڕی میوەفرۆشان؟
- چیتان دیت لە بازاڕەکەدا؟
- ئایا بازاڕەکە گەورە بوو؟ کڕیارەکان چیان پێ بوو؟
- ناوی میوەکانم پێ بڵێ و ڕەنگی میوەکانم بۆ دەستنیشان بکە؟ تەماتە سوور، خەیار سەوز، سێوی زەرد، سێوی سەوز...

- ئایا شێوازی نمایشکردنی میوەکانت بەدڵ بوو؟ بۆچی؟

٢- مامۆستا گفتوگۆ دەکات لەگەڵ قوتابییەکان لەبارەی بازاڕی میوەفرۆشان و پێویستە چۆن میوەکان ڕێکبخرێت و نمایش بکرێن بە شێوەیەکی جوان و سەرنج ڕاکێش، تا بینەرو کڕیارڕ سەرسام بکات. مامۆستا ڕەنگ و شێوەی میوەکان لەگەڵ منداڵەکان ڕاڤە دەکات و پرسیارەکانی پێشوو فرەوان دەکات. مامۆستا گرنگی ڕێکخستن و نمایشکردن بۆ منداڵەکان شیدەکاتەوە، پاشان بەهای ڕەنگی و جوانی هەریەك لە میوەکان دەخاتە بەرچاوی قوتابییەکان و جۆری ڕەنگی میووەکان بە قوتابییەکان دووبارە دەکاتەوە. وێنەی (٢- ٨) و (٢- ١٠)

٣- قوتابییەکان وێنەی بازاڕی میوەفرۆشان دەکێشن و گرنگی بە فرەچەشنی میوەکان و شێوەو ڕەنگە جیاوازەکانیان دەدەن، لەگەڵ ئەو کڕیارڕ و فرۆشیارانەی بازاڕەکەیان تەنیووە، بە بەکارهێنانی ڕەنگی پاستیل، یان ماجیك، یان قەڵەم ڕەنگ لەگەڵ کاغەزی سپی.

وێنەی (٢- ٩) بازاڕی میوەفرۆشان

وێنەی (٢- ١٠) کڕیارو فرۆشیار

هەڵسەنگاندن

مەبەستی بەکارهاتوو لە هەڵسەنگاندنەکەدا: هەڵسەنگاندن پشت بە جێبەجێکردن دەبەستێت.

ئەنجامی زانستی: وێنەکێشانی بازاڕی میوەفرۆشان.

ئامرازی هەڵسەنگاندن: پەیژەی هەڵسەنگاندن

پەیژەی هەڵسەنگاندنی پشت بەستوو بە ئاستی جێبەجێکردن

پێکهاتەکانی جێبەجێکردن	پەسند	باش	زۆرباش
هەست بە پەیوەندی نێوان ڕەنگەکان دەکات.			
میوەکان بەڕەنگ و شێوەکانیانەوە دەناسێتەوە.			
فرەجۆری و هەمەڕەنگی بازاڕەکە لەبەرچاو دەگرێت.			
فرەڕەنگی بەکاردەهێنێت لە وێنەکەدا.			
پاکوخاوێنی پۆل و کارە هونەرییەکە ڕادەگرێت.			

هەڵسەنگاندن، بەرچاوڕوونی پێویست دەداتە مامۆستاو ئامانجەکەی دیاریدەکات، تا بزانێت، تا چ ئاستێك ماندووبوونەکەی بەهەدەر نەچووەو زانیاری و وانەکەی جێگەی خۆی گرتووە لە ناخی قوتابییەکاندا. کەواتە هەڵسەنگاندن ئامانجی وانەکەمان بۆ ڕووندەکاتەوەو پلانی کارەکەمان لە ئێستاو داهاتوودا بۆ هەڵدەسەنگێنێ.

پلان:

مامۆستا لەدوای ئەم هەڵسەنگاندنە، پێداچوونەوە بە پلانی وانەکەیدا دەکات، تا لە باشترەوە بەرەو باشترین هەنگاو هەڵگرێت و پەیوەندی خۆی و قوتابییەکان بەرەو باشتر بەرێت، پاشان قوتابییەکان ئاستی متمانەو باوەڕبەخۆبوونیان لە نێوان (قوتابی و قوتابی) و (مامۆستاو قوتابی) بەهێزتر دەبن و پاشان قوتابییەکان باوەڕبەخۆیان دەهێنن، کە (دەتوانن) و (دەزانن). ئەمەش هەنگاوێکی گەورەی کارە سەرەکییەکەیەو ئاستی گەشەی جوانناسی و زانیاری و کارامەیی و لەشەکی و عەقڵی قوتابییەکان دەخاتە ئاستێکی باڵاوەو توانا پەروەردەیی و فێرکارییەکەیان لەڕێگەی چالاکییە هونەرییەکانەوە پێش دەکەون.

لێکبەستن و پێکگرتن: پێویستە مامۆستا ئەم وانەیە ببەستێتەوە بە وانەی زانست٢ بابەتی (داهاتەکانی زەوی) لاپەڕە (٦٢)، ئەم بابەتە لەگەڵ قوتابییەکان ڕاڤە بکە.

ئەنجامدانی چالاکی بەمەبەستی دەوڵەمەندکردن و چارەسەرکردن

چالاکی لەپێناو دەوڵەمەندکردن:

- قوتابییەکان، وێنەی سەبەتەیەك میوەو سەوزە وێنەی (٢- ١١) دەکێشن و بەو شێوەیەی هەستی پێدەکەن و دیتویانە بابەتەکە ڕەنگ دەکەن، بەو مەرجەی ڕەنگ کردنەکە لە ئاست توانستی لەشەکی و عەقڵی منداڵەکاندابێت. واتە مامۆستا فشار لەسەر قوتابییەکان دروست ناکات و سەربەستیان دەکات لەوەی چۆن و بەچی دەیکێشن و ڕەنگی دەکەن بە کەرەستەی وەك: ڕەنگی پاستیل، یان ماجیك، یان قەڵەم ڕەنگ.

وێنەی (٢- ١١) کۆمەڵێك میوە

- قوتابییەکان، وێنەی بابەتی ژینگەی دەورووبەریان دەکێشن، بۆ نموونە: وەك گەشتی قوتابخانە بۆ ناو سروشت. ڕەنگی پاستیل، یان ماجیك، یان قەڵەم ڕەنگ بەکاردەهێنن.

چالاکی لەپێناو چارەسەرکردن:

- قوتابییەکان، وێنەی یەك جۆر میوە دەکێشن ئەو میوەیەی، کە خۆیان حەزی پێدەکەن و پاشان ڕەنگی دەکەن و دوای تەواوبوونی هەموو وێنەکان، میوەکان

به مقەست دەبڕن و هەموویان لەتەنیشت یەك و پێكەوە دەلكێنن، تا كارێكی هاوبەشی بەكۆمەڵ دەربچێت.

- وەك چالاكییەكی كراوە مامۆستا قوتابییەكان لە باخچەی فێرگەدا كۆدەكاتەوەو كۆمەڵێك گۆڤارو ڕۆژنامەی بەسەرچوویان دەخاتە بەردەست، تا بەشێوەی گروپ و بەمقەست وێنە ڕەنگاوڕەنگەكان لێبكەنەوەو پاشان لە نمایشێكدا پیشانی بدەن. قوتابییەكان ڕەنگەكان لێكدەچوێنن و پێكدەگرن، تا قوتابییەكان وەك هاوشێوەی چالاكییەكانی تر لەبارەی ڕەنگ و شێوەكان زانیاری كۆبكەنەوە. وێنەی (٢- ١٢).

وێنەی (٢- ١٢) كارێكی كۆلاج بە وێنەی بڕاو

شێوازی ئەنجامدانی ئەم چالاكییە:

دوای ئەوەی قوتابییەكان سەرجەم وێنەكان دەبڕن و دەردەهێنن، بەم شێوەیە لێكیاندەدەن لە كارێكی لكاندندا (كۆلاج):

- وێنە لێكچووەكان و هاوشێوەكان لە تابلۆیەكدا كۆدەكرێنەوە.
- بە كەتیرەی وشك (ستیك) وێنەكان دەنوسێنرێن بە كاغەزە ئامادەكراوەكە (A3).
- هەرگروپێك بە تەنیا تابلۆكەی خۆی تەواو دەكات.
- لە كۆتاییدا پێشانگەی پۆلیان بۆ سازدەكرێت و قوتابییەكان هەموو پێكەوە گفتوگۆ ئەنجام دەدەن لەبارەی كارە بەرهەم هاتووەكەیان.

وانەی سێیەم

تەوەر: دەربڕینی هونەری بە هێڵکاری

وانەی: کێشانی شێوەو پانتایی جیاواز

بەشە وانە: ٢ وانە

سوودی بە دەستهاتوو لەم وانەیەدا

سوودە زانیارییەکان

قوتابییەکان بە شێوەو پانتاییە جیاوازەکان ئاشنا دەبن و دەیانناسنەوە، بۆ نموونە: سێگۆشە، لاکێشە، چوارگۆشە، بازنە و شێوەی خوارو نارێکی جیاواز.

سوودە کارامەییەکان

قوتابییەکان شێوە ڕێك و نارێکەکان دەکێشن، کە دەگونجێن لەگەڵ توانستەکانیاندا و پاشان ڕەنگیان دەکەن.

سوودە ویژدانییەکان

قوتابییەکان پارێزگاری لە پاکوخاوێنی و ڕێکخستن دەکەن.

دەستەواژەو توانستە لە پێشینەکان

قوتابییەکان دەتوانن وەڵامی ئەم پرسیارانە بدەنەوە:

- قوتابییەکان ئەم شێوە ڕێك ئەندازەییانەی ناو پۆلەکەتان دەژمێرن.
- جیاوازی دەکەن لە نێوان شێوە ڕێك و ئەندازەییەکان، لە ڕووی ژمارەی گۆشەو ئاستی بەرزییان.
- قوتابییەکان هەست بە گرنگی ڕەنگ و شێوەکان دەکەن و بەڕوونی شێوەکان دەکێشن، بۆ نموونە: وێنەی (٢– ١٣).

- جیاوازی کردن لە نێوان شێوە ڕێك و ئەندازەییەکان و شێوە ناڕێك و ئازادەکان، هەروەك لە هەردوو وێنەی (٢- ١٤) و (٢- ١٥)دا دەبینرێن.

وێنەی (٢- ١٣) پەیوەندی نێوان ڕەنگ و شێوە جیاوازەکان.

مامۆستا شێوە ئەندازەییە ڕێکەکان بە قوتابییەکان دەناسێنێت و تایبەتمەندییەکانیان بۆ ڕوون دەکاتەوە لە ڕووی: لاکانیان، گۆشەکانیان، دووریيەکانیان، پاشان چۆنییەتی نیگار کێشانیان و دووبارە کردنەوەیان بەشێوەیەکی ڕێکوپێك. هەروەك چۆن لە وێنەی (٢- ١٤)دا دیارە. پاشان بەراوردکردن و پێکگرتنی شێوە ئەندازەییە ڕێکەکە بە شێوە ناڕێکەکە. پێویستە قوتابییەکە فێربێت و بزانێت و هەست بکات، کە ئەم جیاوازییە لە ڕووی ڕوانگەییەوە بە ڕوونی بە هەردوو شێوەکەوە دیارە. هەر وەك لە وێنەی (٢- ١٥)دا دەردەکەوێت، کە شێوەکە فرە گۆشەیەو ناڕێگە. پێویستە مندالەکان بە هێواشی بیر بکەنەوەو پلان دابنێن چۆن ئەم کارە ئەنجام بدەن و شێوەکان بەسەر تابلۆکەدا دابەش بکەن؟ وێنەی (٢- ١٦)

وێنەی (٢- ١٤) شێوەی ڕێك

وێنەی (٢- ١٥)
شێوەی گۆشە ناڕێك

وێنەی (٢- ١٦)
کاتی بیرکردنەوە

بەسەربردنی کاتێکی خۆش

مامۆستا هەگبەی شێوە ئەندازەییەکان پیشانی منداڵەکان دەدات، بەمەبەستی دەستلێدان و هەڵوێردکردنی لەلایەن منداڵەکانەوە، پاشان گفتوگۆ لەبارەی شێوە ئەندازەییەکان دەکەن و شێوە ڕێك و ناڕێکەکان لێکجیادەکەنەوەو گۆشەو شێوەکان شێوەکان دەناسێنن. مامۆستا بۆ زیاتر گەیاندنی پەیامەکەی هانا بۆ کتێبی بیرکاری بۆ هەمووان ٢ دەبات و (پێکگرتن و لێکبەستن) ئەنجام دەدات، لە وانەی ٢ لاپەڕە ٨٣دا.

دەستەواژەکانی ئەم وانەیە

شێوە ئەندازەییە ڕێکەکان، شێوە ئەندازەییە ناڕێکەکان: هەریەکێك لەم شێوانە لە پانتاییەك پێکدێت و بە هێڵ و ڕەنگ دەرخراون، هەریەکێك لەم شێوانەش هەڵتۆقیون و دوو ڕوون و کەمێك بەرزن وەك ئەوەی لە کارتۆن دروستکرابن و شێوەی ئەندازەیی ڕێکی لێدروستکراوە، وەك وێنەی (٣– ١)، یان شێوەی ئەندازەیی ناڕێکی لێدروستکراوە، وەك وێنەی (٣– ٢).

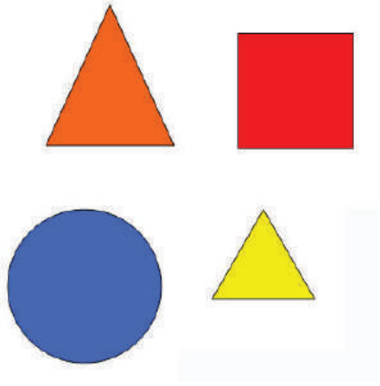

وێنەی (٣– ١) شێوەی ئەندازەی ڕێك

وێنەی (٣– ٢) شێوەی ئەندازەی ناڕێك

ڕەنگ و شێوەکان بە ئاسانی لێکجیادەکرێنەوەو منداڵەکان دەتوانن شێوەکان پێك بگرن و ئەم جیاوازییە هەست پێبکەن لە ڕێگەی هەستی دەستلێدان و بینینەوە. ئەم جیاکارییە زۆر گرنگە منداڵی لەسەر ڕابهێنرێت، یەکەم بۆ هەستپێکردنی شێوەکان و لێکجیاکردنەوەیان، دووەمیش بۆ ئەوەی هەستی بینینی بەهێزبێت و بتوانێت لە دوورەوە هەست بەشێوە بینراوەکان بکات و لێکیان جیابکاتەوەو بیانناسێتەوە، بەڵام هەندێك جار منداڵ توانای لێکجیاکردنەوەی هەندێك شێوەی

لێکچووی نییه، وەك گەڵای درەخت، چونکە هەموو گەڵاکان کەمێك لێکدەچن و هەندێك جاریش بەهۆی بەرکەوتنی تیشکی خۆرەوە ئەوا تاریکی و ڕووناکی لەسەر شێوەکان دروست دەکات و شێوەی گەڵاکان تێکەڵ دەکات و بەئاسانی لێکجیاناکرێنەوە، وەك وێنەی (٣– ٣).

شێوە: هونەرمەند لەڕێگەی شێوەوە مەبەستەکەی دەگەیەنێتە بینەر، چونکە شێوە یەکەیەکی گرنگی کاری هونەریەو بێ (شێوە) کاری هونەری پێکنایەت و هەر لەبەر ئەوەشە کاری هونەری بێ شێوە بەهاو ناوەڕۆکی ڕاستەقینەی هونەری خۆی لەدەست دەدات. وێنەی (٣– ٤).

وێنەی (٣– ٣) کاریگەری ڕووناکی لەسەر شێوە

وێنەی (٣– ٤) کاریگەری شێوە جیاوازەکان

ئامانجی فێربوون و فێربوونی کراوە

١– وانەگووتنەوەی ڕاستەوخۆ

أ– مامۆستا کۆمەڵێك شێوەی ئەندازەیی ڕێك لەسەر بۆردی وانەگوتنەوە دەدات، بەو مەرجەی گۆشەکانی کەوتبنەسەریەك و نیوە یەکتربڕبن، وەك وێنەی (٣– ٥). هەروەها جۆرێکی تری شێوەی ئەندازەیی ڕێك بخەسەریەك بەو مەرجەی شێوە ئەندازەییەکان یەکتریان بڕیبێت. (وێنەی (٣– ٦).

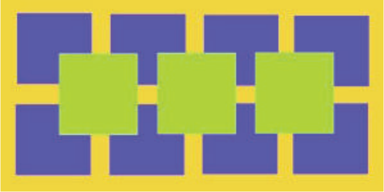

وێنەی (٣– ٥) گۆشەی نیوە یەکتر بڕ

وێنەی (٣– ٦) گۆشەی یەکتر بڕ

ب- مامۆستا کۆمەڵێك شێوەی هەمەجۆر نمایش دەکات، وەك شێوەی ئەندازەیی، نەخش ونیگار، هێماکانی هاتوچۆ، پاشان لەگەڵ قوتابییەکان گفتوگۆ لەبارەی شێوەکان بکەن و پەیوەندی هەرشێوەیەك بە شێوەکەی تر ڕوون بکەنەوەو بەها جوانییەکانیان دەربخەن.

ت- مامۆستا ئەم پرسیارانە لە قوتابییەکان دەکات:

١. چۆن دەتوانین تایبەتمەندییەکانی شێوە ناڕێك و ڕێکەکان دیاریبکەین؟

٢. شێوەی ئەو هێڵانە چۆنن، کە چوارگۆشەکانی پێکێشراوە؟

٣. شێوەی ئەو هێڵە چۆنە، کە بازنەی پێدەکێشرێت؟

پ- نمایشی چەند وێنەیەکی شێوە ڕێك و ناڕێك بکە، کە وێنەی هێماکانی هاتوچۆ لەخۆبگرێت و شێوەی جیاوازی هەبێت، وەك هێماکانی ڕێنمایی و ئاگادارکردنەوەی، وەك (بادانەوە، لادان، بەرزونزمی، تاسە، بەرزەپرد، لادان بۆلای ڕاست یان چەپ...).

ج- قوتابییەکان شێوە ئەندازەییە ڕێك و ناڕێکەکان پۆلێن دەکەن و پێکیان دەگرن بە شێوەکانی:

١. شێوەی گەڵای درەخت.

٢. شێوەی بازنە.

٣.شێوەی وایت بۆردی پۆل.

٤. شێوەی لاکێشە.

٢- فێربوون لەڕێگەی ئەم چالاکییەوە

أ- مامۆستا قوتابییەکان دەباتە دەرەوەی قوتابخانەو شێوە ئەندازەییە ڕێکەکانیان پیشان دەدات لەڕێگەی بینینی ڕووی کۆشك و تەلارو پەنجەرەو گۆشە جیاوازەکان... یان لەڕێگەی پیشاندانی شێوە ئەندازەییە ناڕێکەکان، لە ڕێگەی وێنەی هێماکانی هاتوچۆ، کە چەندین ڕێنمایی و ئاگادارکردنەوەی پێشوەخت پیشاندەدات، وەك چاککردنەوە، بادانەوە، ئاگارکردنەوە، لادان بەرەو چەپ یان ڕاست... وێنەی (٣- ٧). لەڕێگەی بەراوردکارییەوە قوتابییەکان باشتر لە شێوەکان تێدەگەن و دەیانناسنەوە.

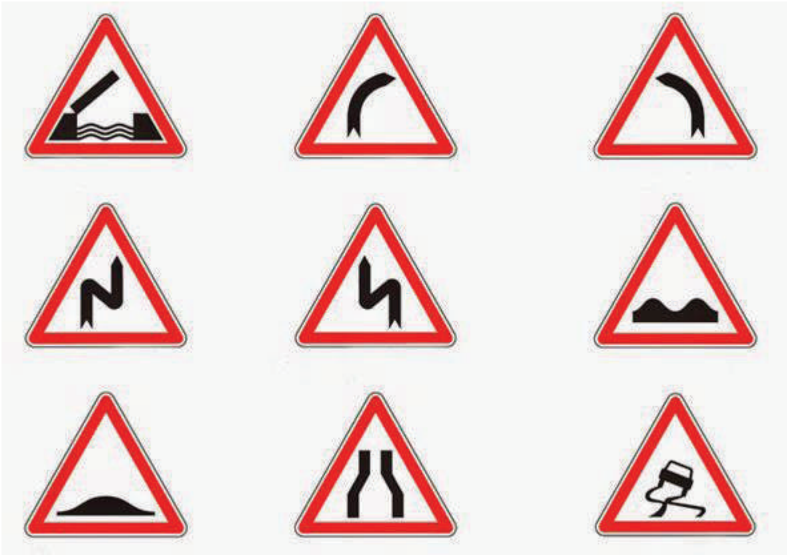

وێنەی (٣- ٧) شێوەی هێماکانی هاتوچۆ

ب- مامۆستا گفتوگۆ لەگەڵ قوتابییەکان دەکات لەبارەی پەیوەندی نێوان ئەو شێوە جیاوازانەی لە دەرەوە دیتویانە.

ت- مامۆستا هەندێك کاری هونەری لەبەرچاوی قوتابییەکان ئەنجام دەدات، کە هەندێك شێوەی ئەندازەیی یەکتر بڕ لەخۆ بگرێت.

سەرچاوەی فێرکاری

- کەرەستەو پێداویستییەکان: ڕەنگی پاستیل، قەڵەم ڕەنگ، ماجیك، کاغەزی وێنەکێشان، کاغەزی ڕەنگاوڕەنگی لەزگە، ڕاستەی جۆراوجۆری ئەندازیاری، قەڵەم ڕەساس.

- هۆکاری ڕوونکاری: تەلەفزیۆن، ڤیدیۆ، فیلمی ڕوونکاری، داتاشۆ، وایتبۆرد، وێنەی ڕوونکاری، هەگبەی فێرکاری، گەشتی هونەری، گەشتی زانستی، سەردانی پێشانگەی هونەری.

چالاكی كردارەكی

چالاكی یەكەم: شێوەی ئەندازەیی ڕێك

- قوتابییەكان، كۆمەڵێك شێوەی هەمەجۆر دەكێشن. هەندێك لە شێوەكان دەكەونە سەریەك و هەندێكی تریان بەتەنیشت یەكترەوەن، پاشان قوتابییەكان ئەم شێوە جیاوازانە ڕەنگ دەكەن بە: ڕەنگی پاستیل، یان ماجیك، یان قەڵەم ڕەنگ، هەروەها لەگەڵ بەكارهێنانی كاغەزی سپی و قەڵەم ڕەساس.

چالاكی دووەم: شێوەی ئەندازەیی ناڕێك (ئاماژەكانی ناو هێما جۆراوجۆرەكانی هاتوچۆ).

- قوتابییەكان وێنەی ئەو هێما و ئاماژانەی ناو تابلۆكانی هاتوچۆ دەكێشن، كە هەریەكەیان بریتین لە ئاگاداركردنەوەو ڕێنمایی جۆراوجۆر، قوتابییەكان ڕاڤەی هێماكان دەكەن و پاشان وێنەی دەكێشن و ڕەنگی دەكەن بە پاستیل، یان قەڵەم ڕەنگ، یان ماجیك، یان قەڵەم ڕەساس و لەگەڵ بەكارهێنانی ڕاستەی ئەندازیاری شێوە جۆراوجۆر و كاغەزی نیگاركێشان.

هەڵسەنگاندن

ئامانجی هەڵسەنگاندن: هەڵسەنگاندن پشت بە ئاستی جێبەجێكردن دەبەستێت

ئەنجامی فێركاری: شێوە ئەندازەییە ڕێكوپێكەكان

ئامرازی هەڵسەنگاندن: پەیژەی هەڵسەنگاندن

ڕەگەزەكانی جێبەجێكردن	پەسەند	باش	زۆرباش
هەست بە پەیوەندی نێوان شێوەكان دەكات.			
جیاوازی دەكات لەنێوان شێوە ڕێك و ناڕێكەكان.			
شێوە جۆراوجۆرەكان بەڕوونی وێنە دەكێشێت.			
ڕووی پانتایی و شێوەكان بەڕوونی دەردەخات لەڕێگەی بەكارهێنانی هێڵ و ڕەنگەوە.			
كارە هونەرییەكە پاك و خاوێنە.			

لێکبەستن و پێکگرتن:

پێویستە مامۆستا ئەم وانەیە ببەستێتەوە بە وانەی بیرکاری بۆ هەمووان٢، لاپەڕە (٨٣ و ٩٥).

چالاكی بەمەبەستی دەوڵەمەندکردن و چارەسەرکردن

چالاكی بەمەبەستی دەوڵەمەندکردن: قوتابییەكان شێوەی ئەندازەیی ڕێك بەكاردەهێنن و شێوەكان لە پلاستیكی لەزگە، یان لە كاغەزی ڕەنگاوڕەنگ دەبڕن بە شێوەیەكی ڕێكوپێك و پاشان هەر ڕەنگەو بە پێچەوانەی ڕەنگەكەی تر لەسەریەكیان دادەنێن، تا شێوەیەكی ئەندازەیی جوان ببەخشێت. پێویستە ئەو كەرەستانەی بەكاری دەهێنن لەئاست توانستی لەشەكی و عەقڵی منداڵەكاندابێت. وێنەی (٣- ٨).

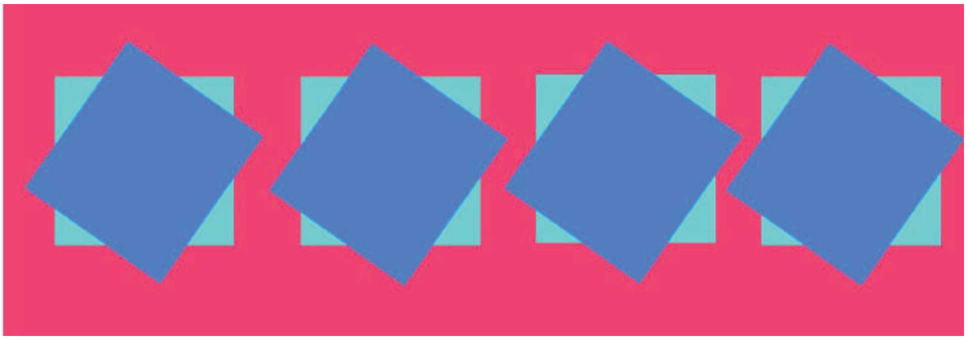

وێنەی (٣- ٨) چوارگۆشە ڕەنگاوڕەنگەكان بە پێچەوانەوە لەسەریەك دانراون

چالاكی بەمەبەستی چارەسەرکردن: قوتابییەكان، ئەم جارە شێوەی لاكێشەو چوارگۆشەو بازنە پێكەوە دەكێشن و هەروەها ژمارەی شێوە و ڕەنگەكان زۆرتر دەكەن و بیر لە شێوەی جوانترو پرتر دەكەنەوە، بە بەكارهێنانی قەڵەم ڕەنگ، یان ماجیك، یان پاستیل لەگەڵ ڕاستەو كاغەزی نیگاركێشان. وێنەی (٣- ٩). پێویستە بوار بدرێتە قوتابییەكان، تا بەدڵی خۆیان لەوەی فێری بوون لە بواری كرداریدا بەكاریبهێننەوەو تواناكانی خۆیان تاقیبكەنەوە لەژێر چاودێری مامۆستادا.

وێنەی (٣- ٩)

لە کۆتایی ئەم تەوەرەدا

چەند لیژنەیەك لە قوتابییەکان پێکدەهێنرێت بە سەرۆکایەتی و سەرپەرشتی مامۆستا، هەر لیژنەیەك ئەرك و فرمانی خۆی دەبێت و جێبەجێیان دەکات، بەڵام پێویستە هەر لیژنەیەك بەپێی تواناو تایبەتمەندییەکانی خۆیان ئەرکیان پێبسپێردرێت وەك:

١. ئەرکی ئەم لیژنەیە لێکجیاکردنەوەو هەڵبژاردن و پوختەکردنی کارەهونەرییەکانە، کە شیاون بۆ نمایش.

٢. لیژنەی ئامادەکردنی باکگڕاوندی کارە هونەرییەکان، بەمەبەستی ئامادەکردن و پوختەکردنی کارە هونەرییەکان بە شێوەیەکی هونەری جوان. واتا تابلۆکان ڕێکدەخات و چوارچێوەو کاری ڕازاندنەوە بۆ کارە هونەرییەکان ئەنجام دەدات بە شێوەیەکی جوان و پاکوخاوێن.

٣. لیژنەی پێشانگە: کاری ئەم لیژنەیە ئامادەکردنی شوێنی نمایشە و کارتی داوەتنامە دابەشدەکات بەسەر خانەوادەی قوتابییەکان و بەرپرسانی میری.

٤. لیژنەی سەرپەرشتیاری پێشانگە: کاری ئەم لیژنەیە هەستانە بە بازاڕکردنی کارە هونەرییە نمایشکراوەکان بەمەبەستی هاوکاریکردنی قوتابییە کەمدەرامەتەکان.

٥. لیژنەی دارایی: کاری ئەم لیژنەیە کۆکردنەوەی کۆی داهاتی فرۆشی تابلۆو کارە هونەرییەکانە و هەروەها نرخدانانە لەسەر کارە هونەرییەکان، پاشان کۆی داهاتی ئەم فرۆشە، بۆ مەبەستی کڕین و پێداویستی هونەری بۆ ئەو قوتابییە کەمدەرامەتانە بەکاردەهێنرێتەوە، بەڵام پێویستە لە میوانەکان بگەیەنرێت، کە فرۆشتنی کارە هونەرییەکان بۆ هاوکاریکردنی قوتابییە کەمدەرامەتەکانەو پێویستیان بە هاوکاری ئەوانە، تا تابلۆیەك بکڕن (لیژنە نرخێکی ڕەمزی دادەنێت).

تەوەری دووەم

کاردەستی Handcraft

تەوەر: کاردەستی.

بابەت: کارکردن بە کەرەستە جیاوازەکان

کاتی دیاریکراو: بەشە وانەکان دابەشکراون بەسەر وانە تایبەتمەندەکان.

کاردەستی Handcraft

ئەم تەوەرە بە یەکێك لەتەوەرە زۆر گرنگ و دڵخۆشکەرەکان دادەنرێن بۆ قوتابییەکان، چونکە قوتابییەکان دڵخۆش دەکەن و ئاسوودەیی و ئارامییان پێدەبەخشن و کاتێکی خۆش بەسەردەبەن لەگەڵ یەکتریدا. لەگەڵ هەموو ئەو دڵخۆشییەشدا لەڕووی کاری هونەری و بەرزکردنەوەی ئاستی جوانناسی قوتابییەکاندا، نەخشی دەبێت و تواناو ئاستی کارامەیی قوتابییەکان دەردەخات، ئەوەی باشە باشتری دەکات و ئەوەی لاوازە ئاستی متمانەبەخۆبوونی بۆدەگێڕێتەوەو توانا کارامەییەکانی بەرەو باشتر دەبات. لەگەڵ هەموو ئەم کارانەی قوتابییەکان لە کۆتاییدا ئەنجامی دەدەن، وادەکات توانای داهێنان و خەیاڵکردن لە هۆش و هزری قوتابییەکاندا چرۆ پێبکات و بیانخاتە ئاستێکی باڵاوە. ئامانجی ئەم تەوەرەش بۆ درێژەپێدانی تەوەری پێشووەو بۆ تەواوکردنی ئامانجەکانی پێشوو تێدەکۆشێ.

لەم تەوەرەدا چەند وانەیەك جێگیردەکەین، تا مامۆستای هونەر بە ئاستێکی باشەوە مامەڵە بکات لەگەڵ وانەکە، پاشان لەگەڵ قوتابییەکان و وانەکانی ئامادەبکات بەمەبەستی گوتنەوەی وانەکە بە شێوەیەکی باش و سەرنجڕاکێش لە پۆلدا.

پێشبینی دەکرێت لەم زنجیرە وانەیەدا قوتابییەکان ئەمانە ئەنجام بدەن:

- لە ناوسروشتدا جیاوازی لە نێوان ڕەنگەکاندا بکەن.
- ئاشنابن بە هەندێك کەرەستەو پێداویستی هونەری لەکاتی کارکردندا.
- دوای کارکردن، هەندێك کاری هونەری بەرهەم بهێنن و ئەنجامیان هەبێت.
- فێری نەخشەسازی و ڕازاندنەوەبن لەڕێگەی بڕین و لێکبەستن و ڕەنگکردنەوە، لە کۆتاییدا چەندین شێوەی هەمەڕەنگ و جوان بەرهەبهێنن.
- بەهۆی کۆکردنەوەی کەرەستە فڕێدراوەکان و دوبارە بەکارهێنانەوەی لە کارێکی هونەری جواندا، قوتابییەکان تێکەڵی سروشت دەبن و ڕێز لە ژینگە دەگرن.
- حەزی کارکردنیان لادروست دەبێت و ئارەزووی کاری هونەریی دەکەن.

وانەی یەکەم

تەوەر: کاردەستی.

بابەت: لکاندن – کۆلاج Collage

کاتی دیاریکراو: ٤ وانە (دەتوانی بەپێی ئەو پلانەی دایدەڕێژیت، چالاکییەکان درێژکەیتەوە بەپێی کات)

لکاندن – کۆلاج Collage

زانیارییە بەدەستهاتووەکان

قوتابییەکان ڕەنگ و کەرەستەجیاوازەکان پێکدەگرن و لێکیان نزیکدەکەنەوەو لێکیاندەبەستن.

کارامەییە بەدەستهاتووەکان

قوتابییەکان ئاستی خەیاڵکردنیان باش دەبن و توانای داهێنان و بیرۆکەی نوێیان بۆ زیاد دەبێت.

گەشەی ویژدانی

قوتابییەکان بە هاوکاری لەگەڵ هاوڕێکانیان کاری هونەری ئەنجامدەدەن و پێکەوە چێژ وەردەگرن.

ڕاهێزان و توانستە پێشەکییەکان

سەرەتا مامۆستا لە کورتە باسێکدا، باسی کاری لکاندن بۆ منداڵەکان دەکات و شێوازی کارکردن و بەکارهێنانی کەرەستە جیاوازەکان بۆ قوتابییەکان ڕوون دەکاتەوە. واتە پێشەکی زانیاری تەواو دەداتە منداڵەکان و شێوازی بەکارهێنان و خۆپارێزی و پاکوخاوێنی لەکاتی کارکردندا بۆ قوتابییەکان دەخاتە بەرچاو. هەموو ئەم ڕێنماییانەش وەك یاسای پۆل و یاسای کارکردن مامەڵەی لەگەڵدا دەکات بە هاوبەشی و ڕێککەوتن لەگەڵ قوتابییەکان، بۆئەوەی قوتابییەکانیش بزانن، کە یاسایەك هەیە بۆ کارکردن و پێویستە وابەستەی بن. بەم شێوەیە مامۆستا کارەکەی ئاسانتر دەبێت لەگەڵ قوتابییەکان و پاشان قوتابییەکانیش هەست بەدڵنیایی زۆرتر دەکەن پێش کارکردن و لەکاتی کارکردن و دوای کارکردن.

سەرەتا مامۆستا وانەی پێشو بەم وانەیەوە دەبەستێتەوە لەبەر ئەم هۆکارانە:

- تا قوتابییەکان بتوانن جیاوازی لە نێوان کارکردن بە ڕەنگ و کەرەستە جیاوازەکانی تردا بکەن.
- تا قوتابییەکان جگە لەڕەنگ کەرەستەی تریش لە کاری هونەریدا بەکاربهێنن.
- تا قوتابییەکان ئەزموونی زۆرتر بەدەستبهێنن و ئاستی کارامەییان پێشبخەن.
- ئەزموونێکی نوێ دەبێت بۆ قوتابییەکان و خەرمانەی زانیاریان فرە دەکات.
- دواتر قوتابییەکان هەست دەکەن کاری نوێیان ئەنجام داوە، کە جیاوازە لە کارەکانی ڕابردوویان و پاشان بیر بیرۆکەی تر دەکەنەوە بۆ ئەنجامدانی کارە هونەرییەکانی داهاتوویان.

خۆئامادەکردن

مامۆستا قوتابییەکان ئاڕاستە دەکات بۆ کارکردن، بۆ ئەو مەبەستەش دەگەڕێتەوە بۆ کاری ڕابردوو، بەمەبەستی بیرهێنانەوەی کارەکانیان و مامۆستاو قوتابییەکان پێکەوە گفتوگۆ لەبارەی بابەتە کۆن و نوێیەکە دەکەن. مامۆستا باسی ئەو کەرەستانە دەکات، کە لەوانە نوێیەکەدا بەکاردەهێنرێن، وەك (مقەست، کاغەزی ڕەنگاوڕەنگ، کاغەزی لەزگەی ڕەنگاوڕەنگ، ستیك (کەتیرەی وشك)، کاغەزی ڕەنگاوڕەنگی بریسکەدار، کاغەزی پلاستیکی ڕەنگاوڕەنگ و هەگبەی کەرەستە ئەندازەییەکان و چەندان کەرەستەی تر...). مامۆستا شێوازی کارکردن و مامەڵەکردن لەگەڵ ئەم کەرەستانە بە ڕوونی بۆ قوتابییەکان ڕوون دەکاتەوە، تا یاساو ڕێساکانی کارکردن بزانن و سەرەڕۆیی و جرپنی نەکەن لەکاتی کارکردندا. مامۆستا هەموو ئەو ئاکارانەی کارکردن بە شێوەیەکی چالاك دەگەیەنێتە قوتابییەکان و هاوبەشیان پێ دەکات لەکاتی کارکردندا. وێنەی (٤– ١).

لەم کارکردنەدا چاودێریکردن و ڕێنمایی کردن بەشێکی گرنگی پرۆسەکەیەو پێویستە مامۆستا فەرامۆشی نەکات. چونکە فەرامۆشکردنی قوتابییەکان لەوانەیە ببێتە هۆی تێکدانی شیرازەی کارکردن و کاتکوشتن بەشتی لاوەکییەوە، بۆیە پێویستە مامۆستای وانەی هونەر بەئاگابێت لە شێوازی ڕەفتارکردن و نواندنی نەرمونیانی لەکاتی پێویستدا و هەندێکجاریش یاساو شێوازی ئاکارەکان بیر قوتابییەکان بهێنێتەوە. لەهەمان کاتدا پێویستە مامۆستا زمانی گفتوگۆی نەرمونیان بێت و وشەو دەستەواژەی هونەری بەکاربهێنێت و خۆی بپارێزێت لە بەکارهێنانی وشەی توندو نەشیاو. ئەگەر مامۆستا توانی خۆی لەگەڵ قوتابییەکاندا ڕابهێنێت و خۆیان لەگەڵ بگونجێنیت، ئەوا پرۆسەی کارکردن و بەڕێکردنی چالاکییەکە زۆر سەرکەوتوانە ئەنجام دەدرێت و لە کۆتاییدا ئامانجی وانەکەی دەپێکێت.

وێنەی (٤– ١) کەرەستەی کارکردن

بەسەربردنی کاتێکی خۆش

مامۆستا چالاکییەکە لەڕێگەی ئەم کەرەستانەوە ئەنجام دەدات:

- کاغەزی ڕەنگاو ڕەنگ، کاغەزی لەزگەی ڕەنگاو ڕەنگ، ستیك، مقەست، ڕاستەو کەرەستەی ئەندازیاری، قەڵەم ڕەساس، ماجیك. وێنەی (٤- ١)

بەم شێوەیە مامۆستا چالاکییەکە ئەنجام دەدات:

مامۆستا داوا لە قوتابییەکان دەکات، شێوەیەك لە شێوەکانی ناو ڕاستەکە هەڵبژێرن، تا بە قەڵەم ڕەساس خەتکێشی بکەن لەسەر کاغەزە ڕەنگاوڕەنگەکە، پاشان دوای دیاریکردنی شێوەکە بە مقەست بیبڕن، لەهەر ڕەنگێك چەند دانەیەك، دواتر بە شێوەیەکی ئەندازەیی جوان و ڕێکوپێك، ڕەنگە لێك نزیکەکان لە تەنیش یەك دادەنێت و بەشێوەیەکی ئەندازیاری نەخشەسازی بۆ دەکات. (وێنەی (٤- ٢)، سەرەتا پێویستە مامۆستا سەرلە قوتابییەکان نەشێوێنێت، ئەگەر تەنها دوو ڕەنگ هەڵبژێرن بۆ ئەم کارە زۆر پەسندترەو قوتابییەکان باشتر لە مەبەستەکە تێدەگەن، بۆ نموونە (زەردو سور)، پاشان ئەگەر ژمارەی ڕەنگەکان زۆرتریش بکات کێشە نییە.

وێنەی (٤- ٢) بەکارهێنانی ڕەنگ لەناو ڕەنگدا

قوتابییەکان چی فێردەبن؟

١- فێردەبن چۆن مامەڵە لەگەڵ کەرەستە جیاوازەکاندا بکەن.

٢- فێردەبن بیر لە بیرۆکەی نوێ بکەنەوەو داهێنان بکەن و ئاستی خەیاڵکردنیان فرەوان بکەن.

٣- فێردەبن هاوسەنگی دروست بکەن لەنێوان ڕەنگەکاندا، پاشان وەك ئەوەی لە پلانەکەماندا بیری لێدەکینەوە ئاستی جوانناسیان باشتر دەبێت.

٤- هاوسەنگی دروستدەبێت لە نێوان گەشەی لەشەکی و عەقڵیدا.

٥- گیانی هاوکاریکردن و بەهاناوەچوونیان بۆ یەکتر باشتر دەبێت.

له وانەی یەکەمدا بۆ قوتابییەکان ڕووندەبێتەوە، کە ئەم شێوازی کارکردنە زۆر خۆش و ئاسانە، بەڵام پێویستی بەکەمێك لێوردبونەوەو تێڕامان هەیە، بۆیە لەسەر قوتابییەکان پێویستە کەمێك خۆیان ماندووبکەن و بەدوای بیرۆکەی نوێدا بگەڕێن. لەسەر مامۆستاش پێویستە بوار بۆ قوتابییەکان بڕەخسێنێ و هەلی زیاتریان پێبدات، تا ئاستی خەیاڵکردنیان فرەوان بێت و بیر لە داهێنانی زیاتر بکەنەوە. بۆیە لێرەدا چەند چالاکییەك دەخەینە بەرچاو:

چالاکی ١:

مامۆستا داوا لە قوتابییەکان دەکات، ئەگەر لەماڵەوە قاپی شکاو، یان سوراحی فڕێدراویان هەیە لەگەڵ خۆیان بیهێنن بۆ قوتابخانە. پاشان مامۆستا داوا لە قوتابییەکان دەکات کاغەزە ڕەنگاوڕەنگەکان بەدەست بڕن و بە قەبارەی جیاواز پارچە پارچەی بکەن، پاشان بیلکێنن بە قاپەکەوە و ڕووپۆشی بکەن بە کاغەزە ڕەنگاوڕەنگە پارچەکراوەکەوە (ڕووی دەرەوەو ناوەوە) وێنەی (٤– ٣).

وێنەی (٤– ٣) قاپی ڕووپۆشکراو

چالاکی ٢:

مامۆستا داوا لە قوتابییەکان دەکات، ئەگەر نەعلی دڕاو، یان پێڵاوی بێکەڵکیان هەبوو لە ماڵەوە، ئەوا بیهێنن بۆ قوتابخانە، تا کاری هونەری لەسەر ئەنجام بدەن. مامۆستا داوا لە قوتابییەکان دەکات وەك هەمان داواکاری چالاکی یەکەم، کاغەزە لەزگە ڕەنگاو ڕەنگەکان بڕن و پاشان بیلکێنن بە پێڵاوەکەوە، لێرەدا بۆیە کاغەزی لەزگەی ڕەنگاو ڕەنگ بەکاردەهێنین، چونکە لەوانەیە (ستیك) نەتوانێت پێڵاوەکە، یان نەعلەکە (سەرپایە) بگرێت، بۆیە هەڵبژاردنی کاغەزی لەزگە باشترینە. وێنەی (٤– ٤).

وێنەی (٤– ٤)

چالاکی ٣:

وێنەی (٤– ٥)

مامۆستا زەرفی کاغەز دەخاتە بەردەستی قوتابییەکان و سەرەتا داوایان لێدەکات بیرێك بکەنەوەو بزانە قوتابییەکان چییان بە خەیاڵدادێت؟ پاشان خۆت پێشنیارییان بۆ بکەو دوو چاوی بۆ ببڕن و بە ماجیکیش لووت و دەمی بۆ بکێشن، یان هەر بە کاغەزی ڕەنگاوڕەنگ ئەندامەکانی تری بۆ ببڕن. دوای پێدانی بیرۆکەکە وازیان لێبێنەو ببینەو بزانە چی ڕوودەدات؟ بەسەر قوتابییەکاندا بگەڕێ و ئەگەر پێویستیان بە هاوکاریکردن بوو، ئەوا هاوکارییان پێشکەش بکەو جار جارەش گفتوگۆیان لەبارەی کارەکەوە لێبکە، تا هەستی بەخۆداەمان ڕوونەدات. وێنەی (٤– ٥).

چالاکی ٤:

مامۆستا داوا لە قوتابییەکان دەکات، هەریەکەیان بە ڕەنگی جیاواز بازنەی خڕ ببڕن و هەوڵ بدەن گوڵ دروست بکەن، بەڵام بەو مەرجەی ئەگەر بازنەی یەکەم زەردبوو، ئەوا بازنەی دووەم بچووکترو ڕەنگێکی تربێت و بازنەی سێیەم لە بازنەی دووەم بچوکتربێت و لە ڕەنگێکی تربێت، بەم شێوەیە بازنەکان دەبڕێت و پاشان لە گەورەوە بۆ بچووك لەسەر یەکیان چەسپ دەکات و شێوەیەکی جوان دەردەکەوێت لە کۆتایی کارەکەشدا لاسکێك بە ڕەنگێکی جیاواز دەبڕێت و بازنە خڕەکانی لەسەر گیر دەکات. پێش کۆتایی کارەکە پێویستە گیرفانێکی دروستکراو لە کاغەز دروست بکات، تا وەك گوڵدان دەربکەوێت. وێنەی (٤– ٦).

وێنەی (٤– ٦)

چالاکی ٥:

مامۆستا قوتابییەکان ڕادەسپێرێت، تا دوو ڕەنگ بە دڵی خۆیان هەڵبژێرن لەو کاغەزانەی لەبەر دەستیاندایە. پاشان داوایان لێبکە بە ڕاستەو قەڵەم ڕەساسەکەیان بە دووری دوو سانتیمەتر کاغەزەکە نیشانە بکەن و پاشان تاڵ تاڵ کاغەزەکە بە مقەست بڕن، دواتر بە شێوەی کەزی، یان حەسیر بیچنن و ڕاست و چەپ بە ڕەنگەکان بکەن، بەم جۆرە شێوەیەکی جوانی ڕێکوپێك دەردەچێت. وێنەی (٤– ٧). دوای لێبوونەوە کۆتایی حەسیرە چنراوەکە بە تێبی ڕوون توند بکەن، تا لێکهەڵنەوەشێتەوە لە کۆتاییدا چوارچێوەیەکی خاوێنی بۆ ببڕن ، تا وەك کارێکی هونەری جوان و پاك و خاوێن دەرکەوێت.

وێنەی (٤– ٧) چنین بە کاغەزی ڕەنگاوڕەنگ

ئەرکیماڵەوە:

زۆر گرنگە مامۆستا ئەرکی ماڵەوە بدات بە قوتابییەکان، تا ئاست و توانا کارامەییەکانیان تاقیبکەنەوە، هۆکارەکەشی بۆ ئەوەیە، کە لە ماڵەوە قوتابییەکان کاتی زۆرتریان لەبەردەستەو توانای خەیاڵکردن و دنیابینیان فرەوانتر دەبێت و دەتوانن باشتر کارەکانیان ئەنجام بدەن. پاشان دوای کۆتایی وانەکە هەڵسەنگاندن بۆ قوتابییەکان بکەو بزانە چی ڕووی داوە؟

هەڵسەنگاندن

هەڵسەنگاندن بەمەبەستی دیاریکردنی ئاستی توانستە هونەرییەکان و کۆمەڵایەتییەکان

جێبەجێکردن	باش	زۆرباش	نایاب
ماسولکەکانیان گەشەیان کردووە.			
توانای بیرکردنەوەو خەیاڵکردنیان گەشەیان کردووە.			
هاوسەنگی لەنێوان گەشەی لەشەکی و عەقڵیدا هەیە.			
دەتوانن بێ هاوکاری مامۆستا کاربکەن.			
لەگەڵ هاوڕێکانیان هاوکاری پێشکەش بە یەکتر دەکەن.			
کارەکانیان پاکو خاوێنە.			

وانەی دووەم

تەوەر: کاردەستی.

بابەت: هەویرکاری

کاتی دیاریکراو: ٦ وانە (دەتوانی بەپێی ئەو پلانەی دایدەڕێژیت، بەپێی کات چالاکییەکان درێژکەیتەوە)

هەویرکاری

منداڵ زۆر حەز بە هەویرکاری دەکات، هۆکارەکەشی ڕوونە، کە نەرمەو ئاسان بەدەستەوەدێت و مامەڵەکردن لەگەڵ ئەم کەرەستەیەدا ئاسان و خۆشە و جەستە پیس ناکات و بە ئاسانی قوتابییەکان دەتوانن چیان بوێت و حەز لەچی بکەن پێی دروست بکەن، هەروەها هەڵگرتن و گواستنەوەی ئاسانەو لە نرخدا گران نییە. توانای گەشەپێدان و خەیاڵکردنی منداڵ بەرەو پێشەوەدەبات و گەشە بە تواناکانی دەدات.

سەرچاوە فێرکارییەکان

کەرەستەو پێداویستییە سەرەتاییەکان: هەویری ڕەنگاو ڕەنگ، پارچە نایلۆنێکی جۆری (سلیڤان)، ڕاستە، ڕۆڵە، قاڵبی جۆراوجۆر ئەگەر پێویستی کرد.

هۆکاری ڕوونکاری: مامۆستا هەوڵدەدات کۆمەڵێك نموونەی دروستکراوی ئامادە بخاتە بەرچاوی قوتابییەکان، تا لە مەبەستی کارکردنەکە تێبگەن، یان مامۆستا چەند نموونەیەك دروست دەکات، تا قوتابییەکان لە مەبەستی داواکارییەکانی مامۆستا تێبگەن.

پلانی فێرکاری پێشنیارکراو

١. وانەگوتنەوەی ڕاستەوخۆ

مامۆستا دەتوانێت کۆمەڵێك کاری ساڵانی ڕابردوو پیشانی قوتابییەکان بدات، پاشان شێوازی کارکردن و جۆری شێوەکان لەگەڵ قوتابییەکان گفتوگۆ بکات و زانیاری ڕاست و دروستییان پێبدات لەبارەی بەکارهێنانی هەویرە ڕەنگاوڕەنگەکان و چۆن بیشێلن و ڕەنگەکان تێکەڵی یەکتر بکەن، یان بە کەمەر یەکەوە ڕەنگەکان دابنێن و پارێزگاری لە ڕەنگان بکەن و بە پاکی بیان هێڵنەوە. دواتر قوتابییەکان دەستدەکەن بە کارکردن و مامۆستاش چاودێری قوتابییەکان دەکات و ڕێنمایی پێویست لەبارەی هەڵەو کەموکورتییەکان بە قوتابییەکان دەدات، پێش ئەوەی مامۆستا هەڵسەنگاندن بۆ وانەکە، ئینجا بۆ قوتابییەکان بکات.

٢. کاری فێرکاری بە گرووپ

- مامۆستا گرووپەکان ڕێکدەخات لە (٤ تا ٦) قوتابی پێکبێت و ڕایان دەسپێرێت، کە کارێکی جوانی هونەری لەخەیاڵیاندا بگرن.
- مامۆستا قوتابییەکان ڕادەسپێرێت هەویرە ڕەنگاوڕەنگەکان ئامادەبکەن و بیان شێلن، تا خۆشبکرێن بۆ کارکردن. چونکە سەرەتا هەورەکە تۆکمەو توندوتۆڵە.وێنەی (٤- ٨).

وێنەی (٤- ٨) هەویری ڕەنگاوڕەنگ

- هەرگروپێك لە گروپەكان، ئەو پلانەی دایانڕشتووە بۆ كاركردن جێبەجێی دەكەن و بیرۆكەی هەموو قوتابییەكان تێكەڵ بە یەك دەبن و ئاستی لێكتێگەیشتنیان بەرزدەبێتەوە و ئاستی بەكۆمەڵایەتی بوونیان باشتر دەبێت.
- مامۆستا سەرپەرشتی كارە هونەرییەكان دەكات و قوتابییەكان ئاڕاستە دەكات بۆ كاركردن و تێبینی و سەرنجی خۆیان پێدەڵێت.
- پێویستە قوتابییەكان لەناو گروپەكانیاندا لەكاتی كاركردندا زانیاری بگۆڕنەوەو گفتوگۆ لەبارەی بەرهەمە هونەرییەكەیان بكەن، تا باشترین و جوانترین و پاكترین شێوە نمایش بكەن.
- پێویستە مامۆستا بابەتی وانەكە لەگەڵ قوتابییەكان ڕاڤە بكات و پاشان كارە هونەرییەكان لە نمایشێكی بەكۆمەڵدا پیشان بدات.

٣. فێربوون لەڕێگەی چالاكییەوە

قوتابییەكان هەریەكەیان بە تەنیا كارێكی هونەری ئەنجام دەدات و پاشان قوتابییەكان لەنێوان یەكتردا ڕاڤەی كارە هونەرییەكەی خۆیان دەكەن بە سەرپەرشتی مامۆستا. لێرەدا مامۆستا گوێهەڵدێری گفتوگۆكان دەبێت و جار جارەش بیروبۆچونی خۆی تێكەڵ بە گفتوگۆكە دەكات و زانیاری زۆرتر بە قوتابییەكان دەدات. لێرەوە قوتابییەكان زانیاری زۆرتر بەدەستدێنن و پاشان ئاستی بەكۆمەڵایەتی بوونیان پێشدەكەون، دواتر لە ڕێگەی ئەم چالاكییەوە قوتابییەكان ئاستی فێربوونیان بەرزدەبێتەوەو پەروەردە و ئامادە دەكرێن بۆ قۆناغێكی تری كاركردن. جارێكی تر دەگەڕێینەوە سەر وتە بەنرخەكە، كە دەڵێت: ((ئەزموون فێرمان دەكات))، قوتابییەكان لەڕێگەی ئەم چالاكییانەوە ئەزموون دەكەن و زانیاری و كارامەیی نوێ بەدەست دەهێنن و هاوتەریب لەگەڵ گەشەی زانیارییەكاندا، گەشەی لەشەكی و عەقڵیان هاوسەنگ دەبێت و لە هەمان كاتدا قوتابییەكان دەتوانن ئاستی بینین گەشە پێبدەن لەگەڵ توانا لەشەكی و عەقڵییەكانییاندا.

چالاکی ١:

مامۆستا قوتابییەکان ڕادەسپێرێت، کە لە هەویرەکان ڕەنگێك بە ئارەزوی خۆیان دەستنیشان بکەن و بیشێلن، پاش شێلان بیکەن بە تۆپێکی خڕ بۆنموونە ڕەنگی زەرد. دواتر ڕەنگێکی تر بشێلن و ڕەنگە زەردەکەی پێبشارنەوە بۆنموونە ڕەنگی سور، بەم شێوەیە ڕەنگ لەسەر ڕەنگ دابنێن، تا تۆپەکە پڕ بە مشتەکوڵەیان دەبێت. لە کۆتایی کارەکەشدا بە چەقۆیەك بیکەن بە دوو بەشی یەکسان و کارێکی زۆر جوان دەردەچێت، وەك وێنەی (٤– ٩).

وێنەی (٤– ٩)

چالاکی ٢:

مامۆستا قوتابییەکان ئاڕاستە دەکات بۆ ئەنجامدانی هەمان چالاکی یەکەم، بەڵام تۆپەڵەکە بچووکتربێت. بۆئەنجامدانی کارەکەش پێویستمان بە لاسکەدارێکی ئایسکرێم دەبێت، تا تۆپە بەرهەمهاتووەکەی پێوە گیربکەین. پاشان قاشێکی لە شێوەی گۆشە بە چەقۆ لێدەکەینەوە (هاوشێوەی قاشە پرتەقاڵ)، دواتر بە پەنجە جوانکاری بۆ ئەنجامدەدەین و دواتر وەك نوقڵێك دەردەکەوێت. وێنەی (٤– ١٠).

وێنەی (٤– ١٠) نوقڵۆکەی دەستکرد

لێکبەستن و پێکگرتن:

پێویستە مامۆستا سەرجەم ئەم چالاکییانە ببەستێتەوە بە وانەی زانست بۆ هەمووان ٢، بابەتی ڕێگەکانی گۆڕانی مادده، لاپەڕە ١٢١.

چالاکی ٣:

ماموٚستا داوا له قوتابییەکان دەکات، کە شێوەی ئەو میوەیە دروست بکەن، کە حەزیان لێیەتی. هەر بوٚیە پێویستە ئەوە بزانیت منداڵ لەم تەمەنەدا زوٚر حەز بە خواردن دەکات و دەمەکوتەی میوەو شیرینی زوٚر دەکات، بوٚیە جوڵاندنی ئارەزوی منداڵ بوٚ ئەو بوارە، هەستی قوتابییەکان دەجوڵێنێت و حەز دەکەن شێوەی جوٚراوجوٚری میوە دروست بکەن. وێنەی (٤– ١١).

وێنەی (٤– ١١) میوەی جوٚراوجوٚر

چالاکی ٤:

بەهەمان شێوەی چالاکی سێیەم، ماموٚستا داوا لە قوتابییەکان دەکات، کە شێوەی ئەو خواردنانە دروست بکەن، کە زوٚر حەزی پێدەکەن، منداڵ لەم تەمەنەدا زوٚرخوٚرە، چونکە گەشەی لەشی لە برەودایەو پێویستی زوٚر بە خوٚراکەو هەروەها بوٚ پڕکردنەوەی داواکارییەکانی لەشی، زوٚر دەخوات. هەرلەبەر ئەوەشە قوتابییەکان زوٚر حەز بەو جوٚرە چالاکییانە دەکەن، کە خوٚراك لەخوٚبگرێت. وێنەی (٤– ١٢).

وێنەی (٤– ١٢) شێوەی چەند خواردنێك

چالاکی ٥:

ماموٚستا داوا لە قوتابییەکان دەکات، کە شێوەی گیانلەبەر دروست بکەن، بەتایبەتیش شێوەی ئەو گیانلەبەرانەی زوٚرترین کات دەیانبینن. بوٚ ئەو مەبەستەش با قوتابییەکان هەوڵبدەن زوٚرترین ڕەنگ بەکاربێنن. وێنە (٤– ١٣).

وێنەی (٤– ١٣) گیانداری جیاواز

چالاکی ٦:

لەم چالاکییەدا مامۆستا قوتابییەکان سەرپشك دەکات، بۆ دروستکردنی هەرشێوەو بابەتێك، کە خۆیان ئارەزووی دەکەن. لەبەر ئەوە قوتابییەکان دەتوانن چێوەو قاڵب بەکاربهێنن بۆ دروستکردن و پاشان لێکبەستن و تێکەڵکردنی بابەتە بەرهەمهاتووەکە، وێنەی (٤– ١٤). جا لەبەر ئەوە پێویستە مامۆستا بوار بە قوتابییەکان بدات، تا خواست و ویست و داخوازییەکانی خۆیان لە ڕێگەی دروستکردنی ئەو بابەتانەی خۆیان ئارەزووی دەکەن ئەنجام بدەن..

وێنەی (٤– ١٤)

جیاوازی کارکردنی هەردوو ڕەگەزی کوڕو کچ

پێویستە مامۆستا ئەوە بزانێت و هەستپێبکات، کە جیاوازی شێوازی کارکردن هەیە لەنێوان هەردوو ڕەگەزەکەدا، بۆیە ئەگەر سەرنج بدەینە هەریەکەیان، ئەوا بە ئاسانی هەست بەو تایبەتمەندیانە دەکەین، کە کاری هەریەکەیانی پێدەناسرێتەوە، وەك:

کاری کوڕانە:

کوڕان ئارەزوو دەکەن کارەکانیان تایبەت بن بە ڕەگەزی خۆیان و لە حەزو ویستی خۆیانەوە نزیك بێت، وەك دروستکردنی شێوەی: خواردن، پایسکیل، ئۆتۆمۆبێل، چەك و تەقەمەنی، فڕۆکە، تۆپی دووگۆڵی... هەروەها لەکاتی کارکردنیشدا ئاستی تاوگیریان بەرزەو خۆگرنین و زوو لەکارەکە دەبنەوە. لەبەر ئەوە لەسەر مامۆستا پێویستە نەرم ونیانی بنوێنێ لەکاتی چالاکییەکانداو ئەگەر قوتابییەکە زوو لەکارکردن بۆوە، ئەوا ڕێنوێنی و ڕێنیشاندەری بێت و پێشنیارو بیرۆکەی نوێی بخاتە بەردەم، تا کارەکە باش و ڕێك و جوان دەربچێت و ئاستی جوانناسی بەرزبێت.

کاری کچانە:

کچان لە بواری کاری هونەریدا بەسەلیقەو پشودرێژترن لە کوڕان. توانای مانەوەیان زۆرە لەسەر کارە هونەرییەکان و ئەو کارانە ئەنجام دەدەن، کە لە ژینگەی مێیینەی خۆیانەوە نزیکە وەك: موتو مورو، ڕازاندنەوەو نەخشەسازی، کاری ڕەنگاوڕەنگ و بەدیقەتەوە کارە هونەرییەکە ئەنجام دەدەن.

هەڵسەنگاندن

ئامانجی هەڵسەنگاندن: سەرنجدان و تێبینیکردن.

ئەنجامی فێرکاری: دروستکردنی شێوەی جیاواز بە هەویر و کەرەستەی جیاواز.

کەرەستەی هەڵسەنگاندن: کارکردنی قوتابییەکان

پەسندە (بەڵێ)/ پەسندنییە (نەخێر)

کارامەیی	نرخاندن	
	بەڵێ	نەخێر
کەرەستەو پێداویستییە خاوەکان ئامادە دەکات.		
کۆمەڵێك بابەت و شێوەی هەمەجۆر دروست دەکات.		
لەکاتی کارکردندا پشت بەخۆی دەبەستێت.		
کارەکە لە کات و ساتی خۆیدا تەواو دەکات.		

ئەم هەڵسەنگاندنە پشت بە ئاستی جێبەجێکردن دەبەستێت

ئەنجامی فێرکاری: دروستکردنی شێوەی جیاواز بە هەویری ڕەنگاوڕەنگ

کەرەستەی هەڵسەنگاندن: خشتەی هەڵسەنگاندن

پێکهاتەکانی هەڵسەنگاندن	باش	زۆرباش	نایاب
کەرەستەو پێداویستییەکان بۆ بابەتەکە ئامادە دەکات.			
بەشێوەیەکی دروست هەویرەکە بەکاردەهێنێت.			
شێوەو پێکهاتەی جیاواز دروست دەکات.			
شێوەکان بە یەکسانی لەسەر ڕووبەرەکە دابەش دەکات.			
فرە ڕەنگی لە کارە هونەرییەکەدا بەکاردەهێنێت.			
هاوکاری و پشتیوانی پێشکەش بە هاورێکانی دەکات.			
لەکاتی کارکردندا پشت بەخۆی دەبەستێت.			
لەکاتی کارکردندا پارێزگاری لە پاکوخاوێنی دەکات.			
وابەستەی کاتی کارکردن دەبێت.			

چالاکی: ئەرکی ماڵەوە

دروستکردنی هەویری کاغەز

مەبەست لەم چالاکییە ئەوەیە، کە قوتابییەکان ڕادەهێنرێن لەسەر تاقیکردنەوەی کەرەستەی جیاواز بەمەبەستی ئاشنابوون و تێگەیشتن و کۆکردنەوەی زانیاری زۆرتر لەبارەی کاری هەویرکاری. هەر لەو بوارەدا ئاستی کارامەیی و توانا خۆییەکانی قوتابییەکان بەرەوپێشەوە دەچن و هەنگاوی نوێ هەڵدەگرن. کەواتە لەسەر مامۆستایە هەنگاوەکانی ئامادەکردنی هەویری کاغەز بۆ قوتابییەکان ڕوون بکاتەوەو پاشان قوتابییەکان لەماڵەوە ئامادەی بکەن و ڕاهێزانی لەسەر بکەن.

هەنگاوەکانی دروستکردنی هەویری کاغەز:

١- ڕۆژنامەی بەسەرچوو کۆبکەرەوەو بە مقەست پارچە پارچەی بکە. وێنەی (٤- ١٥).

٢- ڕۆژنامەکە لە قاپێکی قوڵ بکەو پاشان ئاوی بەسەردا بکەو لێبگەڕێ دواتر بە مشتەکۆڵە بیشێلە. وێنەی (٤- ١٦).

٣- پاشان، کە ڕۆژنامەکە لێکهەڵوەشاو بووبە هەویر، دواتر لە سوزگەیەکی دەکەین و دەیچۆڕێنینەوە، تا ئاوەکەی لێ دەتکێ.(وێنەی (٤- ١٧).

٤- بە مەبەستی توندوتۆڵبوون دەتوانین هێلمی تێبکەین و پاشان بە دڵی خۆمان لە بری قوڕ، یان هەویری تر، شێوەی جوان و سەرنجڕاکێشی پێدروست بکەین و دواتر لە بەر هەتاوی دادەنێین، تا وشك بێتەوە، لە کۆتاییشدا ڕەنگی دەکەین. وێنەی (٤- ١٨).

وانەی سێیەم

تەوەر: کاردەستی.

بابەت: بەکارهێنانەوە Recycling

کاتی دیاریکراو: ٥ وانە (دەتوانی بەپێی ئەو پلانەی دایدەڕێژیت، بەپێی کات چالاکییەکان درێژکەیتەوە)

بەکارهێنانەوە Recycling

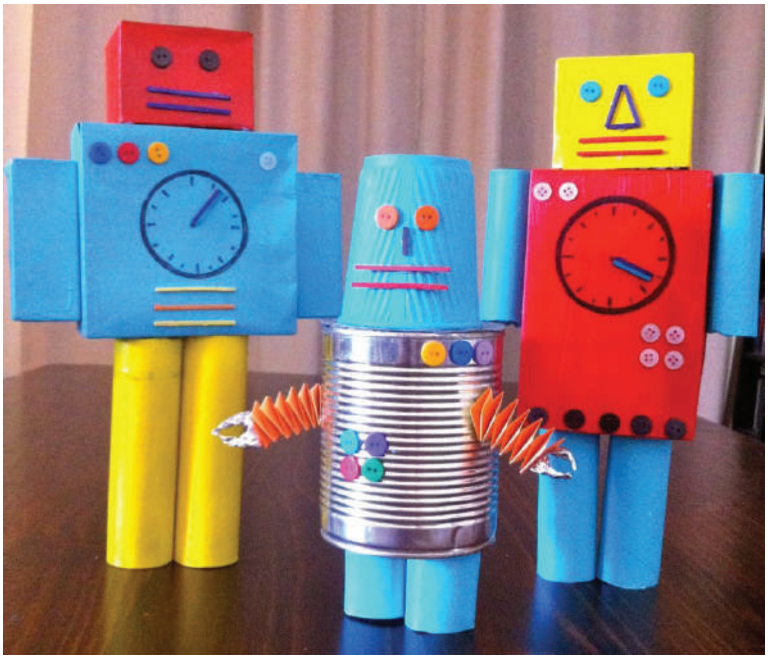

قوتابییان ئارەزووی کاری نوێ و ئەزموونی تازە دەکەن، بە کاری دووبارە هەراسان دەبن و نیگەرانی بەنێوچاوانیانەوە بەدەردەکەون، بۆیە ئەم شێوازی کارکردنە (بەکارهێنانەوە) دەبێتە هەوێنی خەیاڵکردن و داهێنانی نوێ لای قوتابیان لە قۆناغی دووەمی بنەڕەت. ئێمەش لێرەدا وردەکاری شێوازی کارکردن و بەرتەکی کار دەخەینە ڕوو.

شێوە Form

شێوە Form: شێوە لەو هێڵە پێکدێت، کاتێك سەری هێڵەکە پێکدەگاتەوەو یەك دەگرێتەوە لە خاڵی دەستپێکدا، پاشان شێوەو قەبارەو ڕووی جیاواز پێکدەهێنێت. هەندێك جار ئەم شێوەیە دوو ڕەهەندییە Shape وێنەی (٤– ١٩)، یان شێوەی سێ ڕەهەندییە، یان زیاترە.

شێوەکان چەندین جۆرن: ڕێك، وەك شێوەی ئەندازەیی هەمەجۆر، ناڕێك، وەك شێوەکانی ناو سروشت، وەك: گەڵای درەخت و بەردو چەندانی تر... وێنەی (٤– ٢٠).

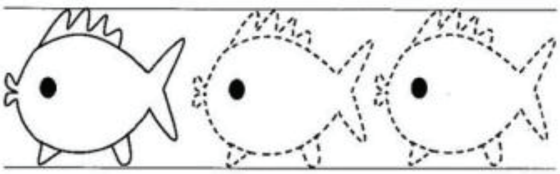

وێنەی (٤– ١٩) پێکگەیاندنی هێڵ

وێنەی (٤– ٢٠) شێوەی ناڕێك

پلانی فێرکاری پێشنیارکراو

١. وانەگوتنەوەی ڕاستەوخۆ

أ– مامۆستا سەرنج و تێبینی لەسەر کەرەستەو شتەفڕێدراوەکان دەداتە قوتابییەکان و زانیاری پێویستیان لەسەر بابەتەکە بۆ ڕووندەکاتەوە.

ب– دوای ئەوەی مامۆستا زانیاری تەواو لەبارەی شتە فڕێدراوەکان دەداتە قوتابییەکان، پاشان ئەم پرسیارانە لە قوتابییەکان دەکات:

١. بۆچی گرنگە دووبارە کەرەستە لەکارکەوتووەکان بەکاربهێنینەوە لە کارێکی هونەریدا؟

٢. باشترین ئەوکەرەستانەی بەخەیاڵدادێن بۆ کارکردن چین؟

٣. پێت باشە چی دروست بکەیت؟

٢. فێربوون لەڕێگەی چالاکییەوە

أ– قوتابییەکان کار لەسەر یەك شێوە دەکەن و پاشان هەموو هاوشێوەکان پێکدەگرن، وەك: (قوتوی شامپۆ، قوتوی خواردنەوەگازییەکان...).

ب- مامۆستا گفتوگۆ لەگەڵ قوتابییەکان دەکات لەسەر ئەو شێوە لێکچوانەو جیاوازەکان، کە لە ژیانی ڕۆژانەیاندا دەبینین.

ت- مامۆستا شێوەیەك پیشانی قوتابییەکان دەدا، کە خۆی ئامادەی کردووە، تا بیرۆکەی جوان و شێوازی کارکردنەکە بۆ قوتابییەکان ڕوون بێتەوە، بۆ نموونە: دروستکردنی خانوو لە قوتوی شامپۆ، یان دروستکردنی ئۆتۆمۆبیل لە قوتوی خواردنەوە گازییەکان...

٣. کاری فێرکاری بە گروپ

أ- مامۆستا قوتابییەکان دەکات بە چەند کۆمەڵەیەکی (٤ بۆ ٦) کەسی.

ب- هەر کۆمەڵەیەك پلانی کار بۆخۆیان دادەڕێژن بۆ ڕۆژی دواتر.

ت- ڕێکدەکەون لەسەر کەرەستەیەك و پاشان نەخشەسازی بۆ شێوەیەك دەکەن، تا لە پۆلدا ئەنجامی بدەن، یان لەماڵەوە کەرەستە و پێداویستییەکان ئامادەبکەن و تەنها لەپۆلدا لێکی بدەن و لێکی ببەستن.

پ- قوتابییەکان گفتوگۆ لەبارەی کارە بەرهەمهاتووەکەیان دەکەن و ڕوونکردنەوەی پێویست لەبارەی بەرهەمە هونەرییەکە دەخەنە ڕوو، دواتر گوێڕادێری ڕاوو سەرنجی مامۆستاو هاوڕێکانیان دەبن.

ج- ئەگەر مامۆستا پێشوەخت پلانی کار بۆ قوتابییەکان ڕوونبکاتەوە باشترە، بۆنموونە: مامۆستا پێشنیار بۆ قوتابییەکان دەکات، کە کاری داهاتوو لەسەر قوتوی خواردنەوە گازییەکان بێت، بەڵام پێویستە مامۆستا لێرەدا ڕاوەستێت و لێگەڕێ قوتابییەکان خۆیان خەیاڵبکەن و توانای داهێنانی خۆیان بخەنە گەڕو بیر لە بیرۆکەی جیاوازو نوێ بکەنەوە. پاشان دەبینین قوتابییەکان بیرۆکەی داهێنەرانەی خۆیان دەخەنە کارو داهێنان لە کارە هونەرییەکەدا دەکەن.

ئەرکی مامۆستایە ڕێنوێنی و ڕێنیشاندەری قوتابییەکان بکات و لە هەر کوێیەك پێویستی کرد بەهانایانەوە بچێت و هاوکارییان پێشکەش بکات، بەومەرجەی کار نەکاتە سەر ئاستی خەیاڵکردن و بیرۆکەی قوتابییەکان.

سەرچاوەی فێرکاری

- کەرەستەو پێداویستییە خاوەکان: هەموو ئەو کەرەستە فڕێدراوانە، یان بێکەڵکانە لەخۆدەگرێت، کە دەتوانین دووبارە بەکاریان بهێنینەوە بۆ کارێکی هونەری جوان و ڕەنگین، وەك: (کارتۆن، شووشەوقوتوی هەمەجۆر، شووشەی شەربەت، شووشەی ئاوەتەماتە، تێل، پەت، خوری، قوماش، قاپی یەکبار، مقەست، ستیك، کاغەزی لەزگەی ڕەنگاوڕەنگ، بۆیەی ئاوی، ماجیك...). وێنەی (٤- ٢١).
- هۆکاری فێرکاری: زۆر گرنگە مامۆستا چەند نموونەیەك لەبەرچاوی قوتابییەکان دروستبکات، بەمەبەستی ڕاهاتن و دروستبوونی متمانە بەخۆبوون، پاشان قوتابییەکان دەتوانن بیرۆکەو داهێنانی نویٚ لە خەیاڵیاندا بگرن. هەروەها گرنگە مامۆستا چەندین وێنەی ڕوونکاری پیشانی قوتابییەکان بدات لەبارەی چۆنییەتی کارکردن و ئەنجامدانی لە کاری هونەریدا.

گەڕان و سەردانی کردنی پێشانگە هونەرییەکان چاوی قوتابییەکان دەکاتەوەو بەرچاوڕوونیان دەکات و ئاستی کارامەیی زانیاریان بەرز دەکاتەوە.

وێنەی (٤- ٢١) کەرەستەو پێداویستی بۆ دووبارە بەکارهێنانەوە.

چالاکی ١: ماموّستا داوا له قوتابییه‌کان ده‌کات پرگاله‌که‌یان به‌ده‌سته‌وه بگرن و له‌سه‌ر قاپه یه‌کباره‌که‌ی دابنێن و گۆشه‌یه‌کی (٦٠) پله‌یی ده‌ستنیشان بکه‌ن و پاشان به مقه‌ست لێی بکه‌نه‌وه. ئه‌و پارچه‌یه‌ی، که لێکراوه‌ته‌وه بینێن به پشته‌وه‌ی قاپه‌که‌وه، وه‌ك له وێنه‌ی (٤– ٢٢) دا ڕوون و دیاره، دواتر قاپه‌که ڕه‌نگ بکه‌ن، به‌و ڕه‌نگه‌ی خۆتان مه‌به‌ستانه و به‌شه‌کانی ڕووی ماسییه‌که دیاری بکه‌ن.

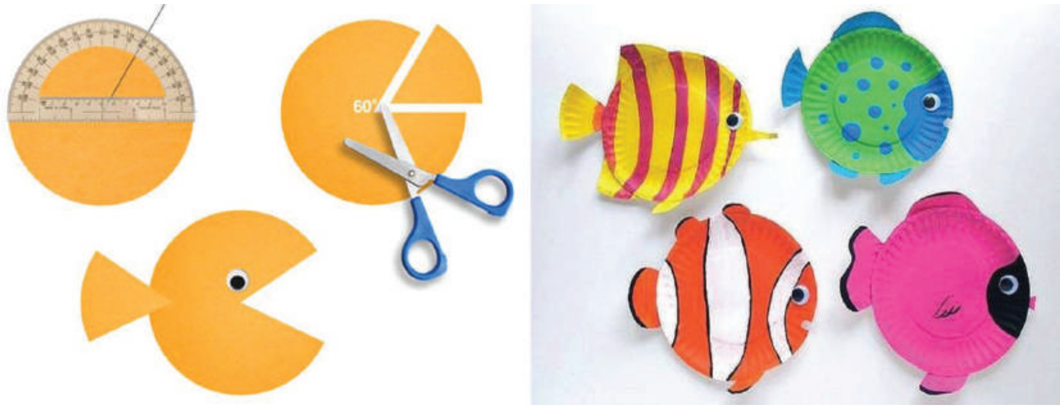

وێنه‌ی (٤– ٢٢) هه‌نگاوه‌کانی دروستکردنی شێوه‌ی ماسی به قاپی یه‌کبار.

چالاکی ٢:

ماموّستا قوتابییه‌کان ڕاده‌سپێرێت، تا شووشه‌و قوتوی به‌تاڵ هه‌ڵبژێرن، دوای شۆردن و پاککردنه‌وه‌ی له پیسی، ڕووپۆشی بکه‌ن به قوماش، یان خوری، یان قردێله، یان هه‌ر که‌ره‌سته‌یه‌ك، که خۆیان ئاره‌زووی ده‌که‌ن، گرنگ ئه‌وه‌یه بیڕازێننه‌وه‌و ئاستی جوانییه‌که‌ی ده‌ربخه‌ن، تا جارێکی دی بۆ کارێکی تر به‌هاربهێنرێته‌وه. وێنه‌ی (٤– ٢٣).

وێنه‌ی (٤– ٢٣) کۆمه‌ڵێك کاری هونه‌ری دروستکراو له شوشه‌و قوتوی به‌تاڵ.

چالاكی ٣:

بووكەڵەی شادی، بۆ دروستكردنی ئەم بووكەڵەیە پێویستمان بەم كەرەستانە دەبێت: (هێلكە، پەرداخی یەكبار، كەوچكی یەكبار، مقەست، ماجیك)، سەرەتا هێلكەكە ڕەنگ دەكەین هاوشێوەی كەللەسەری مرۆڤ، پاشان پەرداخەكە هاوشێوەی گوێكەروێشك دەبڕین و ژێری پەرداخەكە لێدەكەینەوە، تا هێلكەكەی تێدا جێگیربكرێت، وەك ئەوەی لە وێنە ڕوونكاریەكەی (٤– ٢٤) دا دیارە.

وێنەی (٤– ٢٤) هەنگاوەكانی دروستكردنی بووكەڵەی شادی.

چالاكی ٤:

دوای ئەوەی مامۆستا چەند نموونەیەكی كاری ڕازێنراوە بە قۆپچە پیشانی قوتابییەكان دەدات، پاشان ڕایاندەسپێرێت، تا كارێكی هونەری جوان لەماڵەوە ئەنجام بدەن. وێنەی (٤– ٢٥).

وێنەی (٤– ٢٥) چەند كارێكی دروستكراوی ڕازێنراوەی هونەری بە قۆپچە.

چالاکی ٥:

وەك مامۆستا چەند پێشنیارێك بخە بەردەم قوتابییەکان، بەمەبەستی دروستکردنی گوڵی جۆراوجۆر لە کەرەستەی وەك: (کلینکس (دەسماڵکاغەزی)، پەرداخی یەکبار، کاغەزی ڕەنگاوڕەنگ) وێنەی (٤– ٢٦). بزانەو ببینە قوتابییەکان چی دەکەن؟ و چۆن دەکەن؟

وێنەی (٤– ٢٦) چەند هەنگاوێکی سادە بۆ دروستکردنی گوڵ.

چالاکی ٦:

مامۆستا قوتابییەکان ڕادەسپێرێت، تا لە ڕێگەی بەکارهێنانی قاپی یەکبارەوە چەند ئاژەڵێك دروست بکەن، بەتایبەت ئەو ئاژەڵانەی زۆر ئارەزوی دەکەن و خۆشیان دەوێت. بۆ ئەوەش پێویستە مامۆستا لەکاتی پێویستدا هاوکاری پێشکەش بە قوتابییەکان بکات و هەندێکجاریش هەنگاوەکانی کارکردنیان بۆ ڕۆشنترو ڕووتر بکاتەوە. وێنەی (٤– ٢٧). بۆ دروستکردنی ئەم شێوەیە پێویستمان بە: قاپی یەکبار، ستیك، مقەست، قردێلە، کاغەزی ڕەنگاوڕەنگ دەبێت.

وێنەی (٤– ٢٧)

چالاکی ٧:

مامۆستا قوتابییەکان ڕادەسپێرێت، تا بۆ ڕۆژی دواتر ئەم کەرەستانە لەگەڵخۆیان بهێنن بۆ قوتابخانە، وەك: کارتۆنێکی بەتاڵ، بەرگەکتێب، ستیك، مقەست، پەت وێنەی (٤– ٢٨)، پاشان قوتابییەکان بەرگە کتێبەکە وەردەپێچن لە کارتۆنەکەو پەتەکەش دەکەن بە دەسك، بەم شێوەیە کارتۆنێکی دیاری، یان عەلاگەیەکی جوان بەرهەم دەهێنن.

وێنەی (٤– ٢٨)

چالاکی ٨:

مامۆستا قوتابییەکان ڕادەسپێرێت، تا لەگەڵ خۆیان قوماشی بێکەڵك و پێنەویست لەماڵەوە لەگەڵ خۆیان بهێنن بۆ قوتابخانە، پاشان لەپۆلدا پارچە قوماشەکان لێکدەدەن و گیرفانی پێدروست دەکەن، بەمەبەستی هەڵگرتنی کەرەستەو پێداویستییەکان، یان بۆ مەبەستی جوانی. وێنەی (٤– ٢٩).

وێنەی (٤– ٢٩) گیرفانی ڕەنگاوڕەنگ

چالاکی ٩:

پێویستە مامۆستا کەرەستەو شتی جیاواز تاقیبکاتەوە، تا بەشێوەیەکی کاریگەر سەرنجی قوتابییەکان بۆ کاری هونەری ڕابکێشێت، بۆنموونە بەکارهێنانی (تەپەتۆر) لە کاری هونەریدا. بەکارهێنانی ئاسانەو قوتابییەکان دەتوانن بەئاسانی ببڕن و شتی جوانی پێدروست بکەن و پاشان ڕەنگی بکەن، یان لەتورەکەی ڕەنگاوڕەنگی هەڵکێشن. وێنە (٤– ٣٠)

وێنەی (٤– ٣٠)

هەڵسەنگاندن

پێویستە مامۆستا تێبینی و سەرنجی قوتابییەکان بدات و لە ڕەفتارو هەڵسوکەوتیان وردبێتەوە، بەتایبەت لەکاتی کارکردندا، بۆ ئەوەی ئەم تێبینی و سەرنجانە بەوردی تۆمار بکات و سوودیان لێوەربگرێت بۆ وانەکانی داهاتوو. لە هەمانکاتیشدا ڕەفتارە شڵەژاوەکان و قوتابییە نائارامەکان بەپێی ئەو پلانەی دایەڕێژێت بەرەو باشتر بەرێت، تا قوتابییەکان لە پرۆسەی پەروەردەو فێرکردن دانەبڕێن.

ئەنجامی فێرکاری: ئەو چالاکییانەی ئەنجامیان داون.

کەرەستەی هەڵسەنگاندن: خشتەی کۆتایی کار

خشتەی کۆتایی کار: پەسندە (بەڵێ)/ پەسند نییە (نەخێر)

ڕەفتار	نرخاندن	
	بەڵێ	نەخێر
کەرەستەو پێداویستییەکان بۆ بابەتەکە ئامادە دەکەن.		
کەرەستەکان بەشێوەیەکی دروست بەکاردەهێنن.		
جیاوازی دەکەن لە نێوان شێوە ڕێك و نارێکەکان.		
پێش برین پلان بۆ کارەکەیان دادەنێن.		
کاری هەمەجۆر ئەنجام دەدەن.		
ڕەچاوی ڕێژەی کەرەستەکان دەکەن لەکاتی دروستکردنی شێوەدا.		
هاوکاری پێشکەش بە هاوڕێکانیان دەکەن.		
دوای تەواوبوونی کارەکەیان کەرەستەکان دەخەنەوە جێگەی خۆیان.		
لەکاتی کارکردندا ڕەچاوی یاساکانی خۆپارێزی و ئاسایش دەکەن.		

ئەم هەڵسەنگاندنە پشت بە ئاستی جێبەجێکردن دەبەستێت

ئامرازی جێبەجێکردن: خشتەی هەڵسەنگاندن

ئەنجامی فێرکاری: بەرهەمی ئەو چالاکییانەی ئەنجامی داوە.

خشتەی هەڵسەنگاندن بۆ دیاریکردنی ڕێژەی کارامەیی لەکاتی کارکردندا		
ناوی قوتابی:		پۆل و لق:
تەوەر:	بابەت:	ڕۆژ:

ڕەگەزەکانی جێبەجێکردن	نرخاندن		
	باش	زۆرباش	نایاب
کەرەستەو پێداویستییەکان ئامادە دەکات بۆ کارکردن.			
نەخشەسازی دەکات بۆ ئەو شێوەیەی دەیەوێت.			
بەشێوەیەکی دروست مقەست بەکاردەهێنێت.			
ڕەنگ و کەرەستەی شیاو بەکاردەهێنێت.			
فرەجۆری لە بەکارهێنانی کەرەستەکان پەیڕەو دەکات.			
ڕەچاوی ڕێژەی کەرەستەکە دەکات لەکاتی دروستکردنی شێوەدا.			
قوتابییەکان پشت بەخۆیان دەبەستن.			
ڕەچاوی پاکوخاوێنی دەکات لەکاتی کارکردندا.			
ڕەچاوی یاساکانی خۆپارێزی و ئاسایش دەکات.			
ناوی قوتابییەکەو ڕۆژی کارکردنی لەسەر کارەکە بنوسە.			
کارە هونەرییەکەی بەتەواوی تەواو کرد.			

لێکبەستن و پێکگرتن: پێویستە مامۆستای هونەر ئەم وانەیە ببەستێتەوە بە وانەکانی تری خوێندنەوە.

١- بیرکاری بۆ هەمووان٢: (بەشی ٦) ئەندازەو کەرتەکان.

٢- زانست بۆ هەمووان٢: (فێر دەبم) ڕێگەکانی گۆڕانی ماددە.

٣- خوێندنەوەی کوردی بۆ پۆلی دووەمی بنەڕەتی: لاپەڕەکانی (٤٠، ٤١، ٤٢، ٤٣).

وانەی چوارەم

تەوەر: کاردەستی.

بابەت: خوری، دەزوو، داوکاری

کاتی دیاریکراو: ٤ وانە (دەتوانی بەپێی ئەو پلانەی دایدەڕێژیت، بەپێی کات چالاکییەکان درێژکەیتەوە)

خوری، دەزوو، داوکاری

ئەم چالاکییە بە یەکێك لە چالاکییە جیاوازەکان دادەنرێت لای قوتابییەکان، چونکە کەرەستەو پێداویستی جیاواز بەکاردەهێنن و شێوازی کارکردن لەگەڵ کەرەستەکان گۆڕانکاریان بەسەردادێن. لەبەر ئەوە قوتابییەکان هەست بەو جیاوازییە دەکەن و ئەمەش بە یەکێك لە خاڵە بەهێزەکانی ئەم وانەیە دادەنرێت، چونکە قوتابییەکان توانستی خۆیان تاقیدەکەنەوەو ئاستی خەیاڵکردن و توانای داهێنانیان زیاد دەبن.

کەواتە پێویستە مامۆستای هونەر باشتر خۆی ماندوو بکات لەگەڵ قوتابییەکاندا، تا بتوانن بیر لە بیرۆکەی تازە بکەنەوەو باشترین و جوانترین شێوە دروست بکەن. خوری، کەرەستەیەکی نەرمەو بەگشتی منداڵ حەزی پێدەکات، چونکە بەدەستەوەدێت و جەستە پیس ناکات و مامەڵەکردن لەگەڵیدا خۆشە.

کەرەستەو پێداویستییەکان

١. خوری
٢. داو
٣. مقەست
٤. کەرەستەی فڕێدراو، یان بێکەڵك
٥. هێلم، یان سیکۆتین
٦. کارتۆن، یان کاغەزی سپی
٧. موروو

ئاڕاستەکردن

پێویستە مامۆستا پێشوەختە بیرۆکەی کارکردنەکەی لە خەیاڵیدا گیرکردبێت، واتە پلانی بۆ کاری داهاتوو دانابێت، بۆئەوەی بزانێت چی دەکات؟ و چۆن دەکات؟ ئەگەر مامۆستا بێ پلان بچێتە پۆلەوە، ئەوا کارەکەی بێبەرهەم دەبێت و وانەکە بێئەنجام بەڕێ دەکات. قوتابییەکان پێویستیان بە ئاڕاستەکردن هەیە، چونکە ئەو قوتابییانە وانەیەکی نوێ دەخوێنن و پێویستیان بە وروژاندن هەیە، تا لە وانەکە تێبگەن. دوای ئەوەی قوتابییەکان لە مەبەستی مامۆستا تێدەگەن، پاشان مامۆستا قوتابییەکان سەرپشکی کارکردن دەکات و ئەگەر پێویستی کرد مامۆستا هاوکارییان پێشکەش دەکات.

چالاکی ١:

(وێنەی (٥– ٢)

مامۆستا داوا لە قوتابییەکان دەکات، کە پەرداخی یەکبار ئامادە بکەن و لە کەمەری لێوی سەرەوەدا خوری تێبئاڵێنن و پاشان مورو بە داوەوە بکەن و بیکەن بە دەسکی پەرداخەکە. وەك وێنەی (٥– ٢).

چالاکی ٢:

وێنەی (٥– ٣) ڕووپۆشکردن بە خوری

مامۆستا قوتابییەکان ڕادەسپێرێت، کە چەند لەکێکی کاغەزی گیربخەن و پاشان بە خوری ڕەنگاوڕەنگ ڕووپۆشی بکەن و خوریەکەی تێوەربپێچن. قوتابییەکان سەرپشك بکە لەو ڕەنگانەی هەڵی دەبژێرن بۆ کارەکەیان. وێنەی (٥– ٣).

چالاکی ٣:

وێنەی (٥– ٤)

لەم چالاکییەدا مامۆستا شێوەی لکاندن بەکاردەهێنێت و تێکەڵی دەکات بە کاری چنین بە خوری، دوای ئەوەی قوتابییەکان بە لکاندن شێوەیەکی جوان ئامادە دەکەن، پاشان بە خوری شێوەکە دەچنن، یان لەڕێگەی بەکارهێنانی سیکۆتین، یان هەر گیرەیەکی تر خورییەکە دەچەسپێنن بە شێوەکەوە. وێنەی (٥– ٤).

چالاکی ٤:

مامۆستا قوتابییەکان ڕادەسپێرێت، تا شووشەی بەتاڵ، یان شووشەی فڕێدراو بەکاربهێنن بۆ کارێکی جوان و بە قوماش، یان بە خوری، یان بە قردێلەی ڕەنگاوڕەنگ ڕووپۆشی بکەن. پاشان دەتوانن بەکاری بهێننەوە بۆ کارێکی تر. وێنەی (٥– ٥).

وێنەی (٥– ٥) ڕووپۆشکردنی شووشەی بەتاڵ

وێنەی (٥– ٦)

چالاکی ٥:

مامۆستا لەبەرچاوی منداڵەکان بە خوری چەند گوڵێلکەیەک دروست دەکات و پاشان قوتابییەکان ڕادەسپێرێت، کە ئەوانیش بەهەمان شێوە، یان بەو شێوازەی خۆیان مەبەستییانە گوڵێلکە دروست بکەن، با قوتابییەکان خۆیان جۆری ڕەنگەکان دیاری بکەن. وێنەی (٥– ٦).

وێنەی (٥– ٧)

چالاکی ٦:

پێویستە قوتابییەکان قوتوی بەتاڵی خواردنەوە غازییەکان ببڕنەوە و پاشان بە قردێلە، یان بە قوماش، یان بە خوری ڕووپۆشی بکەن، دواتر دەسکێکی بە خوری یان بە داو بۆ دروست بکەن. وێنەی (٥– ٧)

تەوەری سێیەم

ڕەنگکردن

تەوەر: ڕەنگکردن.

بابەت: ڕەنگکردن بە کەرەستە جیاوازەکان

کاتی دیاریکراو: ٤ وانە

ڕەنگکردن بە یەکێك لە بابەتە زۆر گرنگ و هەستیارەکان دادەنرێت و پێویستە مامۆستا فەرامۆشی نەکات و چەند تاقیکردنەوەیەك لەگەڵ قوتابییەکان ئەنجام بدات. ئەو قوتابییانەی لە زارۆخانەوە هاتوون باشتر لە کارەکە تێدەگەن و دەزانن چی دەکەن. بەڵام ئەو قوتابییانەی زارۆخانەیان نەبڕیوە کەمێك کاتییان پێویستە، تا لە بابەتەکە تێدەگەن .

کەرەستەی پێویست:

١- ڕەنگی ئەکریلیك، یان ڕەنگی ئاوی.
٢- فڵچەی ئاوی، یان فڵچەی ڕۆنی (فڵچەی ئاوی لە فڵچەی ڕۆنی نەرمترە).
٣- کاغەزی سپی (١٠٠×٧٠سم)، یان کارتۆن، یان کەرەستەی جۆراوجۆر.
٤- بەروانکە.
٥- پارچە قوماشێك بۆ سڕینەوەو پاککردنەوەی فڵچەو کەرەستەکانی تر.
٦- پالێت.
٧- ئەگەر مێز، یان ستاندێك هەبێت بۆ جێگیرکردنی کارتۆنەکە خراپ نییە.
٨- کانڤاس (٥٠×٥٠سم) یان (٧٠×٩٠سم). ئەگەر گەورەبوو بە گروپ کاری لەسەر بکەن باشترە.
٩- کاغەزی کانسن، ئەگەر ئەم کاغەزەش نەبوو ئەوا کاغەزێکی زبر هەڵبژێرە.

ئاڕاستەکردن:

پێویستە بۆ ئاڕاستەکردنی قوتابییەکان، مامۆستا هەنگاو بەهەنگاو لەگەڵ قوتابییەکان بێت و لەگەڵیان بمێنێتەوە، تا کارەکەیان بە سەرکەووتویی ئەنجام بدەن. پاشان دوای تێگەیشتن لە هەنگاوەکان قوتابییەکان خۆیان کارەکە ئەنجام دەدەن و تەنها پێویستییان بە چەند تێبینی و سەرنجێکی مامۆستا دەبێت.

شێوازی کارکردن

١- گروپکاری:

پێویستە سەرەتا قوتابییەکان بەدڵی خۆیان و لەسەر خواستی خۆیان کۆمەڵەکە هەڵبژێرن، تا ڕووبەڕووی سەرکێشی نەبنەوە لەگەڵ یەکتر.

أ- مامۆستا قوتابییەکان ڕێکدەخات لە کۆمەڵەی (٤ بۆ ٦) کەسیدا، پاشان ئەرك و مافەکانییان و شێوازی کارکردنەکەیان بۆ ڕووندەکاتەوە.

ب- هەر کۆمەڵەیەك لەناوخۆیاندا پلان دادەڕێژن بۆ شێوازی کارکردن و هەڵبژاردنی بابەت. پاشان کارەکان دابەش دەکەن بەسەریەکدا و هەریەکەیان ئەرك و کاری خۆی ئەنجامدەدات.

ت- کۆمەڵەکە ئەرکی خاوێنکردنەوەو کۆکردنەوەی کەرەستەکانی لەسەرشانە.

پ- بۆ کاری بەکۆمەڵ، پێویستە مامۆستا کاغەزی ڕۆڵ، یان قەبارە گەورە بەکاربهێنێت، تا قوتابییەکان بە ئاسوودەیی کاری لەسەر بکەن و شانیان بەریەك نەکەوێت.

٢- تاککاری:

أ- هەر قوتابییەك کاری خۆی بەتەنیا ئەنجام دەدات و دەربڕی هەست و نەستی خۆیەتی.

ب- خۆی پلان بۆخۆی دادەنێت و داڕێژەری کارەکانی خۆیەتی.

ت- هەوڵدەدات ئاستی خەیاڵکردن و توانا خۆییەکانی بخاتە گەڕو مامۆستاش لەکاتی پێویستدا هاوکارو پشتیوانی پێشکەش دەکات.

ئامانجی وانەکە:

١- ناسینەوەو لێدوان لەبارەی ڕەنگەکان.

٢- پێکگرتنی ڕەنگەکان بە سروشت و ژینگەی دەوروبەی خۆی.

٣- شارەزابوون لەسەر جۆری ڕەنگەکان و شێوازی ئامادەکردنیان.

٤- توانای خەیاڵکردن بەهێزدەکات و کارامەیی نوێ بەدەستدەهێنێت.

٥- ئارامی و ئۆقرەیی بە قوتابییەکان دەبەخشێت و کاتێکی خۆش بەسەر دەبەن.

٦- وا لە قوتابییەکان دەکات، کە ڕەنگەکان لە شوێن و جێگەی خۆیدا بەکاربهێنن.

ئەركی مامۆستا:

١- پێویستە مامۆستا سەرەتا كەرەستەو پێداویستییەكان بە قوتابییەكان بناسێنێت.

٢- ڕێی كورت و ئاسان بە قوتابییەكان پیشان بدە لەكاتی كاركردندا.

٣- قوتابییەكان فێری بەراوردكاری بكە، واتە ئەو ڕەنگەی بەكاری هێناوە شیاوە بۆ ئەو شوێنەی دیاریكردووە.

٤- پێویستە مامۆستا لەكاتی سەرنجدان و تێبینی كردندا زۆر نەچێتە ناو وردەكاری كارە هونەرییەكەوە، چونكە قوتابییەكە زیاتر ویست و خواستی خۆی بەلاوە گرنگەو هەندێكجاریش بەمەبەست ڕەنگ دادەنێت و دەزانێت ئەم كارە تەواو نییە، بەڵام ئارەزوو دەكات كارەكە بەم شێوەیە ئەنجام بدات، لەسەر تۆش پێویستە ڕێز لەو ویستە بگریت، پاش ئەوەی دڵنیابویەوە لەوەی كە قوتابییەكە بەمەبەست وای كردووە، بۆنموونە گەڵای درەختەكەی سوور كردووە، بەڵام دەزانین، كە گەڵای درەخت سەوزە، نەك سوور. بەڵام قوتابییەكە بەمەبەستی جوانكاری ئەم شێوازی كاركردنە بەكاردەهێنێت و دەیهەوێت كارێكی جوان بەرهەم بهێنێت ، نەك شێوەكە كت و مت وەك خۆی كۆپی بكاتەوە، وەك ئەوەی لەسروشتدا دیتویەتی.

كەواتە پێویستە مامۆستا ئارەزوی قوتابییەكان فەرامۆش نەكەن و هەوڵبدەن پەرە بە توانای خەیاڵكردنیان بدەن و ئاستی كارامەییان بەرەو پێشەوە بەرن. نابێت فشاری دەروونی لەسەر قوتابییەكان دروست بكەن بەهۆی هەڵە بەكارهێنان، یان نەشیاوی بەكارهێنانەكە، چونكە (منداڵ چی دەزانێت ئەوە دەكێشێت، نەك چی دەبینێت)، دواتر وردە وردە هەوڵدەدات پشت بە چاوەكانی ببەستێت و ڕەنگەكان لەجێگەو شوێنی خۆی دابنێت. ئەوە بزانە ڕەنگكردن كاریگەری گەورە لەسەر ڕەفتارو هەستەكانی قوتابی بەجێدەهێڵێت.

چالاکی ١:

مامۆستا قوتابییەکان لە باخچەی قوتابخانە لە شێوەی کۆمەڵەدا چالاك دەکات و ئەرکیان پێدەسپێرێت. لەسەر زەوی کاغەزی سپی قەبارە گەورە لە هاوشێوەی سفرەی نانخواردن ڕادەخات، پاشان قوتابییەکان سەرپشك دەکات بە کارکردن بە ڕەنگەکان، وێنەی (٦– ١) بەو مەرجەی قوتابییەکان پارێزگاری لە پاکوخاوێنی کارە هونەرییەکە بکەن. مامۆستاش سەرپەرشتی قوتابییەکان دەکات و وەڵامی پرسیارو تێبینییەکانیان دەداتەوە، بەومەرجەی دەست نەخاتە کارەکانیانەوە.

وێنەی (٦– ١)

چالاکی ٢:

مەرج نییە مامۆستا هەمیشە تەنها کاغەز بەکاربهێنێت بۆ کاری ڕەنگکاری، بەڵکو هەندێکجار پێویستە کەرەستەو پێداویستی تر بەکاربهێنێت و قوتابییەکان ڕابهێنێت لەسەر دووبارە بەکارهێنانەوە، هەروەك چۆن لە وانەی (بەکارهێنانەوە) دا ئەم کارەی ئەنجامداو ئەزموونی وەرگرت، بۆیە لەم چالاکییەدا قوتابییەکە شووشەی بەتاڵ ڕەنگ دەکات و ئەو نەخشونیگارە هەڵدەبژێرێت، کە خۆی ئارەزووی دەکات. وێنەی (٦– ٢)

وێنەی (٦– ٢) شووشەی ڕەنگکراو

چالاکی ٣:

مامۆستا قوتابییەکان هاندەدات بۆ ڕەنگکردنی هێلکە، بە ڕەنگی جۆراوجۆر، بەو مەرجەی قوتابییەکان پارێزگاری لە بەها ڕەنگییەکان بکەن و بە پاکوخاوێنی بیان هێڵنەوە. هەروەها پێویستە وریایی و ئارامی لەکاتی کارکردندا بەکاربهێنرێت، چونکە هێلکەکە ناسکەو دەشکێت. وێنەی (٦– ٣).

وێنەی (٦– ٣)

چالاكی ٤:

پێویستە مامۆستا (كانڤاس)ی ئامادە بخاتە بەردەستی قوتابییەكان، تا بە ویستی خۆیان كۆمەڵێك نەخشونیگار لە خەیاڵیاندا هەڵبژێرن و پاشان بە ویست و ئارەزووی خۆیان دایبڕێژنەوە، دواتر ڕەنگی بكەن. گرنگە سەرەتا قوتابییەكان بە قەڵەم ڕەساس نەخشونیگارەكان بكێشن و دواتر ڕەنگكارییەكە ئەنجام بدەن، تا پێشوەختە پێش بە هەڵەكان بگرن و پلانیان هەبێت لەسەر ئەوەی دەیكەن و ئەنجامی دەدەن. كەواتە پاكوخاوێنی كارەكە مەرجی سەرەكییەو پێویستە قوتابییەكانی لێئاگادار بكرێتەوە، تا فەرامۆشی نەكەن. ئەگەر كارەكە پاكوخاوێن نەبێت، ئەوا بەهای جوانی لەدەست دەدات. وێنەی (٦– ٤).

وێنەی (٦– ٤) نەخشونیگار لەسەر كانڤاس (٥٠×٥٠سم)

چالاكی ٥:

وەك پیشەی پێش هەموو كارێك، پێویستە مامۆستا چەند نموونەی كارێك پیشانی قوتابییەكان بدات، تا لەمەبەستی مامۆستا تێبگەن، ئەگەر مامۆستا پێشوەختە ئەم كارە بكات، ئەوا كاری ئاسان دەبێت و كەمترین سەرئێشەی بۆ دروست دەبێت لەكاتی جێبەجێكردندا. كەواتە قوتابییەكان سەرپشك بكە لەسەر كێشان و ڕەنگكردنی ئەو گوڵەی كە زۆر حەزی پێدەكەن لەسەر كاغەزی كانسن بە بۆیەی ئاوی. وێنەی (٦– ٥).

وێنەی (٦– ٥) نیگاركێشان لەسەر كاغەزی كانسن.

هەڵسەنگاندن

لە کۆتایی کارکردندا، پێویستە مامۆستا هەڵسەنگاندن بۆ تواناو ئاستی کارامەیی قوتابییەکان ئەنجام بدات، چونکە لە کۆتاییدا بەرچاوڕوونییەکی باش دەداتە مامۆستا لەسەر چالاکییەکان. ئەم هەڵسەنگاندنە ئاستی توانستی قوتابییەکان دیاریدەکات و لەهەمانکاتیشدا ئاستی هونەری و پەروەردەیی مامۆستاش دەستنیشان دەکات، بەهۆی ئەوەی، تا چەند توانیوییەتی کاریگەری لەسەر قوتابییەکان بەجێبهێڵێت.

ئەنجامی فێرکاری: بەکارهێنانی کەرستەو پێداویستییە جۆراوجۆرەکانی ڕەنگکردن، بەمەبەستی بەرهەمهێنانی تابلۆی هونەری.

کەرەستەی هەڵسەنگاندن: خشتەی نرخاندن

خشتەی نرخاندن بەمەبەستی هەڵسەنگاندن لەڕێگەی دیاریکردنی ئاستی جێبەجێکردن

ڕەگەزەکانی جێبەجێکردن	نایاب	باش	پەسەند
کەرستە گونجاوەکانی بۆ نیگارکێشان بەکارهێناوە.			
فرەشێوەیی بەکارهێناوە بۆ نیگارکێشان.			
کاری هونەریی بەرهەمهێناوە.			
لەکاتی کارکردندا پرسیاری کردووەو بیرۆکەی نوێی لابووە.			
بەشێوەیەکی کارامەیی و لە کاتی دیاریکراودا کارەکەی ئەنجامداوە.			

تێبینی:

مەرج نییە تەنها مامۆستا پشت بەم چالاکییانە ببەستێت، کە بۆی دیاریکراوە، بەڵکو دەتوانێت بیرۆکەی خۆی تێکەڵ بە کارە هونەرییەکان بکات بەو مەرجەی چالاکییەکە لەئاستی توانا لەشەکی و عەقڵییەکانی قوتابییەکاندا بێت و زیادەڕەوی نەکات لە ئەنجامدانی چالاکییەکاندا، چونکە سنوری کارکردنی منداڵ لەم قۆناغەدا دیاریکراوە. بۆیە پێویستە مامۆستا ڕەچاوی کاری کچانەو کوڕانەش بکات و جار جارە چالاکییەکان هاوبەشی پێبکات.

تەوەری چوارەم

کردنەوەی پێشانگە

پیشانگە

پیشانگە، چالاکییەکی هونەری فرە ڕەنگی هەمەلایەنەیەو کۆی کارە هونەرییەکانی تێدا نمایش دەکرێت، کە لەسەرەتای ساڵەوە، تا کۆتایی ساڵ قوتابییەکان لەڕێگەی ئەنجامدانی چالاکیی ڕۆژانەدا کاریان تێدا کردووەو کاری هونەرییان بەرهەم هێناوە .

بۆیە لێرەدا ئەرکی فێرگەیە لە کۆتایی هەر وەرزێکی خوێندندا چالاکییەك بۆ قوتابییەکان ڕێکبخات، تا ئاستی تاوگیری و شڵەژان و شلۆقی قوتابییەکان، کە لە بواری خوێندن و پەروەردەکردندا تووشیان هاتووە، لەڕێگەی ئەم چالاکییەوە دەروونیان ئارام بکاتەوەو قوتابییەکان بخاتەوە سەر ڕێچکەی خۆی، کە بەهۆی خوێندن و ماندووبوون بە دەست وانەکانەوە تووشی هاتوون. بۆیە پێویستە هەلێکیان بۆ بڕەخسێنرێت، تا بتوانن کەشێکی خۆش بەسەربەرن و کەمێك دووریان بخەنەوە لە جەنجاڵی و فشاری وانە تیۆرییەکان. ئەرکی مامۆستای وانەی هونەریشە، خۆی ئامادە بکات بۆ چالاکییەکی لەم جۆرە، کە پێویستە بە هاوکاری و هەماهەنگی لەگەڵ قوتابییەکاندا ڕێکی بخات، تا قوتابییەکانیش نەخشیان هەبێت لە ڕێکخستن و ئامادەکردنی پێشانگاکەدا.

سوودەکانی سازکردنی پێشانگە:

١– قوتابییەکان ڕەنجی کارکردنی خۆیان دەبیننەوە.

٢– قوتابییەکان هەست بە ئارامی و ئاسوودەیی دەکەن.

٣– فێری کاری هاوبەش و بەکۆمەڵ دەبن.

٤– زمانی گفتوگۆو دانوستانکردنیان بەهێز و فرەوان دەبێت.

٥– پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکان نوێ دەکاتەوە لە نێوان (قوتابی و مامۆستا)، (مامۆستاو دایی و بابی قوتابی)، (ستافی فێرگە بەگشتی).

٦–قوتابی لە چەقبەستوویی ڕزگار دەکات، کەشێکی نوێ دەسازێنێ.

٧–کەسانی دەرەوەی فێرگە کارەکان دەبینن و هەڵسەنگاندن دەکەن بۆ:

أ– توانای هونەری و زانستی فێرگە دەبینن.

ب– ئاست و توانای کارکردنی مامۆستای هونەر ڕۆشن دەبێت.

ت– دایی و باب و کەسانی نێزیکی قوتابی هەست دەکەن کارێك ئەنجامدراوە.

جۆرەکانی پێشانگە

١- پێشانگەی پۆلێك:

کاتێك مامۆستا کۆتایی بە وانەکە دێنێ، هەوڵ بدات کاری منداڵەکان لە پۆلدا نمایش بکات، تا هەست بە خۆیان بکەن و کارەکانی خۆیان ببینن. ئەمەش وا لە منداڵ دەکات، توانای خۆی هەست پێ بکات و کاری یەکتر ببینن و هەڵسەنگاندن بۆکاری یەکتر بکەن. هەروەها بەرچاوڕوونیان هەبێت، تا بزانن ئەمڕۆ کاتیان بەچی بەسەربردووەو بەرهەمیان چی بووە؟(مامۆستا تەناف هەڵدەخات لە پۆلدا و بە فاقە وێنەی منداڵەکان هەڵدەواسێ، یان لەسەر مێز کارەکان دادەنێت بۆ نمایش).

٢- پێشانگەی قوتابخانەیەك:

مامۆستا کاری هەموو پۆلەکان کۆدەکاتەوەو ڕێکیاندەخات و لە پێشانگەیەکی ساڵانەی قوتابخانەدا نمایشیان دەکات، تا منداڵەکان کاری دەستی پۆلەکانی تر ببینن. لێرەدا توانای پۆلەکان دەردەکەوێت (پۆلەکان، وەك گروپ دەردەکەون و هەرپۆلێك شانازی بە گروپەکەی خۆیەوە دەکات). لێرەوە، تێکەڵاوی و هاوبەشی یەکترو گروپبەندی دروست دەبێ لەنێوان منداڵەکاندا.

٣- پێشانگەی شارێك:

یەکەی چالاکی قوتابخانەکان، هەڵدەستێت بە ڕێکخستنی پێشانگەی سەرجەم قوتابخانەکانی شارەکەو کۆکردنەوەی کارە هونەرییەکان لە پێشانگەیەکی هاوبەشداو هەموو قوتابخانەکانیش لە هۆڵێکدا نمایشی خۆیان دەکەن. لێرەدا:

یەکەم: توانای گرنگیپێدان و پێشکەوتوویی هەر قوتابخانەیەك دەردەکەوێت.

دووەم: توانست و ئاستی هونەری و پەروەردەیی مامۆستاکە بەناڕاستەوخۆیی دەردەکەوێت لەناو پڕۆژە هونەرییە گەورەکەدا.

٤- پێشانگەی پارێزگا:

بەڕێوەبەرایەتی گشتی پەروەردە، هەڵدەستێت بە ڕێکخستنی پێشانگەی سەرجەم شارو شارۆچکەکانی ئەم پارێزگایەو پێشانگاگە لە ناوەندی پارێزگاکەدا دەکرێتەوە، یان هەڵبژاردنی شارۆچکەیەك لە پارێزگاکە. لەم پێشانگەیەدا ئاستی هونەری و چێژی هونەری شارەکە دەردەخات

لەناو شارەکانی تری پارێزگاکەدا، بۆیە زۆر پێویستە بەڕێوەبەرایەتی پەروەردەی شارەکەو چالاکی قوتابخانەکەی زۆر بە گرنگییەوە لەم چالاکییە بڕوانن و هەستی بەرپرسیاریەتی پیشان بدەن، یەکەم: بەرانبەر کارە هونەریەکان.

دووەم: بەرانبەر مامۆستاکانی پەروەردەی هونەر (شێوەکار، شانۆ، میوزیك...) لە ئەرك و کارەکەیان تێبگەن، فەرامۆشیان نەکەن.

٥- پێشانگەی وڵات:

وەزارەتی پەروەردە، لەرێگەی بەڕێوەبەرایەتی گشتی چالاکی وەرزشی و هونەر (بەڕێوەبەرایەتی چالاکی هونەر) کارە هونەریەکانی سەرجەم پارێزگاکان کۆدەکاتەوەو لە پایتەختی وڵاتدا نمایشیان دەکات. لێرەدا توانای هەر پارێزگایەك دەردەکەوێت لەبواری گرنگیدان بە بوارەکانی هونەر.

٦- پێشانگە لە سەر ئاستی جیهان:

ڕێکخراوە نێودەوڵەتیەکان وەك: (ڕێکخراوی یونسکۆ، یونسیف، یان ڕێکخراوەکانی NGO). هەوڵدەدەن پێشانگەی نێونەتەوەیی ڕێکبخەن لەنێوان وڵاتاندا. هەر جارێك وڵاتێك میوانداری ئەم جۆرە پێشانگەیە دەگرێتە ئەستۆی خۆی. مەبەستی سەرەکی لە ڕێکخستنی ئەم پێشانگەیەش سازدانی کۆڕوکۆبونەوەیە بۆ کۆکردنەوەی زۆرترین کۆمەك بۆ وڵاتە هەژارەکان، کە توانای کۆمەکی منداڵی وڵاتەکانیان نییە، وەك دروستکردنی فێرگە، بواری تەندروستی منداڵان، یان گەشەپێدانی بواری ڕێکخراوەیی لە بواری منداڵان، یان پێشخستنی ئاستی پەروەردەیی، تەندروستی، کۆمەڵایەتی، سیاسی... تا زۆرترین پارێزگاری بۆ منداڵ دەستەبەر بکەن، چونکە دەزانین منداڵ قوربانی یەکەمە لە جەنگ و نەهامەتیەکاندا. ڕێکخستنەوەی یاسا نێودەوڵەتیەکان، کە لەبواری منداڵاندا کاری پێدەکرێت و هەموارکردنەوەی بە مەبەستی گونجاندنی لەگەڵ ڕۆژو داخوازی ڕۆژ. بۆ دروستکردنی فشاری زۆر، تا ئاستی ملکەچپێکردنی وڵاتان بۆ دان نان بە یاسای مافەکانی منداڵان و جێبەجێ کردنی وەك خۆی.

بنچینەکانی کردنەوەی پێشانگە

١. پێویستە ئامانجێك، یان چەند ئامانجێك هەبێت لە کردنەوەی پێشانگەدا.

٢. پێویستە ڕەنگدانەوەیەکی ڕاستگۆیانەی ئاستەکانی قوتابییان بێت .

٣. چاپکراوێکی بچووکی هەبێت.(دەلیل)

٤. پێویستە مامۆستاو قوتابییەکان هاوکاری یەکتر بکەن لە کردنەوەیدا.

٥. پێویستە هەنگاوەکانی کارکردن پیشان بدرێ.

٦. شێوازێکی ڕێکوپێك و جوانی پێوە دیاربێت. وێنەی (٦– ٢).

٧. دایك و باوکی قوتابییەکان داوەت بکرێن بۆ پێشانگەکە، تا کاری منداڵەکانیان ببینن.

٨. هەڵبژاردنی شوێنێکی شیاوو گونجاو بۆ کردنەوەی پێشانگەکە.

٩. هەڵبژاردنی وێنەپاك و شیاوەکان، بۆ نموونە: (ساکار، ٢٠ وێنەی کێشاوە لەم چل وێنەیە تەنها یەك، یان دوو لە باشترین و پاکترین وێنە هەڵبژێرە، تا بەیەکسانی بوار بۆ منداڵەکانی تریش بڕەخسێت).

١٠. پێویستە هەڵواسین و ڕێکخستنی وێنەکان، پۆل پۆل بێت، یان بابەتەکان بەپێی کەرەستە بەکارهاتووەکان بێت.

١١. پێویستە بەپێی کارە هونەریەکان، باکگراوندیان بۆ هەڵبژێردرێت.

١٢. پێویستە کارە هونەریەکان، لە شوێنی لاچەپ و نەشیاو هەڵنەواسرێت، تا هەمووان لە بینینی بێبەش نەبن. وێنەی (٦– ٣).

١٣. پێویستە هەموو چاوەکان بخرێنە سەر توانست و ئاستی ڕۆشنبیری قوتابییەکان.

وێنەی (٦– ٣)

وێنەی (٦– ٢)

ئامانج لە کردنەوەی پێشانگەی هونەری چییە؟

١. دەرخستنی توانا هونەریەکانی قوتابییەکان.

٢. متمانە بەخۆبوون زۆردەکات لای خاوەن کارەکە.

٣. هێزی ململانێ زۆردەکات لە نێوان بەشداربووان و پەرەپێدانی هێزی کێبڕکێ.

٤. ئاڕاستە جیاوازەکانی قوتابییەکان، داهێنانەکانیان، بیرتیژیان، خەیاڵکردنیان، هەستیان دەبینین.

٥. گەشەکردنی هەستی جوانناسی و چێژی هونەری قوتابییەکان، شیکردنەوەو شرۆڤەکردنی ئەم هەستە لە لایەن ڕەخنەگرانەوە.

٦. ئاگاداربوونی دایکان و باوکان لە توانستی داهێنەرانەی منداڵەکانیان، لێرەوە دایی و باب لە سوودی چالاکییە هونەریەکان تێدەگەن.

٧. بەشداربووان لەوچالاکییە ئەزموون وەردەگرن بەپێی سروشتی بابەتە نمایشکراوەکان، باشتر لە ئامانجە پەروەردەییەکان تێدەگەن.

٨. دۆزینەوەی توانا هونەرییە شاراوەکانی قوتابی لەسەرجەم بوارەکاندا.

٩. هانی قوتابییە چالاك و گورجوگۆڵەکان دەدات، تا بەردەوامبن لە داهێنان و کاری هونەری.

١٠. ئەم پێشانگەیە ڕۆڵ دەبەخشێتە فێرگە، تا بتوانێت ئاستی هونەری و ڕۆشنبیری و پەروەردەیی خۆی پیشانی ئامادەبووان بدات. کەواتە پێویستە ئەوە بزانین هەموو چالاکییەك، توانای زانستی و پەروەردەیی فێرگە دەردەخات، دواتریش توانای مامۆستاکە پیشاندەدات (خراپ یان باش).

پلاندانان بۆ کردنەوەی پێشانگە:

١- دوای ئەوەی مامۆستا دڵنیابوو لە دانان و دەستنیشانکردنی ئامانجە پەروەردەیی و هونەریەکانی کردنەوەی پێشانگە.

٢- پێویستە مامۆستا ئەو بابەتانەی یەکلاکردبێتەوە، کە بەنیازە بەشداریان پێ بکات لە پێشانگەدا بۆ زیاتر بەئەنجام گەیاندنی کارە پلان بۆ داڕێژراوەکە.

٣- دەستنیشانکردنی کەرەستە جۆراوجۆرەکانی جێبەجێکردن. ئەم کەرەستانە بخرێنە بەردەستی منداڵەکان، تا بە ئازادی ئەو کەرەستە هەڵبژێرن، کە کارە هونەرییەکەی پێ ئەنجام دەدەن.

٤- دەستنیشانکردنی کۆمەڵێك یاساو ڕێسا، وەك چۆنیەتی دەست نیشانکردنی جۆری کارە هونەریەکان، دیاریکردنی پێوانەی کارە هونەریەکان (چەند بە چەندە؟ - درێژی × پانی)، هەرمنداڵێك بەچەند کار بەشداری دەکات؟ کاتی وەرگرتنی کارەکان، چۆنیەتی بردنەدەرەوەی کارەکان و ئامادەکردنیان بۆ نمایش، تۆمارکردنی هەموو ئەو داواکاریانە (بەنووسراوبێت).

٥- دروستکردنی لیژنەیەکی هەڵسەنگاندن بۆ کارە هونەریە پێشکەش کراوەکان (کام کارە هەڵدەبژێردرێت)، هەڵبژاردنی کارە باش و پاکوخاوێنەکان، کە بەهای هونەرییان تێدایە (پێویستە لیژنە ڕەچاوی تەمەنی قوتابییەکان بکات)، هەڵبژاردنەکە هەموو بوارو شێوەو جۆرەکان بگرێتەوە.

٦- دەستنیشانکردنی باشترین کاری هونەری، کە ئامانجە پەروەردەیی و هونەریەکەی پێکاوە لە پێشانگەدا.

٧- پێویستە کارە هونەرییە هەڵبژێردراوەکان، بەشێوەیەکی گونجاوو شیاو گرنگیان پێ بدرێت و لە بەها هونەریەکەیان کەم نەکاتەوە (لە کاتی هەڵواسین و دیاری کردنی شوێنی هەڵواسینەکە).

٨- پێویستە مامۆستاو لیژنەی هەڵبژێردراوی تایبەت بە ئامادەکردنی پێشانگە، گرنگی زۆر بەکارە هونەرییەکان بدەن، تا ئەو ئامانجە پەروەردەیی و هونەرییە بێتە دی، کە پێشانگەکەی لە پێناودا کراوەتەوە. نەك تەنها پێشانگە ببێتە نمایشێکی هونەری و بەس. هەروەها دووربێت لە بەها پەروەردەیی و هونەریەکان (پێشانگە لەپێناو خۆنماشکردنێکی ڕووت -چالاکی لەپێناو چالاکیدا نەبێت)، بڵێن تەنها پێشانگەیان کردۆتەوە ئەوە بۆچوونێکی باش نییە.

فەرهەنگۆك

ئینگلیزی	عەرەبی	کوردی
Stability	استقرار	ئارامگرتن، ئۆقرەگرتن، تویێتکەگرتن
Liberty	الحرية	ئازادی
Level	مستوى	ئاست
Attention	الانتباه	ئاگاداری، وریاکردنەوە
Moral	اخلاق	ئاکار
Instrument	آلة، أداة	ئامێر، ئامراز، کەرەستە
Readiness	الاستعداد	ئامادەیی
Preface	تمهيد	ئامادەکردن، ئاسانکردن
Preliminary	تمهيدي	ئامادەکاری، ئامادەیی
Thickness	ثخانة	ئەستوری، سەختی، دژوار
Tendency	مَيل، اسلوب	ئارەزوو، حەز، مەبەست
Experience	اختبار، تجربة، خبرة	ئەزموون (تاقیکردنەوە)
Experimental	اختباري، تجريبي	ئەزموونگەری
Result	نتيجة	ئەنجام
Imagination	التخيل	ئەندێشەکردن، خەیاڵکردن
Imagination	خيال، تصور	ئەندێشە، خەیاڵ
Envy, Jealousy	حسد، غيرة	ئێرەیی، ئیرەیی، چکۆسی، کندۆسی، حەسوودی
Handdicraft	أعمال يدوية	ئیشی دەست، کاردەستی
Valuable	قيم	بایەخدار، بەنرخ
Self conscious	واع ذاته	بەخۆزان

Self consistent	متاوق الاجزاء، منسجم مع ذاته	بەخۆگونجاو
Self approbation	الاستغراق في الذات	بەخۆوەگلان
Self indulged	منغمس في الذات، الانغماس الذاتي	بەخۆوەگلاو
Comparison	مقارنة	بەراورد، بەراوردکردن، بەراوردکاری
Response	استجابة، الاستجابة	بەرتەك
Voluntary Reaction	لاستجابة الارادية	بەرتەکی خوازەکی
Manager	مدير	بەڕێوەبەر
Inference, deduction	أستدلال	بەڵگەهێنانەوە، بەرەنجام
Induction	الاستقراء، تجنيد، إحداث، تقليد، تخليق	بەڵگەهێنانەوەی مادی
A paragraph	فقرة	بەند، بڕگە
Intuition	الحدس	بەهرە
Inspiration	الهام	بەهرە، سرووش
Acquired	المكتسب	بەهرەگیر
Generalization	التعميم	بڵاوكراوە (گشتاندن)
Structure	بنية	پێكهاتە
Basis, Basics	اساس، عنصر اساسي	بنەڕەت، بنچینە
Field	مجال	بوار
Learning field	مجال التعلم	بواری فێربوون
Inheritance	وراثة	بۆماوەیی، ڕەگەما
Poster color	الوان بوستر	بۆیەی پۆستەر
Gouache color	الوان جواش	بۆیەی گواش
Water color	الوان المائية	بۆیەی ئاوی

Acrylic color	اللون اكريليك	بۆیەی ئەکریلیك
Quick Thinking	تفكير السريع	بیرکردنەوەی خێرا
Recollection	استذكار، تذكر	بیرهێنانەوە
Idias	أفكار	بیرۆکە
Anxiety	قلق	بێئارامی، پەژارە، بێئۆقرە، دوودڵ
Educational board	لوحة تعليمية	تابلۆی فێرکاری
Experiment	تجربة	تاقیکردنەوە، ئەزموونکردن
Acceleration	تسارع	تاودان
Edgy	منفعل	تاوگیر
Emotion	إنفعال	تاوگیری، (هەڵچوون بۆ ئەم دەستەواژەیە بەکارنایەت چونکە مرۆڤ هەڵناچێت بەڵکو تاوێك گیر دەبێت)
Emotions	انفعالات	تاوگیریەکان
Privacy	خصوصية	تایبەتمەندی
Translation	ترجمة	تەرجومە، (وەرگێڕان)
Preparation	الاستعدادات، تنظيم، تنسيق	تەیاری، ڕێکخستن، خۆئامادەکردن
Fear	خوف	ترس
Ability	قدرة	توانا
Adaptability	قابلية التكيف	توانای ڕاهاتن، توانای خۆگونجاندن
Visual elements	العناصر البصرية	توخمە بینیەکان، پێکهاتە بەرببنیەکان
Anger	غضب	توڕەیی
Notice	الملاحظة	تێبینی

Observation	مراقبة	تێبینی
Introspection	استبطان، التأمل	تێڕامان
Contemplating	التفكير	تێڕامان، لێوردبوونەوە، سەرنجدان
Satisfying, Satiation	الاشباع، اشباع	تێربوون
Look	تمعًن	تێڕوانین، دیقەتدان، تێبینیکردن
Comprhension	استيعاب	تێگەیشتن
Common understanding, Mutual understanding	الفهم المشترك	تێگەیشتنی هاوبەش
Rivalry	تناحر	تێك بەربوون
Mix	خلط	تێکەڵاوکردن
Destruction	هدم، تخريب، تدمير	تێکدان، ڕووخاندن
Damage	عطب	تێکچوون
Concord, Accord	تفاهم، وفاق	تێکگەیشتن
Dysfunctional system	اختلال النظام	تێکهەڵدایی
Scrimmage	مشاجرة	تێکهەڵقژان (تێکهەڵپژان)
Learning theory	نظرية التعلم	تیۆری فێربوون
Reward	ثواب، مكافأة	پاداشت، خەڵات
Prophylaxis	وقاية	پاراستن
Thrift	ادخار	پاشەکەوتکردن، زۆرکردن
Background	خلفية	پاشخان، پاشینە
Motive	الدافع	پاڵنەر
Space	مساحة، الفضاء، مسافة	پانتایی
Evolution	تطور	پەرەسەندن، گەشەکردن

Relationship	علاقة، صلة	پەیوەندی
Reinforcement	تعزيز، تقوية، تعزز، تعميق	پتەوكردن، بەهێزكردن
Dynamic	حركي، ديناميكي	پڕجووڵە، جووڵە (بزێو)
Dynamic character	شخصية ديناميكية	پڕجووڵە، كەسێتی پڕجووڵە، جرپن
Program	برنامج	پرۆگرام، بەرنامە
Educational programs	برامج تعليمية	پرۆگرامی فێركاری
Plan, policy, project, outline, schedule, schema	خطة، برنامج، مشروع، خريطة، هدف، غاية	پلان، نەخشەڕێگە
Scheme	مخطط	پلانبۆداڕێژراو
Classification	تصنيف	پۆلێنكردن
Depict	وصف	پیاهەڵدان، باسكردن
Prophecy, forecast	تنبؤ، تكهن	پێشبینی، نوقلانە
Artisan	حرَفِي، صنائعي	پیشەگەر
Winding	متعرج	پێچاوپێچ، بەرزو نزم
Identical	مطابق	پێكچوو
Elements of abstraction	عناصر التجريد	پێكهاتە ڕووتەڵەكیەكان
Artistic elements	العناصر الفنية	پێكهاتە هونەریەكان
Structure	تركيب، بُنية	پێكهاتە، پێكهاتەی هونەری، بنەمای هونەری
Measure	قياس	پێوانە
Criterion	معيار، محك	پێوەر
Need for knowledge	الحاجة الى المعرفة	پێویستی زانیاری
Biological need, Biochemstry	الحاجات البايولوجية أو الحيوية	پێویستیە بیولۆجیەكان، زیندەكی

Body	جسم	جەستە، لەش، بەدەن
Physical	جسدي	جەستەیی، لەشەکی، تەنیەتی
Delinquent	جانح	جرپن، لاسار، سەرکێش
Delinquency	الجنوح	جرپنی، لاساری
Esthetic, aesthetic	علم جمال	جوانناسی، جوانزانی
Discrimination	تمييز	جیاکردنەوە، جیاکاری
Individual Differences	الفروق الفردية	جیاوازی تاکایەتی
Disparity, inequality, difference, variance, disproportion, contrast	تفاوت، تباين، فارق، غير متساو	جیاوازی، جودایی، نایەکسان
Integration	تكامل	جێبەجێبوون، تەواوبوون
Application	تطبيق	جێبەجێکردن
Execution	أداء، تنفيذ، إعدام، إنجاز، إجراء، عمل حاسم	جێبەجێکردن، بەجێهێنان
Desire, inclination	رغبة، ميل	حەز، ئارەزوو
Abreaction	تفريغ، تنفيس	خاڵیبونەوە، دامرکانەوە، ڕەوینەوە
Sad	محزن	خەمگین
Depression	الاكتئاب، هبوط	خەمۆکی، دڵتەنگی
Dreams	الأحلام	خەون، خەونبینی
Self realization	تحقيق الذات	خۆبەدیهێنان
Self- centeredness (Autocentrism)	التمركز حول الذات	خۆخۆیی
Self closing	ذاتي الانغلاق	خۆداخەر
Self accusation	انتقاص من الذات، الاتهام الذاتي	خۆداشکاندن، خۆدانەگومان

Self expression	التعبير عن الذات	خۆدەربڕین، گوزارشتکردن لە خود
Self reformation	اصلاح الذات	خۆدروستاندن
Inborn	فطري	خۆڕسکی، ڕەچەڵەکی، سروشتی
Self discipline	ذاتي الانضباط	خۆڕێکخەر
Self abuse	اذلال الذات	خۆشکاندن
Joy	فرح	خۆشیی
Self assertion	تأكيد الذات	خۆچەسپاندن
Self control	ضبط النفس	خۆگری، دانبەخۆداگرتن
Self rising	ذاتي الاخمار، ذاتي قابل للاخمار	خۆگور (وەکو خۆڕسك)
Self acting	ذاتي الفعل آلى	خۆکار
Self action	الفعل الذاتي	خۆکاری
Self denial	انكار الذات	خۆنایاندن، نکوڵی لەخۆکردن
Self abandonment	التخلي عن الذات	خۆنەویستی
Self contradictory	مناقض نفسه	خۆهەڵوەشێن
Egoism	انانية	خۆویستی، (خۆپەرست)
Self	الذاتي	خۆیی
Family	الأسرة	خێزان
Customs and traditions	العادات و التقاليد	داب و نەریت
Distribution	توزيع	دابەشکردن
Isolation	عزل	دابڕان، تەریك کردنەوە، جیاکردنەوە
Invention	ابداع	داهێنان

Inventor	مبدع	داهێنەر
Incubation	حضانة	دایەنگە، گۆشگری
Stupid (Moron)	الغبي، (المأنون) الغباوة (المورونية)	دەبەنگ، لاژك، كەودەن، گەوج
Expressionism	التعبيرية	دەربڕینخوازی
Expression	تعبير	دەربڕین، گوزارشت
Psyche	نفس، روح	دەروون، گیان
Insight	الاستبصار	دەروونبینی
Inner self	ناشيء في باطن الذات	دەروونزا
Conclusion	استنتاج	دەرئەنجام
body	هيئة	دەستە
Handmade	يدوي	دەستکرد
Artificial	إصطناعي	دەستکرد، دروستکراو
Fanaticism	التعصب	دەمارگیری
Enrichment	غنى، إثراء، خصوبة، سعة، أناقة، ترف	دەوڵەمەندکردن
Creating symbols	خلق الرموز	دروستکردنی هێما
Mental bygiene, Psychological health	الصحة النفسية	دروستی دەروونی، دروستی دەرونایەتی
Long	طويل	درێژ
Volunteer	تطوع	دڵخواز، دڵخوازانە (خۆبەخش)
Mental retardation	التاخر العقلي	دواکەوتنی هۆشەکی
Situation	حالة، وضع، موقف، حال، ظرف، مركز	دۆخ، بار، چۆنییەتی
Development	استنباط	دۆزینەوە، داهێنان، هەڵێنجان

Phenomenon	ظاهرة	دیارده
Learning debate	مناقشة التعلم	دیمانەی فێربوون
Sight	منظر	دیمەن
Androgyny, Effeminacy	تخنث	ژنانی، نەمێریی
Culture	ثقافة، حضارة	ژیاری، ڕۆشنبیری
Environment	البيئة	ژینگە
Oscillation	تأرجح، تذبذب	ڕاڕا، دوودڵ
Ornament	زينة، زخرفة، ديكور	ڕازاندنەوە
Ornamentation	تزيين، تزين، (مصدر زينة)	ڕازاندنەوە
Reality	حقيقة، واقع	ڕاستی
Real	واقعي، حقيقي	ڕاستییەکی، ڕاستێتی
Communication	اتصال	ڕاگەیشتن، پەیوەندیگرتن
Analysis, Explanation	تحليل، تفسير	ڕاڤە، ڕاڤەکردنی بابەتێك
Stretch	تمطط، تمتد	ڕاکێشان، درێژبووەوە، کشان
Habituation	التعود	ڕاهاتن (گونجاندن، سازاندن)
Strengthening	تقوية	ڕاهێزان
Training	تدريب، تدرب، تمرين، توجيه	ڕاهێنان
Integration	تكامل	ڕەخسکان
Critic	ناقد	ڕەخنەگر
Art critic	الناقد الفني	ڕەخنەگری هونەری
Sex	الجنس	ڕەگەز، نەژاد
Diffuse Behaviour	السلوك المشتت	ڕەفتار بڵاو، ڕەفتاری پەرشوبڵاو، ڕەوشتی پەرتوبڵاو
Behavior	سلوك	ڕەفتار، ڕەوشت، کردار
Behaviorism	السلوكية	ڕەفتاریەتی، ڕەوشتایەتی

Instinct	غريزة	ڕەمەك
Paint, colour	لون، صبغ، طلاء	ڕەنگ
Daltonism Achromatism	عمى الالوان عمى الالوان العام	ڕەنگ كوێری
Cool colours	الألوان الباردة	ڕەنگە ساردەكان
Primary colours	الالوان الاولية	ڕەنگە سەرەتاییەكان
Dyer	صباغ، صابغ	ڕەنگكار
Colouring, colouring	تلوين بشكل فني	ڕەنگكردن بە شێوەی هونەری
Tempra colours	الألوان تمبرا	ڕەنگی تێمپرا
Pastel colour	الوان باستيل	ڕەنگی پاستیل
Oil colour	الوان زيتية	ڕەنگی ڕۆنی
Glass colour	لون الزجاج	ڕەنگی شوشە
Gouache colours	ألوان الغواش	ڕەنگی گواش
Fresco colours	الوان الفريسكو، الألوان في الهواء الطلق	ڕەنگی فریسكۆ
Dyeing	خضاب، صَبَغَ، صِبغ	ڕەنگی كردن، ڕەنگكار
Water colours	الألوان المائية	ڕەنگی ئاوی
Acrylic colour	الوان اكرليك	ڕەنگی ئەكریلیك
Course of development	سير النمو	ڕەهەندی فراژووتن
Perspective	منظور	ڕوانگە
Abstract	تجريد	ڕوتەڵەك، (ڕوتكراوە، داماڵدراو لە وێنە، داماڵدراو لە شێوە)
Frustration	احباط (خيبة)	ڕوخاندن، سەرنەكەوتن
Method	طريقة	ڕێباز، ڕێگە
Attribution	نسب	ڕێژە
Sequence	تسلسل	ڕیزكردن، زنجیرە

Arrangement	ترتيب، تنظيم	ڕێکخستن، سازکردن
Labial	شفوي	زارەکی
Kindergarten	روضة الاطفال	زارۆخانە، باخچەی منداڵان زارۆك: بە کرمانجی یانی منداڵ خانە: بە هەورامی یانی ئەو شوێنەی لێی کۆدەبنەوە، یان خانو. (زارۆخانە) کتومت لە بڕی وشە ئینگلیزییەکە دانراوە.
Cognition	معرفة	زانیاری، زانیار
Kataphasia	التهتهة، ثقل اللسان	زمان گرتن، لاڵ، زمان پەڵتی
Linguistics	علم اللغة	زمانەوانی، زمانناسی
Compelling	اجبار، قهر	زۆرلێکردن
Intelligence	ذكاء	زیرەکی
Adaptation	التكيف	سازان، ڕاهاتن (خۆگونجاندن)
Resources	مصادر	سەرچاوە
Springs	منابع	سەرچاوە، سەرچاوەکان
Queruous	مشاكس	سەرکێش
Contemplation	تأمل	سەرنجدان، تێڕامان، لێوردبونەوە
Attractive	جذاب	سەرنجڕاکێش
Quotient	الحاصل	سەرئەنجام، ئەنجام
Nature	طبيعة	سروشت
Passional nature	الطبيعة الانفعالية	سروشتی تاوگیر
Confidence limits	حدود الثقة	سنوری متمانە
Triangle	مثلث	سێگۆشە

Expert	خبير، صاحب خبرة	شارەزا، بەئەزموون
Skill, expertise, experiences	مهارة، خبرة، ممارسة	شارەزایی، کارامەیی، لێزانی
Passion	شغف	شەیدایی، پەرۆش
Agitation, disturbance	اضطراب	شڵەژان، ناڕێکی
Analysis	تحليل	شیکردنەوە، شرۆڤەکردن
Style, method, manner, way, mode, technique	أسلوب، نمط، سلوك، نسق، نوع، وضع	شێواز، شێوە، ڕێگا
style, pattern, type, fashion, manner, modality	نمط	شێواز، چەشن، بابەت، شێوە
Direct style	الاسلوب المباشر	شێوازی ڕاستەوخۆ
Engineering forms	أشكال هندسية	شێوە ئەندازەییەکان
Form, Figure	صورة، شكل	شێوە، دیمەن، وێنە، ڕوخسار
Formalism	صوري	دیتەنی، وێنەیی
Behaviour therapy	العلاج السلوكي	چارەی ڕەفتاری، چارەکردنی ڕەوشتی
Activity	نشاط، فعالية	چالاکی
Repression	كبت	چەپاندن، سەرکوتکردن
focus, concentration, concentricity, condensation	تكثيف، تكاثف، تركيز، تلخيص، نتاج التلخيص، كتلة مكثفة	چەسپاندن، چەقاندن، دامەزراندن
Axial education	تربية محوري	چەقی پەروەردە
Concept	مفهوم، فكرة	چەمك، بیرۆکە
Square	مربع	چوارگۆشە
Taste	ذوق، (تذوق الفني)	چێژ
Gustation	الذوق	چێژ، تام

Artistic taste	التذوق الفني	چێژی هونەری
Hummour, Funny mock	سُخرية، سخرَ	گاڵتە: بەبابەتێکی هونەری یان ئەدەبی کە ببێتە هۆی پێکەنین
Bright	لماع، مشرق	گەش، ڕووناك، درەوشاوە
Optimism	تفائل	گەشبین، خۆشبینی
Development	نمو	گەشە
Growth	نمو	گەشە، وەرار
Developing the ability to criticize	تنمية القدرة على النقد	گەشەپێدانی توانستی ڕەخنەگرتن
Motor growth	النمو الحركي	گەشەجوڵە
Gallery	جاليري، صالة عرض فني	گەلەری، گالێری
Adult	راشد	گەورە، هەراش، پێگەییو
Convulsion	تشنج	گرژبوون، بارگرژی
Muscle tension	توتر عضلي	گرژی ماسولکەیی
Group	مجموعة، فئة	گروپ، کۆمەڵە
Psychological node	العقدة النفسية	گرێی دەروونی
Ceramic	سيراميك، فخار	گڵێنەکاری، سیرامیك
Isolation	منعزل	گۆشەگیر
Solitary	منعزل، وحيد، فريد، منفرد	گۆشەگیر، تەنیا
Introversion	انطواء	گۆشەگیر، کەسێك پەنگدەخواتەوە، خۆیدەخواتەوە
Social isolation	انعزال اجتماعي	گۆشەگیری کۆمەڵایەتی
Agree	توافق	گونجان، ڕێککەوتن
Fantastic	خيالي	فەنتازی، خەیاڵی
Polychrome, miscellaneous	متنوع، متنوع الالوان	فرەڕەنگ

Brush	فرشاة، فرشة	فڵچە
Learning	تعليم	فێربوون
Education	تعليم	فێربوون
Festival	مهرجان، احتفال	فێستیڤاڵ، ئاهەنگ گێڕان
Size	حجم، مقاس	قەبارە
Pencil	قلم رصاص	قەڵەم ڕەساس
Pyramid	هرم	قوچەك
Gulp	بلع	قووتدان
Touching	مؤثر	کارتێکەر
Reaction	رد فعل، رجع	کاردانەوە، پەرچەکردار
Interaction	تفاعل	کارلێککردن
Metal	معدن	کانزا
Glue	صمغ	کەتیرە
Raw material	مواد خام	کەرەستەی خاو
Person	شخص	کەس
Personality	الشخصية	کەسایەتی
Atmosphere, General mode	وضع، وضع العام	کەش، بارودۆخی گشتی
Utilization	استخدام، استغلال، انتفاع	کەڵك وەرگرتن، بەکارهێنان
Practicability, procedure, practice	عملية، إجراءات، عملية، طريقة، أسلوب	کردار، کرداری، پڕاکتیکی
Short	قصير	کورت
Barrier	حاجز، عقبة	کۆسپ، بەربەست
An example	مثال	نموونە
Society	مجتمع	کۆمەڵ، کۆمەڵگە
Formation	تكوين، تشكيل	کۆمەڵەکردن، کەڵەکەکردن

Problem	مشكلة	کێشە، گیروگرفت، ئاریشە
Psychological conflict	الصراع النفسي	کێشەی دەروونی، ململانێی دەروونی
Skewness, deviation	انحراف	لادان
Aberration	جنوح، انحراف، ضال، شاذ	لاساری، سەرکێش، ڕێزپەڕ
Imitation	تقليد، المحاكاة	لاساییکردنەوە، لاساکردنەوە، دەمەلاسکێ، چاولێکەری
Biased	منحاز	لایەنگیر
Capacity, literacy	الكفاءة، القابلية	لەبار، چوستی، توانست، لێهاتویی
Proceedings, procedure, steps	إجراءات، محضر، متابعة، مقاضاة، أحداث، التصرف	لێپرسینەوە، بەدواداچوون
Skilful	بارع، مُتفنن	لێهاتوو
Muscle	عضلة	ماسوولکە
Fatigue	التعب، اعياء	ماندووبوون، کۆڵدان، شەکەت بوون
Mongolism	المنغولية	مەنگۆلی
Backward child	طفل متخلف	منالّی دواکەوتوو، پیرکۆڵ
Museum	متحف	مۆزەخانە
Brain	دماغ	مێشك، دەماغ
Agnosticism	اللاأرادية	نازانمکاری، بێخۆویستن
Contradiction	تناقض	ناکۆکی، دژواری
Conflict	صراع	ناکۆکی، ململانێ، کێشە
Alienation	اغتراب، خلل عقلي، انسلاخ، تغرب، ضياع	نامۆیی، تاران، نامۆیی دەروونی، کەسێکی هۆشرۆیشتووە

Inartistic	غير فني، بدون موهبة	ناهونەری، بێهونەری (بێ بەهرە)
Abnormal	شاذ، غير عادي	نائاسایی، نامۆ
Embroidery	تطريز	نەخشکاری بە دەرزی و دەزوو، دەزوکاری، دەرزیکاری
Skin disease	المرض الجلدي	نەخۆشی پێست
Mores	عرف، عادات	نەریت (داب و نەریت)، عورف
Habit	عادة	نەریت، خوو
Dissonant	مُتنافر	نەشیاو، نالەبار، جیاواز، نەگونجاو
Constant	ثابت، ثبوت	نەگۆڕ، جێگیر، چەسپاو
Evaluation, Estimate, Estimation	تقدير، تقييم، التثمين، التخمين	نرخاندن، خەملاندن
Projection	اضفاء، الاسقاط	نرخاندن، هەڵسەنگاندن
Assessment	التقويم	نرخاندن، هەڵسەنگاندن
Sample	عينة	نموونە
Trait	سمة	نیشانە، هێما، مۆرك
Oil painting	رسم بالوان الزيتي	نیگارکێشانی ڕۆنی
Children's drawing	رسوم الأطفال	نیگاری منداڵان، وێنەی منداڵان
Belonging	الانتماء	هاتنەڕیز، گەشەکردن، لایەنداری
Cooperation	تعاون	هاریکاری، هاوکاری، هەرەوەز
Suspense	تشويق	هاندان، لاشیرینکردن
Modern	معاصر	هاوچەرخ، مۆدێرن، نوێ
Adolescence	مراهقة	هەرزەکاری، باڵقبوو
Feeling	شعور	هەست
Unacenesthesia	عدم الاحساس بالذات	هەست بەخۆ نەکردن

Feelings	الأحاسيس	هەستەکان
Consciousness	احساس، حس	هەستکردن
Sensation	احساس	هەستکردن
Aesthetic sense	الحس الجمالي	هەستی جوانناسی
Sensitive "Sensitivity"	حساسية	هەستیاری، هەستەوەری
Educational bags	حقائب تعليمية	هەگبەی فێرکاری
Cavalletto, Stand.	ستاند، حمال	هەڵگری تابلۆ، ستاند، ڕاگر
Attitude	موقف، اتجاه	هەڵوێست، ئاڕاستە
Attitudes	اتجاهات	ئاڕاستەکان
Idea	فكرة، فكر	هزر، بیر، بیرۆکە
Cause	سبب، علة	هۆ
Art	الفن	هونەر
Fine Arts	الفنون الجميلة	هونەرە جوانەکان
Artist	فنان	هونەرمەند
Artistic	فني	هونەری
The art is the language of communication	الفن لغة اتصال	هونەری ڕاگەیشتن، زمانی هونەری ڕاگەیشتن، هونەر زمانی پەیوەندیکردنە
Abstract art	الفن التجريدي	هونەری ڕووتەڵەك
Graphic arts	فن جرافيك	هونەری گرافیك
Modern art	فن معاصر	هونەری هاوچەرخ
Symbol	رمز	هێما، سیمبول
Allegoric, allegorical, Symbolic	رمزي	هێمایی
slow learner	بطيء التعلم	هێواش فێربوون، سست فێربوون
Meaning	مدلول	واتا، ناوەرۆك، کرۆك

Accuracy	الدقة	وردی، پوختی
Excitation	اثارة، الاثارة	وروژاندن
Delayed Response	استجابة مرجأة	وڵامدانەوەی دواخراو، بەرتەکی دواخراو
Conscience	وجدان	ویژدان
Imagingation	الخيال، تخيل	وێناکردن، ، خەیاڵکردن، وێنا، خەیاڵ
Image	صورة	وێنە
Image mental	صور ذهنية	وێنەبیریەکان
Illustration	رسوم إيضاحية	وێنەی ڕونکاری
Assistant	مساعد	یاریدەدەر
Lesson Vocabulary	مفردات الدرس	یەکەکانی وانە
Lesson units	وحدات الدرس	یەکەکانی وانە
Vocabulary	مفردات	یەکەی زمان

سەرچاوە کوردییەکان

– جۆن، ستیڤن کلبەرت. زمانی جەستەی ڕەنگ، تێگەیشتن لە پەیامە نهێنییەکانی مرۆڤ. و: مینە – کەمال حەسەن. لە بڵاوکراوەکانی کۆمپانیای ئاوێنە. سلێمانی، ۲۰۰۷

– سەعید، فایەق. تێکشکانی بەهاکانی خوێندکار – چاپخانەی ڕەنج – سلێمانی، ۲۰۰٤

– سەعید، فایەق – قوتابخانەکان ڕوویان لە قیبلە نییە – دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ئاراس – هەولێر، ۲۰۰۸

– عەلی، خەلیل. بنەماکانی پەروەردەی هونەر لە زارۆخانەو خوێندنگاکان. چ۲، چاپخانەی تەژنە، سلێمانی، ۲۰۱٦

– عەلی، خەلیل. پەروەردەی هونەری لە باخچەی ساوایانەوە تا دوا قۆناخی بنەڕەتی، چ۱، چاپخانەی یاد، سلێمانی، ۲۰۱٤.

– سلێمان، حسن – سەرەتایەک بۆ تێگەیشتنی هونەری تەشکیلی – و. نەژاد عزیز سورمێ – چ۱ – بەغدا ،۱۹۸٦

– د.تاهر، عبدالستار. قاموسی دەروون ناسی، ئینگلیزی – عەرەبی – کوردی، چ۱، چاپخانەی عەلاء، بەغدا، ۱۹۸٥

– مستەفا، محمد، فەرهەنگی زاراوەکانی هونەر، ئینگلیزی–کوردی، چ۲، لەبڵاوکراوەکانی خانەی چاپ و بڵاوکردنەوەی چوارچرا، هەولێر ۲۰۱۲.

– عبداللە، مجید – فەرهەنگی سەرچاوە، عەرەبی–کوردی، چ۲، لە بڵاوکراوەکانی کتێبخانەی زانیار، سلێمانی، ۲۰۱٤

– د.عمر، محمد – فەرهەنگی مەورید، ئینگلیزی–کوردی، چ۲، لە بڵاوکراوەکانی کتێبخانەی زانیار، سلێمانی، ۲۰۱۳

– محەمەد، مەسعوود – زاراوەسازی پێوانە، چ۲، دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ئاراس، هەولێر ، ۲۰۱۱

سەرچاوە عەرەبییەکان

– البسيوني، محمود. الفن و تربية الوجدان: دار المعارف – ۱۹۸٥.

– أبو شعيرة، خالد. مدخل الى التربية الفنية، ط۱، دار جرير – عمان، الأردن، ۲۰۰۰.

– بدري، مالك. سايكولوجية رسوم الاطفال – دار الفرقان للنشر و التوزيع ۲۰۰۱.

– البسيوني، محمود. الرسم في المدارس الابتدائية، ۱۹۸٥.

– البعلبكي، منير (المورد) قاموس انكليزي – عربي، دار العلم للملايين، بيروت ۱۹۷٥.

– التربية الفنية – دليل المعلم، الصف الثاني، وزارة التربية والتعليم – ادارة المناهج والكتب المدرسية، عمان ، ۲۰۰۷

– جاردنر، هوارد.كتاب نظرية الذكاءات المتعددة – مصدر: الملتقى التربوي – من قسم الكتب الكترونية .۲۰۱۱

– خميس، حمدي. طرق تدريس الفنون لدور المعلمين و المعلمات العامة – المركز العربي للثقافة و العلوم، بيروت، لبنان.

– خميس، حمدي. طرق تدريس الفنون، ط۳، .۱۹۹۳

– دولة الامارات العربية المتحدة، منهج التربية الفنية للتعليم الأساسي، ط۳، ۱۹۹٦.

– ديون، جون. الفن خبرة – ترجمة: زكريا ابراهيم –دار النهضة العربية – القاهرة – ۱۹٦۳.

- ريد، هربرت. الفن اليوم – ترجمة: محمد فتحي و جرجيس عبده –دار المعارف، مصر، ١٩٨٥.
- زكي، لطفي محمد. نظريات في السلوك الفني و تطبيقاتها التربوية – دار المعارف ، قاهرة: ١٩٦٩.
- زهراء عاطف زكريا. تنمية قدرات الطفل –الدار الوطنية الجديدة، الرياض.
- سوزانا ميلر. سيكولوجية اللعب، ت: يسي، رمزي حليم، ط١، المكتبة العربية، القاهرة، ١٩٧٤.
- صنورة، مصري عبدالحميد. سيكولوجية التذوق الفني – دار المعارف، القاهرة – ١٩٨٥.
- عاقل، فاخر. معجم علم النفس، (انكليزي– فرنسي– عربي) دار العلم للملايين، بيروت، ١٩٧١.
- عبدالمطلب أمين القريطي. مدخل الى سيكولوجية رسوم الاطفال – دار المعارف، مصر: ١٩٩٥.
- العشماوي، محمد زكي. فلسفة الجمال في الفكر المعاصر. دار النهضة العربية، بيروت: ١٩٨٠.
- فرج، صفوة. الذكاء و رسوم الاطفال – القاهرة – ١٩٨٦.
- لونفيلد، فيكتور. طفلك و فنه – ترجمة: سامي جمال و يوسف قطف – مكتبة الاداب، مصر – ١٩٦١.
- مجاهد، عبدالمنعم. دراسات في علم الجمال. دار الثقافة، القاهرة: ١٩٩٠.
- محمد، علي عبدالمعطي. الابداع الفني و تذوق الفنون الجميلة، الأزرايطة: دار المعرفة الجامعية، ٢٠٠٠.
- مطر، أميرة حلمي. علم الجمال و فلسفة الفن –دار المعارف، القاهرة: ١٩٨٩.
- منال عبدالفتاح. المهارات الاساسية للفنون البصرية لطفل الروضة – مكتبة زهراء الشرق ٢٠٠٥.
- منال عبدالفتاح، عواطف ابراهيم. المهارات اليدوية بين النظرية و التطبيق – مكتبة الانجلو المصرية القاهرة، ١٩٩٥.
- المهنا، عبدالله. التخطيط لتدريس التربية الفنية –مكتبة الفلاح، الكويت: ١٩٩٣.
- هويمان، دنيس. علم الجمال، ت: أميرة حلمي طه. مراجعة أحمد فؤاد الأمواني. دار احياء الكتب العربية، القاهرة: ١٩٥٩.

سەرچاوە بیانیەکان:

- Kackny; Jeffrery Quality in School Environments: Amultiple, Case Study. A: 4963. 12, no, 57, DAL, ph.D, Milwaukee, 1996.
- Tuman Donna Marie. Subject Matter and the Fomal Artistic Characteristics of, Dal – a 59/07, Dissertation Abstract International, Childrens Drawing Colunbia University Teachers College, 1999.
- Charles Harrison and Paul Wood. Art in Theory (1990) an Anthology of Changing Ideas.
- Mcfee Degge &, June, Regent Art. Culure And Encironment Acatalyst for Teaching Kendall, UI.S.A Hunt publishing Company. 1980.
–Brt,C,the Structure of the mind,brit, J.Educ. Psychol.,19,1949,pp.100-112

-The international Encyclopedia of Education. Research and Studies V6 M-O, 1985
-Stewart, Eric Lane (1991). Using Music in the Classroom, Mathematics Teacher, V.84,N.8,Nov
-Kestrom, J.M. (1998) the Untapped Power of Music: Its red in the Curriculum and Its Effect on Acadmic Achievement. Nassp Bullentin, 82,34-43
–Petra Bosse: Salt Dough,Condon Newyork, Sydney, 1996
–Thomassina Smilh: Finger Puppet London, Newyork, 1996